CARTEA SATULUI

SCOASĂ DE FUNDAȚIA CULTURALĂ
REGALĂ „PRINCIPELE CAROL"

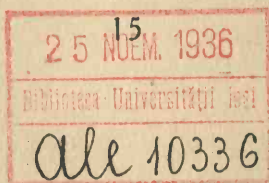
BIBLIOTECA SATULUI

DE EMANOIL BUCUȚA

Muzeul Toma Stelian

CĂRȚI CU FLORI de *G. Petrașcu*

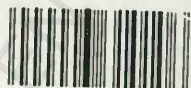
BIBLIOTECA SATULUI

DE

EMANOIL BUCUȚA

CU O VEDERE ÎN CULORI DUPĂ G. PETRAȘCU

ȘI CU ALTE CHIPURI

FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ «PRINCIPELE CAROL»
STRADA LATINĂ, 8 — BUCUREȘTI

CE INȚELES ARE

Biblioteca, ținerea de minte a omenirii. — Biblioteca vorbită și biblioteca scrisă. — Marile biblioteci din alte țări. — Marile biblioteci din România. — Cum se strâng astăzi cărțile. — Cărți pentru sat. — Biblioteca populară o întregire a școlii.

Una din marile puteri, pe care omul le-a folosit ca să răzbească în viață, încă dela ivirea lui pe pământ, a fost ţinerea de minte. Ea l-a ajutat pe-atunci mai bine decât cremenea, din care și-a tăiat cuţite și ciocane, și mai mult decât focul, la care s'a încălzit.

O cunoștință nu s'a născut și n'a trecut prin mintea lui fără întoarcere, ci s'a legat de altele și s'a păstrat. Bătrânii erau sfetnicii ascultați tocmai pentrucă anii îi încărcaseră de lucruri știute și de înțelepciune.

Fiecare om, cât trăește, tot adună, pricepere de viață și avuții. Dacă le-ar duce cu el, fiii lui ar trebui s'o ia dela început și nu s'ar alege nimic nici de om, cum nu s'alege de ființele necuvântătoare, atâtea mai puternice și mai îndurătoare decât el. Omul știe să păstreze și să dea mai departe; prin aceasta le întrece și le-a supus.

Pe măsură însă ce cunoștințele s'au înmulțit și viața s'a îngreuiat, singură ținerea de minte n'a mai fost de ajuns. Omul, născocitor din fire, cum este, și-a bătut capul și nu

s'a astâmpărat până când n'a găsit ceva care s'o ajute şi, la trebuinţă, să-i ţie locul. Acest ceva a fost scrisul.

De când a cunoscut scrisul, întâiu cioplit în piatră sau scobit în lut şi, mai târziu, zugrăvit pe frunze, pe piei sau pe foi de hârtie, omenirea s'a schimbat. Ea s'a scuturat de sălbăticie ca de un somn greu, pe care-l dormise timp de mii de ani prin peşteri şi prin colibe ridicate pe pari în mlaştini. Tot ce gândiseră şi făcuseră înaintaşii se putea lăsa cu uşurinţă acum, ca să le fie de învăţătură, urmaşilor. Era ca o moştenire scumpă pe care şi-o dădeau din mână în mână, mai trainică decât armele, decât casele şi decât vitele, şi din care luau toţi, fără să se isprăvească vreodată. Se aflase mijlocul să se păstreze şi să se împartă nu numai lucrurile, dar şi sufletul. Scrisul este un fel de nemurire, făcută de om şi pentru el, aşa cum a făcut Dumnezeu nemurirea cealaltă, pentru altă lume.

Iată ce înseamnă scrisul pus în cărţi şi cărţile strânse mai multe împreună în bibliotecă. In ele se găseşte ţinerea de minte a omenirii. Oricine poate s'o întrebe şi să afle ce ascunde din moşi strămoşi, întâmplări minunate cu răsboae şi cutremure de pământ sau întunecimi de lună şi de soare, mutări de popoare şi drepturi de proprietate, puneri la cale şi născociri. Nu-i trebue pentru aceasta decât foarte puţin, un singur lucru, care se întâlneşte astăzi, într'o vreme de şcoli şi de cărturărie, într'adevăr pe toate cărările: să ştie să citească.

Incă din lumea basmelor se ridică înaintea lui, ca o înştiinţare şi ca un îndemn, Voinicul cel cu cartea în mână născut, povestit de Petre Ispirescu: „Până una alta copilul creştea, asculta pe părinţi, şi cartea cu care se născuse, din mâini n'o lăsa. Citea, citea mereu pe dânsa şi învăţa, de se mira toată lumea de ştiinţa şi învăţătura lui". Chiar la

sat, cartea, așa cum a intrat în basm, unde în loc de orice răvaș, de obiceiu se scrie cu trei picături de sânge pe o năframă, a intrat și în viață. Ea și-a făcut drum pretutindeni.

Satele noastre, ca și satele din alte țări, au cunoscut încă din vechime două feluri de biblioteci: una vorbită și alta scrisă.

Cea dintâi este alcătuită din cântece de lume sau bătrânești, din povești, snoave, proverbe, ghicitori și din nesfârșite datini. Săteni mai înzestrați le-au ticluit din veac în veac și alți săteni, cu ținere de minte și cu dragoste de vorbă, le spun mai departe, la șezători, la nunți sau la alte petreceri. In trecut, când viața de țară era mai închisă în sine și mai de sine stătătoare, fântâna aceasta curgea mai limpede și mai bogată. Ea l-a ajutat să se nască și i-a dat avânt, acum o sută de ani, chiar și scrisului nostru orășenesc de cântece și de povestiri. Mai târziu a venit înrâurirea slăbitoare a școlii și a orașului, dar satul n'a uitat nici astăzi să cânte și să cugete, fără ajutor din afară. Unii lăutari mai știu și în zilele noastre, învățate după ureche și nu din carte, atâtea cântece câte pot să le înșire trei zile și trei nopți, fără să se poticnească. Am cunoscut mai de mult un bătrân din Telega Prahovei, care spunea pe dinafară, fără să se încurce, toată Povestea Vorbei de Anton Pann, cele dela lume adunate și iară la lume date. El nu călcase niciodată pragul vreunei școli și nici nu deprinsese pe altă cale cititul, ci le învățase ascultându-ne pe noi, copiii, citind. Ca acești oameni, deși nespus mai mare decât ei, prin meșteșugul spunerii adică asemenea lor, trebue să fi fost și vestitul cântăreț al Grecilor vechi, Omer, de care se povestește că trecea din cetate în cetate, aproape cu o mie de ani înainte de Cristos, și cânta din gând neînchipuitele isprăvi, cu zei și cu pământeni, ale lui Ahile

şi ale lui Odiseu. Despre el nu mai ştim dacă se pricepea sau nu să citească, dar ştim mai mult decât atâta, că nici nu i-ar fi slujit la mare lucru, pentrucă era, sărmanul de el, orb.

Din cântecele adunate de un singur culegător de poezii populare, dela un lăutar brăilean, s'au făcut la noi cărţi de sute de foi. Iar despre ce înseamnă Iliada şi Odiseea, puse la un loc din miile şi miile de versuri izvorîte din gura bătrânului Omer, de mult s'a dus vestea. Se ştie, între altele, că Alexandru cel Mare Macedoneanul ducea pretutindeni cu sine cartea cu faptele viteazului și sprintenului de picior Ahile şi dorinţa lui cea mai aprinsă era să-i semene. De nicăeri nu înţelegem mai bine ce-au fost Elinii de odinioară, pentrucă marii lor oameni sunt de două mii de ani pulbere, iar clădirile de marmură albă dela mările cele calde, ruine, decât din aceste cărţi, care s'au păstrat întregi. Cu ele gândul elinesc nici nu s'a stricat nici nu s'a ruginit.

Iată, putem zice, biblioteca vie a satului, pe care o întâlnim din vremuri uitate în vatra lui sau pe drumurile ţării, şi nu s'a prăpădit nici acum. Lucrul nu este, de altminteri, într'atât de mirare, că tocmai între oamenii fără carte se pot găsi asemenea daruri. Se pare că oamenii cari nu ştiu să scrie şi să citească au o ţinere de minte mult mai proaspătă şi mai păstrătoare decât a celorlalţi. Trebuia să plătim cu ceva ştiinţa de carte şi am plătit-o cu această mică lene a minţii, care se bizue acum pe însemnări și pe tipar și nu-și mai dă aceeași osteneală de altădată, când ele lipseau, ca să nu uite. Dar treptat, și mai ales în pas cu întinderea şcolii, locul bibliotecii vorbite caută să-l ia biblioteca scrisă, cu dulapurile ei de cărţi.

Tot ce s'a scris de când se pomenește și n'a fost măcinat

de foc, de războae sau de nepăsarea omenească se află în zilele noastre în marile muzee, arhive și biblioteci. Acolo își fac vacul cercetătorii dornici de descoperiri și dornici să învețe iar lumea cea multă despre ce ne-au lăsat strămoșii și din ce se trage mărirea noastră de acum. Pe lângă ei își fac loc, din ce în ce mai mulți, cititorii obișnuiți, chemați de tot ce le făgădueşte și le dă cartea. Cine vrea să cunoască o țară sau un mare oraș nu se mai mulțumeşte astăzi să le vadă străzile și casele, fabricile și grădinile, să intre în şcoli şi în teatre sau să stea de vorbă cu oamenii lor de seamă, ci caută neapărat și bibliotecile. După clădirea unde sunt adăpostite, după cărțile dinăuntru și mai ales după numărul, felul și râvna cititorilor el își poate face mai lesne părerea după care pornise.

Cele mai puternice şi mai prețioase biblioteci din lume sunt în țările cele mai luminate, dovadă de legătura, pe deoparte, dintre carte şi răspândirea ei şi, pe de alta, dintre bunăstarea și propăşirea popoarelor.

Un așezământ ca Biblioteca Națională din Paris, veche de peste 500 de ani, are mai mult de 4.500.000 de volume dintre cele mai rare, mai bine de 500.000 de hărți și planuri, 125.000 de manuscrise, 3.000.000 de stampe, 250.000 de medalii. Prețul ei pentru cultura Franței și a omenirii nu l-ar putea socoti nimeni. Atâția dintre Românii, plecați de o sută de ani încoace în străinătate, ca să se adape dela izvoarele ei de știință, au citit în Biblioteca Națională. Unul dintre ei, scriitorul și profesorul George Vâlsan, atât de pe neașteptate și înainte de vreme rupt dintre noi, a avut acum câțiva ani norocul să descopere între manuscrisele acelei biblioteci, harta cea mai veche, pe care o avem făcută de un Român, a pământului Moldovei. Este vorba de o lucrare a învățatului Domn, Dimitrie Cante-

mir, pribegit apoi prin Rusia după 1711 şi ajuns pentru învăţătura lui fără pereche membru de Academii din Apus. Atâtea lucruri necunoscute, care ne privesc şi sunt în stare să ne aducă ştiri negândite despre trecutul nostru şi oamenii lui, pot să se mai afle acolo printre bucoavne şi hârtii şi n'aşteaptă decât pe iscoditorul fericit, de la noi, ca să iasă la iveală şi să vorbească.

Biblioteca publică din Leningrad, fosta Bibliotecă publică împărătească din Sfântul Petersburg, poate cea mai mare de pe pământ, numără şi ea peste 4.500.000 de cărţi şi 250.000 de manuscrise, dintre care cel mai însemnat era Codicele Sinaiot al Sfintei Scripturi, în greceşte, mai mult dosit decât împrumutat în numele Ţarului, de învăţatul Tischendorf la 1859, din mânăstirea Sfânta Caterina de la Muntele Sinai, şi pus în vânzare mai anii trecuţi de Statul Sovietic la Londra. El a intrat, în schimbul multor zeci de milioane de lei, în stăpânirea altei biblioteci mari, de la British Museum, din Capitala Angliei. Acum câtva timp, când scriitorul român Marcu Beza se găsea acolo, după o călătorie la Locurile Sfinte şi prin pustiul pietros al Peninsulei Sinai, unde, dupăce şi-a lăsat în nisip automobilul, a mers mai departe pe o cămilă, a fost rugat de directorul acelei biblioteci să vorbească Londonezilor despre felul cum această sfântă scriptură ajunsese din Răsărit într'o ţară europeană. Intâia oară când a vorbit a venit atâta lume încât mulţi au rămas pe dinafară şi nu s'au liniştit până nu li s'a făgăduit că are să mai se vorbească odată, anume pentru ei. Lucru de mirare şi de laudă este că Biblioteca publică din Leningrad n'avea în anul 1910 decât 1.800.000 de volume tipărite şi 34.000 de manuscrise şi că, deşi silită să întoarcă Poloniei, după încheerea păcii, biblioteca Zaluski de 238.000 de cărţi, ridicată de la Varşovia în

1795 de generalul Suvarov ca pradă de războiu, ea a fost în stare să arate numai în câţiva ani o asemenea nemăsurată creştere.

Biblioteca de la Washington, din Statele Unite ale Americii, zisă a Congresului şi a treia din lume, cuprinde peste 3.500.000 de cărţi şi broşuri. Americanii, ca nişte locuitori de Lume Nouă ce sunt, şi-au trimis oamenii cunoscători în toate ţările, ca să cumpere cu bani buni tot ce se punea în vânzare, manuscrise sau cărţi vechi, atâtea dinainte să fie descoperit de Columb corăbierul, continentul lor de peste Ocean. In felul acesta au ajuns să aibă una dintre cele mai frumoase biblioteci, pe care atâţia li-o pizmuesc, mai mult decât zgârie-norii de 350 metri înălţime şi decât Niagara, uriaşa cădere de apă, sau decât Parcul Naţional, unde copacii şi fiarele trăesc în voe, nesupăraţi de nimeni, ca în Raiul din Cartea Facerii.

Biblioteca din Muzeul Britanic de la Londra, despre care am mai amintit, are vreo 3.200.000 de volume şi 56.000 de manuscrise de mare preţ. Ele sunt aşezate pe rafturi, care, puse unul lângă altul, s'ar întinde pe o lungime de mai bine de 100 de kilometri. Sala cea mare de citire, la ale cărei mese, aşezate ca spiţele unei roţi, au stat nenumăraţi Români de seamă, este rotundă şi căptuşită ea singură, din podele până în tavan, cu un milion de volume. Nu se mai găseşte în întreaga lume o altă încăpere, prin care să foiască aşijderea cititorii şi unde să privească la ei din pereţi atâta noian de cărţi. Undeva, alături, în sala manuscriselor rare, se poate vedea în vreun dulap de sticlă, cine ştie ce carte care ne priveşte, legată în legătura mânăstirească de piele şi de fier de acum câteva veacuri şi împodobită toată, ca în odăjdii, de zugrăvelile caligrafilor.

In urma acestor mândre şi avute ţări se înşiră toate cele-lalte, mai mari sau mai mici, fălindu-se şi luându-se la în-trecere cu bibliotecile lor naţionale. Dintre ele nu lipseşte nici România.

Fără să aibă încă o Bibliotecă Naţională sau de Stat şi fără să poată vorbi de datini de sute de ani, ea este în stare să arate numai în trei sau patru din bibliotecile ei mari peste un milion de volume.

La loc de frunte stă Biblioteca Academiei Române, din Bucureşti, cu mai mult de 300.000 de cărţi. Insemnătatea lor n'o hotărăşte însă atât numărul, care nu este prea mare, cât cuprinsul. Tot ceeace s'a tipărit în limba română sau pe pământul ţărilor româneşti şi tot ceeace s'a tipărit ori-unde în lume despre noi şi ale noastre a fost adunat, în-tr'o străduinţă neobosită de mai bine de cincizeci de ani, şi se păstrează aci. Rămăşiţele bibliotecilor domneşti de odinioară, risipite de vânturile istoriei, sau comorile de cărţi ale mânăstirilor şi mitropoliilor, care, maicuseamă după se-cularizarea averilor, ajunseseră să fie vândute cu kilogramul negustorilor în piaţă, au găsit în Biblioteca Academiei Ro-mâne ca un port de mântuire. Deşi nu este proprietatea Statului, ci a unei societăţi de oameni învăţaţi, ea este ade-vărata Bibliotecă Naţională a României. Tot aci se pot ve-dea manuscrisele celor mai de seamă scriitori români, cum sunt Bălcescu şi Eminescu, Maiorescu şi Creangă, vreo 50.000 de documente şi peste 15.000 de monete, dupăce multe, de teama răsboiului, luaseră drumul Moscovei, de unde au început, cel puţin unele, să se întoarcă.

După Biblioteca Academiei Române se cuvine să aşe-zăm Biblioteca Fundaţiei Universitare Carol I, tot din Bucu-reşti, întemeiată acum vreo patruzeci de ani, de întâiul no-stru Rege, ca să vie în ajutorul studenţilor. Gospodărită

cu băgare de seamă ea a tot crescut de-atunci, în număr de cărţi, peste 100.000, în număr de cititori şi în vază de tot felul. Aşa cum stă în inima oraşului, cu stâlpii şi cu ferestrele ei mari, aproape legată de Palatul Regal, de care n'o desparte decât o piaţă, Biblioteca li se înfăţişează tuturor, nu numai ca o podoabă de piatră şi de fier, dar ca un fel de cetate a gândului, pusă acolo ca să ne apere şi să ne călăuzească, la umbra aceleeaşi coroane.

Urmează, în al treilea rând, Biblioteca Universităţii din Cluj, cu mai bine de 500.000 de cărţi, dintre care o însemnată parte în limbi străine, moştenită de la fosta stăpânire ungurească. In palatul măreţ şi clădit după cele mai noui cerinţe ale caselor menite să adăpostească biblioteci publice, în care se primesc la citit maicuseamă studenţi, se află din 1921 şi o bibliotecă pentru cei mulţi, copii şi muncitori. Dintre aceştia destui locuesc în Mănăştur, un sat numai de Români lipit de Cluj, aşa că, într'o oarecare măsură, biblioteca populară a Bibliotecii Universităţii din Capitala Transilvaniei ar putea fi privită, prin unii din cititorii ei, ca bibliotecă ţărănească. Sus, în sălile de la caturile cu ferestre largi, sunt stemele colorate ale vechilor nemeşi, cu tot felul de zgripţori înaripaţi şi cu limba scoasă sau cu câte un braţ de fier ieşit deodată, fără om, cu sabia în pumn de după crestele unei cetăţi, iar aici, aproape sub pământ şi îndărătul porţii zăbrelite, cărţile cu poveşti şi cântece ale poporului.

Altă bibliotecă mare românească este Biblioteca Universităţii bucovinene, cu vreo 350.000 de volume. Pe ea am moştenit-o de la Austrieci, dar de aproape douăzeci de ani de când o avem, n'am făcut altceva decât, alături de cărţile în alte limbi, să aşezăm cărţile noastre româneşti. Fiinţând încă de la 1848, ca Bibliotecă a ţării, cerută şi sprijı

nită și de mulți Români bucovineni, ea a fost dată Universității înjghebată în Cernăuți la 1875, la împlinirea a o sută de ani de când Bucovina ne fusese furată, ca o moșie a nimănui, de Austria. Atât Universitatea cât și biblioteca ei, acum sporită foarte mult, trebuiau să se ridice acolo, în marginea Moldovei, ca o cetate a gândului german împotriva noastră. Numai că, la mai puțin de o jumătate de secol după aceea, una și alta au intrat în mâinile Românilor. Războiul, ca și întrecerea pașnică dintre popoare, se fac nu numai între bunurile obișnuite, dar și între cărți.

Bibliotecile cele mari nu se mulțumesc numai cu vechile tipărituri sau cu acelea de o faimă încercată, ci primesc tot ce iese în timpul unui an în țara lor. Ca să poată ajunge mai sigur la acest lucru, Statul le vine el însuș în ajutor, cu legi foarte poruncitoare, tocmai pentrucă își dă seamă de cât folos este, în întâiul rând pentru el, ca tot ce s'a scris să nu se rătăcească. La noi, de pildă, toate tipografiile sunt datoare să dea fără plată celor patru biblioteci amintite și altor câtorva, unora câte două și altora câte un singur exemplar, din tot ce tipăresc. In felul acesta se pot păstra, pentru noi și pentru viitorime, miile și miile de cărți, de reviste și de ziare, care ies an de an în România. Cei cari le cumpără pentru ei atunci când se dau în librării, le pierd, le aruncă sau le ascund într'un raft de toți ochii; pe altele nu le ia nimeni, pe când aici ele stau la îndemâna tuturor și pot fi găsite oricând, la un an, la zece, sau la patrusute de ani de când meșterii le-au meșterit și le-au pornit în lume, ca pe niște lumini călătoare. In aceeași casă și sub paza bibliotecarilor se vede cartea tipărită adineauri, precum se întâlnește și foaia cu întâiul scris românesc, din scrisoarea lui Neacșu Câmpulungeanul, care se trezise scriind unui Sas din Brașov, pe la 1521, în anul morții lui

Neagoe Basarab, ctitorul mânăstirii de la Curtea de Argeș, despre anumite mișcări la Dunăre ale Turcilor și primejdii ale negustorilor papistași din Țara Bârsei. Scria în taină, ce prinsese cu urechia pe ici, colo, pentru cine știe ce îndatoriri și foloase avea dela acei oameni. In aceeași casă și sub aceeași pază se află, apărată de cari și de umezeală, întâia carte tipărită și păstrată în limba noastră, pentrucă alta mai veche s'a pierdut, catehismul „Intrebare creștinească" de la 1559, de Diaconul Coresi.

Această întâe carte tipărită în tipografia lui Honterus de la Brașov, cel ce a dat noua îndreptare de credință Sașilor, a fost găsită fără toate foile, abia la 1921 și, prin urmare, dupăce de aproape patru veacuri i se rătăcise urma, în satul Ieud, din Maramureș, prin locurile de unde au pornit descălecătorii de țară și vânătorii de zimbri. O mică întâmplare și cartea s'ar fi putut nimici, ca atâtea altele, de care știm numai din zvon, și de multe ori nici atât. Așa s'au nimicit, în timpul războiului din urmă, buchile de plumb cu care se lucraseră în orașul ardelenesc de sub munte cărțile lui Coresi și mai târziu toate celelalte venite după ele în aceeași tipografie. Deși atelierul își schimbase de mai multe ori stăpânul, lucrurile acestea vechi fuseseră date din mână în mână cu evlavie. Puțin a lipsit numai, ca să le avem. Ele ar fi alcătuit cea mai frumoasă ramură a unui muzeu al tiparului românesc.

Nenorocirea s'a întâmplat așa. La izbucnirea războiului din 1914, cei doi frați proprietari au plecat pe front, prin Galiția sau în altă parte. Tipografia a rămas în seama mamei lor, o bătrânică de încredere, dar fără vreo pricepere la treburile meseriei. Când, la câtva timp, armata a început să strângă tot felul de metaluri, de care avea nevoe pentru fabricarea de arme, a bătut într'o bună zi și la ușa

tipografiei noastre. Femeia, ca să scape materialul nou şi scump, cu care tipografia lucra de obiceiu, s'a gândit că face o ispravă chiar de îndoită gospodărie, dacă dă cătanelor oprite cu furgonul în uliţă, literele de plumb, podoabele de alamă şi teascurile ticluite pentru cărţile româneşti de la 1560. Mai făcea şi loc, după toate celelalte, în casă, lăsându-se păgubaşe de atâtea vechituri fără nicio întrebuinţare. Şi aşa am pierdut pentru totdeauna, chiar sub ochii noştri, uneltele din care au ieşit cărţile, de unde pentru întâia oară Dumnezeu i-a vorbit neamului românesc în limba lui.

Toate aceste comori ale scrisului se îngrămădesc de obiceiu în marile oraşe, cu cheltuiala Domnilor, a ţării sau a oamenilor învăţaţi. Ele sunt folosite cu adevărată patimă de cărturarii de tot felul. Din mijlocul lor iese „şoarecele de bibliotecă", adică omul care nu mai poate trăi şi nu-şi mai găseşte rostul decât între cărţi. Dar atâtea din cărţile cele vechi, scrise cu slovă chirilică, au fost dibăcite în dulapul vreunui popă de ţară sau sub o grindă de acoperiş, cu întâile foi roase de şoareci sau putrezite de igrasie! Oraşul, care le-a gândit şi de cele mai multe ori le-a şi ticluit, dar n'a ştiut să le păstreze, le-adună de-acolo cu iubire. Şi astăzi încă, destui sunt căutătorii cari răscolesc satele după vreo carte pierită poate de sute de ani. Cine ştie ce mărturie de-atunci vorbeşte despre ea şi biblioteca cea mare, dornică s'o aibă, îşi porneşte în lume copoii.

Noi, Românii, suntem mai însetaţi decât alte neamuri după asemenea dovezi scrise, pentrucă am avut şi avem de suferit mai mult decât ele de lipsa lor. O mie de ani am păstorit, am curăţit pădurile, am plugărit pe locurile unde trăim şi astăzi, de la Traian până la aşezarea Saşilor şi până la năvălirea Tătarilor, şi nici noi nici alţii n'au crestat un-

deva măcar un cuvânt despre poporul nostru în întreg și lung acest răstimp. Cât a ostenit un Șincai, ca să strângă în Cronica lui tot ce putea să înșeile povestea neamului românesc, și a ajuns după o viață de colindări prin biblio- teci și arhive tocmai bine la o dăsagă de însemnări, pe care o purta pretutindeni cu sine, ca să moară la urmă pe drumuri și cu capul bătrân pe ea! A scris despre noi că am fi fost pe aici, și în deosebi prin părțile Transilvaniei, încă din veacul al IX-lea, dar sub nume schimbate și tă- găduite, până și acel cronicar fără nume ungur, care, toc- mai de aceea, pentrucă a rămas fără nume, are o statue de bronz în grădinile Budapestei cu fața aproape în întregime acoperită de o glugă de călugăr. Stă pe un scaun, de bronz și el, în iarbă, și cu mâna pe cartea lui notărească. Chiar și de sub acea glugă vorba lui a ieșit și pentru noi ca o lumină, care luminează cel mai îndepărtat trecut al Româ- nilor.

Câtă bucurie, de aceea, când ne găsim pomeniți în acea scrisoare tipărită la Colonia, pe malul Rinului german, la 1472, și trimeasă de viitorul și faimosul papă Aeneas Sil- vius unui principe italian, în legătură cu marea bătălie pierdută de creștini la Varna, în 1444! Nimeni în Apus nu vorbește de noi în acele secole și nu ne spune pe nume, parcă n'am fi. Stăm acoperiți și nevăzuți în pământurile noastre sub ceața istoriei. Numai vântul, care ar ieși din foile unei cărți sau ale unui document, ar fi în stare s'o împrăștie, dar acea carte sau acel document, dacă au fost scrise vreodată, se pare că s'au pierdut deapururi. Noi suntem parcă mereu în căutarea lor. Vrem să dăm cu ceva glas strămoșilor de la 1300 și să-i ascultăm, punând și pe toți neprietenii cari ar pofti să ne scoată venetici în

propria noastră moşie, să-i asculte vorbind. Iată puterea dovezii scrise, care se păstrează.

Cuvântul de demult: „ai carte, ai parte", venit până la noi cu alt înţeles decât l-a avut la început, spune tocmai acest lucru. „Cartea" însemna atunci, în veacurile cele vechi, documentul, hrisovul de proprietate a pământului. Atâtea, caligrafiate frumos, cu cerneluri negre şi roşii, şi întărite cu peceţile grele domneşti, atârnate de sfori, se găsesc prin arhivele Statului, dar atâtea se mai găsesc prin lăzi de mazili moldoveni, încă de la Ştefan cel Mare şi Sfânt, de unde ieşeau altădată ca să bată drumul judecăţilor fără sfârşit, iar astăzi, ca o amintire de mândrie pentru urmaşi. Nu puteai să arăţi „cartea", n'aveai de unde: ţi se lua pământul!

Fără acele dovezi scrise, noi rămânem prin începuturile noastre, pentru toţi vecinii noştri şi pentru toţi cercetătorii, oamenii din ceaţă. Cât n'am da să avem o scriere mai de demult decât avem, în care să se amintească de Români şi de ale lor!

Ţăranii s'au mulţumit foarte multă vreme, întâiu, cu cărţi sfinte, de-atunci de când ele au început să se tipărească în limba oamenilor, şi mai mult pentru ei decât pentru biserică, unde se întrebuinţa şi mai departe Sfânta Scriptură slavonă. Mai târziu au putut pătrunde la sate cărţi lumeşti, dintre care unele mai trăesc şi astăzi, dupăce şi-au schimbat veşmântul chirilic în veşmântul de litere latine.

Dintre cele dintâi, iată ca o pildă începutul la „Cartea ce se chiamă Evanghelie cu învăţătură, den tuspatru evangheliştii aleasă şi den multe dumnezeeşti scripturi, şi dată besearicei lui Dumnezeu, în toate Duminici a se ceti, aşijdere şi la dumnezeeştile praznice şi la ale altor sfinţi, spre

învățătură creștinilor oameni către dereptatea sufletului și trupului. Și cu ajutoriul lu Dumnezeu tipărită această sfântă carte, Evanghelie cu învățături, în anii și în zilele Măriei lu Batăr Criștov, cu mila lui Dumnezeu Voevodă în toată țara ungurească și în Ardeal și în toți Săcuii; și în zilele marelui de Dumnezeu luminat arhiepiscopului Ghenadie, ce-au fost spre tot despusul Măriei lui, cu mila lui Dumnezeu, cârmitoriu legei creștinească. Atunci era despuitoriu în toată Țara rumânească bunul creștin și dulce Mihnea Vodă."

Cartea este din anul 1581 sau de la facerea lumii 7089, și a fost tipărită, cum am mai scris, la Brașov. Ea ne mișcă și astăzi, pentrucă, dacă o citim cu glas tare, așa, cu întorsăturile ei ciudate și vorbe vechi pe care de-atunci le-am mai părăsit și abia le mai înțelegem, ni se pare că ne auzim strămoșii. Cu asemenea pagini ei își întăreau cugetul și se învățau să prețuiască limba lor umilă de toate zilele, în care putea să încapă astfel, deodată, toată lumina dumnezeească și cuvintele mântuitoare de viață. Limba se sfințea pe măsură ce Isus se deprindea să vorbească în ea.

Dintre cărțile lumești, iată începutul la „Istoria marelui împărat Alexandru Macedon în vremea când era cursul lumii 5250 de ani", și cum a fost ea înoită puțin ca limbă de scriitorul Mihail Sadoveanu, pentru folosul zilelor noastre. „Impărățea la Răsărit în India marele Por împărat și la amiazăzi domnea peste Persia marele Darie împărat, iară Merlichie împărat stăpânea Râmul și tot apusul cu toți Craii; și la Macedonia era Filip Craiul. Iară peste Egipt împărățea Netinav împărat, carele era filozof mare și fermecător și cititor în stele, și era atât de măestru cât lua bunătățile și dulceața de la patru țări, adică: grâul, vinul, untul și mierea. Și era țara lui toată sănătoasă și plină de

toată dulceața lumii; iară în țările altora era tot foamete şi boale grele; şi cine mergea asupra lui Netinav, nu-l putea bate, că făcea farmece, şi bătea oștile, de fugeau şi se risipeau și nu ştiau ce să facă; și pe el nimenea nu-l putea birui."

Cărți ca acestea, de petrecere şi de învățătură, care se citeau mai cu seamă iarna, la vatră, s'au tipărit treptat, cu zecile și sutele. Ele au început să intre și în alte mâini decât ale boerilor, negustorilor şi călugărilor. De librării, fireşte, nu se putea vorbi încă, dar nu lipseau mijloacele de răspândire ale timpului. Mai încoace, pe la începutul secolului trecut, ni s'a păstrat mărturie scrisă negru pe alb de negu-țătoraşi dăsăgari călare, de lână și de boștină, cari luau și câteva cărți cu ei și le vindeau pe bani sau pe marfă. Inaintea lor va fi fost cam tot aşa.

Cu acest fel de oameni şi cu alți vânzători drumeți, cartea pătrunde la sate. Poate cea mai răsfoită dintre toate rămâne calendarul, care arată, pe lângă urmarea zilelor și a sărbătorilor, posturile, felul vremii, mai târziu târgurile și multe alte lucruri de folos pentru toți. Atât numai că, dela asemenea cărți și cărticele, strecurate la câte unul din puținii cărturari ai satelor, până la biblioteca anume înființată pentru țărani era încă foarte departe. Era nevoe de mari schimbări până să se ajungă acolo, și mai cu seamă de întinderea şcolii şi de înmulțirea, pe urma ei, a știutorilor de carte. Acest lucru n'a început să se întâmple decât numai din veacul trecut. Pe vremea Zaverei dela 1821, abia aveam pe Gheorghe Lazăr, care a pus temelia școlii românești; sub domniile pământene, până la 1848, s'au deschis întâile școli la sate; oamenii revoluției s'au gândit să facă școli și cărți pentru toți; dar Cuza a fost cel dintâi Domnitor sub care s'a hotărît, prin lege, la 1864, ca fiecare

copil, vrea nu vrea, să fie dat la învățătură. Dela el și până astăzi, timp de mai bine de șaptezeci de ani, țara n'a făcut altceva decât să-și tot înmulțească numărul învățătorilor și al clădirilor de școală, pentruca nimeni să nu mai scape neînvățat și neșcolit, adică fără să știe să citească și să scrie. Până la această fericită stare însă mai avem! Și astăzi aproape jumătate din locuitorii României, dintre cari cei mai mulți săteni, și dintre aceștia, cele mai multe femei, nu știu carte. Intre țările, care ne înconjoară, unele mai mari și mai bogate, altele mai mici și mai sărace, niciuna nu stă așa de rău. Nu numai atât, dar chiar înăuntrul hotarelor, unde astăzi, alături și de-avalma cu Românii de neam, trăesc și alte neamuri, Nemți, Unguri, Evrei, cei cu mai puțină cunoștință de carte suntem noi, stăpânii!

A fost o vreme când într'adevăr știința de carte pentru cei mulți nu părea trebuincioasă. Intâiu că însăși cartea era foarte rară și foarte scumpă. Ea se scria de mână, de caligrafi împărătești sau de călugări în mânăstiri. Se pomenește de asemenea cărți ferecate cu un lanț de un belciug în perete, ca o cană la fântână, să nu se fure. Chiar mai târziu, după întâii ani când s'a descoperit tiparul, prin a doua jumătate a veacului al cincisprezecelea, cărțile costau încă destul de mult. Descoperim și astăzi cărți din secolele trecute, fie dăruite bisericilor, fie lăsate moștenire cuiva din neam, cu grele blesteme pe foile lor, pentru cel care s'ar fi lăcomit și ar fi pus fără drept mâna pe ele. Insă cu cărți legate cu lanț sau legate cu blesteme nu se ajută răspândirea cititului, și încă între cei mulți, mărunți și neluminați!

Iată o pildă de asemenea blestem, luat de pe foile unui Liturghier grecesc și arăbesc, tipărit prin grija vestitului Mitropolit al lui Constantin Brâncoveanu, Antim, în tiparnița dela mânăstirea Snagov la 1701. Astăzi luăm în mână

cartea din Biblioteca Academiei Române și o deschidem cu frică, pentrucă toate sunt străine, îndepărtate și fioroase în ea, literele grecești, deoparte, cele arăbești, alături, iar dedesupt, însoțindu-le pe foarte multe foi, pe care trebue să le întorci după obiceiul acelui scris, nu, ca la noi, înainte, dela stânga la dreapta, ci îndărăt, dela dreapta la stânga: buchile slavonești ale blestemului:

„Această sfântă și dumnezeiască liturghie, care este, precum se vede, arăpească și elinească, este a mea, care se chiamă numele meu... (nu se poate citi pentrucă a fost scris dinadins într'o scriere ascunsă, a cărei chee nu ni s'a lăsat), și am cumpărat-o dela preacuviosul întru ieromonahi, popa chir Darie, și am dat bani aspri 400, iar oricine ar înstrăina-o (începe blestemul!) dela mine fără de știrea mea, adică afară de vânzare sau de dăruială, verice obraz ar fi, au mare au mic, au din parte bisericească, au din parte mirenească, și ar pune întru inima lui cel primitor de răutate gândul al diavolului, aflându-i pricină de lucru ca acela, tatăl răutății Satana, și ar înstrăina-o dela mine, unul ca acela să fie proclet și afurisit dela Tatăl și Fiul și dela Duhul Sfânt, carele este o Sfântă Troiță de o ființă și nedespărțită; așijdere să fie blestemat și caterisit de 318 părinți dela Nikea, să intre blestemul al tuturor sfintelor soboare ca untul de lemn prin oasele lui, să nu se aleagă de el și de casa lui ca praful înaintea vântului și osteneala și agoniseala lui el să n'aibă parte de ele, ci de alții străini jefuite să fie, îngerul Domnului cu sabie de foc să-l gonească în toate zilele vieții lui, să umble tremurând ca caii pre fața pământului și să aibă bubele lui Gheezi; vie mânia și urgia a marelui Dumnezeu să se pogoare pre capul lui, să-l bată Domnul cu rana eghiptenească și cu râe sălbatică din creștet până'n talpă, ca să nu se poată lesne vindeca,

să fie pildă tuturora; fie zilele lui pline de amar şi de tot necazul, înghită-l pământul de viu şi-l soarbă ca pre Dathan şi pre Aviram, proorocii cei urâți și mincinoşi; şi, după moartea lui, fierul să ruginească, piatra să mucezească și să putrezească, iar trupul aceluia în veci neiertat să fie, parte de odihna lui şi lăcaş să aibă la un loc cu Iuda Iscariotis, carele au vândut pre Domnul şi Mântuitorul sufletelor noastre, Isus Hristos, şi împreună cu Arie, despărțitorul Sfintei Troițe, și cu Jidovii cei urâți, și la înfricoșata şi nemernica judecată a cerescului Impărat, acolo să aibă... (aici urmează un cuvânt care nu se înțelege bine) asupra lui pre Cain (la fel, fără înțeles) și, când se va judeca el, să iasă osândit și Diavolul să șadă deadreapta lui şi să audă atunci acel înfricoşat glas dela dreptul judecător zicându-i lui: luați pre necuratul și să se arunce întru întunerecul cel mai din afară, cu lanțuri de foc să se lege, să se muncească în veci la un loc cu Veezebul în fundul Tartarului... (urmează alt cuvânt, care nu se înțelege bine) și Satana văzându-l se îngrozeşte; acolo să se odihnească întru vecii nesfârşiți. Amin. Amin. Amin. Şi acest blestem să se ție de el până la al treilea neam al lui; aceasta-i hotărîm lui şi tot neamului său. Şi am scris eu... (numele, din aceeași pricină, nu se poate citi), în zilele prea luminatului şi înălțatului Domn Io Nicolae Alexandru Voevod (Mavrocordat), Decembrie 20 zile, 7228 (1719)".

Dar, în al doilea rând, adică în afară de greutatea dobândirii cărților, acest citit însuș nu se arăta de folos prea mare satelor. Felul de muncă și legăturile dintre oameni erau altele atunci decât sunt astăzi. Biserica singură părea ca un chivot și ca o arcă, în care creștinătatea păstra Sfânta Scriptură, cu adevărurile ei date de Dumnezeu oamenilor. Când preotul o deschidea, depărtând coperțile grele de

alamă şi de fier, lumânări aprinse pâlpâiau în toate ferestrele şi clopotele dădeau de veste prin văzduh din înălţimea turnurilor. Povestea sfântă, zugrăvită de iconari meşteri pe pereţi, căpăta viaţă, Isus în staul, zâmbind celor trei Magi, intrarea pe asin în Ierusalim, printre ramuri de finic, măgura Căpăţânei cu cele trei cruci şi cu femeile care plâng la picioarele Răstignitului. Nimeni nu mai ştia dacă toate acestea nu erau decât nişte chipuri pentru foile unei cărţi, sau dacă nu cumva cartea ea însăşi nu era decât o părere, prin care trecea aevea ca printr'o şuviţă de soare, şi vorbea cu vorbe mai presus de fire toată acea lume înstelată, coborîtă încă odată pe pământ din cerurile deschise la rugăciunea preotului. De citit se lega ceva tainic. Omul care citea era omul bisericii sau care se pregătea de biserică. Intâile şcoli nici nu s'ar fi putut înjgheba, în veacurile de demult, decât în pridvoarele bisericilor. Intâia carte de şcoală nici nu putea să fie decât catehismul, cartea în care învăţau copiii şi, în acelaş timp, cartea în care învăţa, în limba lui, un popor întreg. Nu degeaba cea dintâi carte românească tipărită a fost Catehismul dela Sibiu, din 1544. Ea s'a pierdut şi nicio bibliotecă n'o mai are, aşa cum se strică şi se pierd întâile cărţi pe care buchisesc omuleţii cei mărunţi. Iar, dacă, prin cine ştie ce noroc, ea ar fi să se mai găsească odată, este aproape sigur că s'ar găsi, nu la oraş, ci în vreo lăcriţă de popă sau de dascăl de ţară.

Trecând însă anii, zecile şi sutele de ani, lumea s'a tot schimbat. Satele n'au mai rămas la o parte de viaţa obştei, cu plugari robiţi brazdei, prin tot felul de iobăgii. Părintele şcolii la sate poate să fie privit acel Elveţian, Pestalozzi, care, chiar pe pragul veacului, la 1800, trăia împresurat de copii de ţară şi, luminându-i pe ei, le arăta tuturor căi şi mijloace. Pe urmele lui au pornit ca un roiu, pretutindeni,

învăţătorii. Aşa cum se pune un sfânt de hram la orice biserică, la fel, ctitor al oricărei şcoli primare şi cu atât mai mult al şcolii primare de sat, ar trebui să fie pus Pestalozzi.

Peste vreo jumătate de veac, cel mai mare scriitor al Rusiei, contele Tolstoi, când s'a gândit să facă şi el o faptă creştinească pentru satul lui, a crezut că nimic nu este mai bine cuvântat decât o şcoală. Acum, pentru un boer cu moşii şi cu ţărani muncitori, ca el, n'ar fi fost chiar cine ştie ce sarcină să ridice o casă pentru copii şi să pue un învăţător, ca să-i cioplească. Dar Tolstoi s'a făcut şi el însuş învăţătorul odraslelor de ţărani, a călătorit anume în străinătate ca să vadă cum dau lecţii alţii mai meşteri decât Ruşii, a scris abecedare şi unele din cele mai frumoase povestiri pentru copii şi s'a mândrit cu această şcoală, unde a încercat mijloace noui şi minunate de învăţătură, mai mult decât cu faptele de ofiţer pe la Silistra, la noi în ţară, sau pe la Sevastopol, şi decât cu cărţile lui, vestite pe tot pământul. Iar astăzi, nu ştim ce să zicem de el mai bine, că a fost cel mai mare ţăran pe care l-au dat boerii, sau cel mai mare boer pe care l-au dat ţăranii? Era în anii când se împroprietăreau ţăranii în Rusia, prin 1861, de unde a suflat şi la noi, peste trei ani, un vânt la fel. Atât în Apus cât şi în Răsărit şcoala pentru toţi, şi prin urmare şi şcoala pentru ţărani, îşi făcuse drum.

Viaţa avea acum trebuinţă de cunoştinţe, chiar la sate, de care mai de mult nici nu visase. Lumea se îndesise, numai în cei din urmă o sută de ani, de cinci ori cât fusese înainte, fabrici nenumărate se ridicaseră, drumuri de fier pătrunseseră până la cele mai depărtate cătune, târguri puternice sorbeau din toate părţile mărfuri şi oameni. Scrisul a ajuns cel mai bun mijloc de legătură în toată această forfotă de fiinţe, care aleargă oriunde crede că poate să dea

de un câştig şi de un traiu mai bun. Statul stă de vorbă cu cetăţenii săi prin Monitorul Oficial, unde își tipărește legile şi poruncile, și pedepseşte pe oricine nu le cunoaște, adică nu le-a citit şi calcă pe-alături. Turcia cea nouă a mers mai departe şi a oprit pe orice flăcău și fată să se căsătorească, dacă nu ştiu să citească şi să scrie. Acelaș lucru se făcuse mai de mult în ţările scandinave, după ce venise Luther, luptătorul cu Roma, și Sfânta Scriptură se tâlmăcise în limbile pământene. Orașul își trimite în fiecare zi foile cu ştiri de tot felul, despre întâmplări din toată lumea, despre prețurile pieței, despre mersul politicii. Nu este sat din ţară, oricât de la o parte și oricât de sărac, unde să nu se strecoare aceste ziare. Foaia de impozit trebue citită, biletul de vânzare a unei vite, citaţia dela tribunal, cartea de alegător, biletul de tren, tabla cu numele satelor la o încrucișare de şosele, afişul din târg. Pe drum sau acasă, singur sau cu alţii, de drag sau de nevoe, omul trebue astăzi să știe să citească. Iar, dacă nu ştie, nu numai că e stângaciu între ceilalți, dar la fiecare pas are o pagubă, adică se pregătește de suferință.

De aceea, în ziua de azi, ţările cele mai bogate și mai înaintate au şi cele mai multe școli şi cei mai mulți știutori de carte. Şcoala şi ştiutorul de carte au început să însemne ei înşişi o bogăţie. Cine ştie mai mult, poate mai mult, și pe nicio cale nu se capătă știința mai repede și mai temeinic decât prin şcoală şi prin carte. Omul care n'a învățat și nu știe carte începe să fie, nu numai o rușine, dar și o pierdere pentru o ţară. Neştiutorul de carte stă alături de ştiutorul de carte ca un pom pădureț alături de un pom altoit. Când se spune despre o țară că are atâția locuitori și altă ţară are atâţia, trebue să băgăm de seamă şi ce fel sunt

Scrisoarea lui NEACȘU dela 1521, cel dintâi scris românesc.
(Citire în literele de astăzi pe cealaltă pagină)

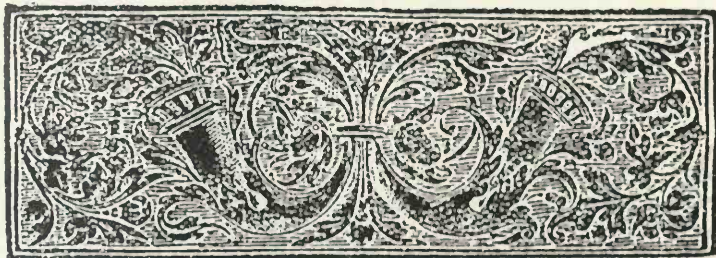
SCRISOAREA LUI NEACŞU CÂMPULUNGEANUL DELA 1521 [1])

Inţeleptului şi de bun neam, şi cinstitului şi de Dumnezeu dăruitului jupan Haneş Begner din Braşov, multă sănătate dela Neacşu din Câmpulung.

Iară dau ştire domnietale *de* lucrul Turcilor, cum am auzit eu că Impăratul au ieşit den Sofia şi aimintră nu e, şi s'au dus în sus pre Dunăre. *Iară* să ştie domniata că au venit un om dela Nicopol, de mie me-au spus că au văzut cu ochii lui că au trecut cele corăbii ce ştii şi domniata pre Dunăre în sus. *Iară* să ştii că bagă din toate oraşele câte 50 de oamini, să fie ajutor în corăbii. *Iară* să ştii cum s'au prins neşte meşteri din Ţarigrad, cum vor trece acele corăbii la locul cela strimtul ce ştii şi domniata. *Iară* spui domnietale de lucrul lu Mahamet beg, cum am auzit de boiari ce sunt megiaşi şi de genere-meu Negre, cum i-au dat Impăratul slobozia lui Mahamet beg, pre i-oi va fi voia, pren ţara românească iară el să treacă. *Iară* să ştii domniata că are frică mare şi Băsărab de acel lotru de Mahamet beg, mai vârtos de domniele voastre. *Iară* spui domnietale, ca mai marele meu, de ce am înţeles şi eu. Eu spui domnietale, iară domniata eşti înţelept şi aceste cuvinte să ţii domniata la tine, să nu ştie oamini mulţi, şi domniele voastre să vă păziţi cum ştiţi mai bine. *Şi Dumnezeu să te bucure. Amin.*

---

1) Ceiace se vede cu litere aplecate, se găseşte în scrisoare în slavoneşte, şi a fost tâlmăcit în limba noastră.

ПОУЧЕНІЕ ИЗБРАНО Ѿ СТГО ЕѴ

ліе • и ѿ многихъ бжтвныхъ писаній • глемаа ѿ архіе
рем изъ оусть въ всѣкую недѣлю • на поученіе хрто и
менитым людемь • или прочитаема, такоже и на гскім
праздники • ѿ митари, и фарисеи • еѵліе, ѿ лоуки •
на литоургіи • глава: чи: пд • зч.

Зисе домнꙋль пилда ачаста дои ѡамени доусерѫ
се ѫбесѣрекѫ сѫсе роаџе • оунꙋль фарисеи ѩрѫ а
ть митарь • е фарисеюль ста аша, ѫнтрꙋ е
лоуши се роуга • доамне лаоудѫ ціе дау кѫ ноу сѫ
нть ка алалци ѡамени • рѫпитори • недерепци •
кꙋрвари • сау ка честь митари • постескꙋмѫ де доаѡ
ѡри ѫсѫптѫмѫнѫ • ши а зѣче дау де тоть кѫть кѫ
щигь • ѩрѫ митарюль ста департе ши нꙋ врѣ нече ѡкіи
сѫрѫдиче ла чери че оучидѣ пієптꙋль лꙋи грѫинд доа
мне милостивь фіи міе пѫкѫтосꙋль • грѫескꙋ воаѡ кѫ де
щи се ачеста дерептать ѫ каса лоуи • маи вѫртось де а
лалть • кѫ тоуи чинесе ѫнѫлцѫ плѣкѫсе • е чинесева плѣ
ка де сине ѫнѫлцасева •

конець недѣлѣ ⁘

Ѫвѫцѫтꙋрѫ де ачаста сфнтѫ еѵліе • коувѫнть а,

Сѣ де митари ши де фарисею пилда ши лꙋкрꙋль •
ка ѡ ѫвѫцѫтꙋрѫ ши невоинцѫ фоу токмитѫ де
сфинцїи ѡтеци • ши фѫкꙋтѫ сѫсе кѫнте ши

а

Intâia pagină din Evanghelie cu învăţătură, dela 1581, una din cele mai vechi cărţi româneşti.
(Citire în literele de astăzi pe cealaltă pagină).

INTÂIA PAGINĂ DIN EVANGHELIE CU INVĂȚĂTURĂ TIPĂRITĂ DE DIACONUL CORESI LA 1581

Invățături alese din Sfânta evanghelie și din multe scrieri dumnezeiești, care se spun din gură sau se citesc de arhiereu, spre învățătură oamenilor purtători ai numelui lui Hristos, în fiecare Duminică și la sărbătorile domnești. Vameșul și fariseul. Evanghelia dela Luca, la liturghie, cap. 18, 89 (slavonește).

ZISE Domnul pilda aceasta: Doi oameni duseră-se în besearăcă, să se roage: unul, farisei, iară altul, mitar. E fariseiul sta așa, întru el, și se ruga: Doamne, laudă ție dau, că nu sânt ca alalți oameni, răpitori, nederepți, curvari, sau ca cest mitar. Postescu-mă de doao ori în săptămână și a zeacea dau den tot cât câștig. Iară mitariul sta departe și nu vrea nece ochii să rădice la ceri, ce ucidea pieptul lui, grăia: Doamne, milostiv fii mie, păcătosul. Grăesc voao, că deștinse acesta dereptat în casa lui, mai vârtos de alalt, că toți cine se înalță, pleacă-se, e cine se va pleca, de sine înălța-se-va. *Sfârșitul Duminicii. (Slavonește numai roșul).*

Invățătură din această sfântă evanghelie. Cuvânt 1.

CE a de mitari și de farisei pilda și lucrul, ca o învățătură și nevoință fu tocmită de sfinții oteți, și făcută să se cânte și

acei locuitori; un pământ, chiar cu oameni mai puţini, dar mai înzestraţi şi înarmaţi în şcoli cu tot ce le trebue în viaţă, are să întreacă un pământ cu suflete mai multe, dar rămase în paragina nedesţelenită, în care au venit pe lume. Altminteri nu s'ar cheltui pretutindeni atâţia bani cu şcolile şi cu învăţătorii, mai mult decât pentru toate celelalte trebuinţe ale Statului. Orice gospodar cuminte poate să-şi spună că trebue să fie o socoteală şi aci. Numai de unde dai, ai, şi toţi aceşti bani au să aducă însutit, adică oameni pregătiţi şi economi ai viitorului, în gospodăria lor sau în gospodăria ţării, după rostul pe care şi-l vor croi în viaţă. Şi aşi spune chiar mai mult. Orice gospodar chibzuit poate să vadă că toţi aceşti bani, tot banii lui şi ai altora ca el sunt, şi că e păcat de Dumnezeu să lase să se folosească numai alţii, sau chiar să nu se folosească nimeni de o cheltuială, pe care Statul şi aşa o face, pentrucă este dator s'o facă.

In Danemarca, de pildă, ţară cu cea mai luminată, mai înstărită şi mai puternică ţărănime, s'a ajuns atât de departe încât, pe lângă şcolile înfiinţate şi întreţinute de Stat pentru toţi locuitorii, s'au ivit şcoli numai pentru ţărani, înfiinţate şi întreţinute de ţărani înşişi. Ceva asemănător am încercat, de câţiva ani, să facem şi noi, ispitiţi de ceeace au putut să scoată din ele Danezii. Intâile încercări s'au făcut în Transilvania şi Bucovina, adică între cei mai apuseni ţărani ai noştri, dar la gândul pornit dela Bucureşti. Atât numai că de Danemarca se povesteşte această întâmplare minunată. Atunci când s'a aflat într'o zi că se mai găseşte un om în ţară, un cioban la câmp, care nu ştie să scrie şi să citească, a fost o nemaipomenită mirare şi vâlvă în toate părţile. Şi au plecat ziariştii să-l caute, ca să-l întrebe cum de s'a putut un asemenea lucru şi să-l pue în

toate gazetele. Iar pe urma gazetelor au început să-i ţie calea lume de lume. Se apucase bietul om de gânduri. Şi la sfârşit, ca să scape de toţi iscoditorii cari nu-i mai dădeau pace, s'a hotărît să înveţe. Aşa a pierit şi singurul om, care nu ştia carte, din Danemarca.

Şcoala pentru toţi ţine patru sau şapte ani. La paisprezece sau la cincisprezece ani copilul de obiceiu o lasă. Tot ce a învăţat în acest răstimp fericit, ca un joc, ar fi în primejdie să se piardă, tocmai la intrarea în viaţă, când are mai multă nevoe de cunoştinţe, dacă nu s'ar fi găsit ceva care să-i vie în ajutor. Acest ceva minunat este biblioteca.

Biblioteca deschisă tuturor este privită astăzi ca o întregire şi o prelungire a şcolii, de care nu ne mai putem lipsi fără să nu primejduim tot ce am adunat în vârsta învăţăturii. Ceeace a fost numai început cu învăţătorul, într'o vreme când şcolarul nu-şi dădea seama la ce-i putea folosi, este dus aici mai departe şi întrebuinţat deadreptul în viaţă. Rostul bibliotecii este socotit de unii atât de hotărîtor încât nu se sfiesc să spună că şcoala ar face destul şi ar putea să-şi privească împlinită menirea, dacă ar pune în fiecare din şcolarii ei numai dragostea de carte, adică dacă ar creşte încă un cititor pentru bibliotecă. Aceasta ar însemna aproape o înălţare a bibliotecii peste şcoală. Lucrul se înţelege dacă ne gândim la vorba veche şi înţeleaptă că nu învăţăm pentru şcoală, ci pentru viaţă, iar, când intrăm în viaţă, în anii bărbăţiei, şcoala a rămas cu mult îndărăt şi în faţa noastră se găseşte, ca să-i ţie locul şi să ne dea o îndrumare, biblioteca. Nu este vorba de pregătit nişte oameni, şi cu atât mai puţin ţărani, cari să nu se mai ridice nici ziua, nici noaptea dintre cărţi. Am cădea atunci dintr'o greşală, nepăsarea de astăzi a celor mulţi faţă de citit, într'o

rătăcire, schimbarea lui într'o patimă. De altminteri, nici n'am izbuti. Dar cartea trebue să fie pentru cei mulți un ajutor sau o desfătare și căile către ea trebue ținute mereu deschise. Aceasta este datoria Statului și a tuturor celor cari au răspunderea desvoltării sufletești a unui popor, cărturari de tot felul, scriitori mai ales, oameni politici.

De aceea, atâtea țări în zilele noastre, alături de o lege a școlilor, care îndatorează pe Stat și pe comune să facă școli pentru toți, iar pe cetățeni să-și trimită copiii la ele, încep să aibă și legi ale bibliotecilor. Pentru învățătura din școală se pune o îndatorire și se dau pedepse celor cari o calcă, deoarece este vorba de anii fragezi, neștiutori ei prin ei de ce le trebue, și de părinți, de cele mai multe ori aplecați asupra grijilor de astăzi și neînstare să prevadă și să pregătească viitorul. Ceeace n'ar face ei, cari întrupează ziua de astăzi, este dator s'o facă, uneori la înfățișare chiar împotriva lor, Statul, care întrupează nu numai timpul trecător de față, dar și ziua de ieri și, maicuseamă ziua de mâine. In schimb, cercetarea bibliotecii, la orașe și la sate, oricât de mulți bani ar costa ea obștea, rămâne la buna plăcere a cititorilor. Aceasta, nu pentrucă ar fi mai puțin însemnată decât școala, dar pentrucă este gândită să fie de folos vieții și oamenilor vârstnici, iar viața și oamenii vârstnici au să-i găsească singuri calea, la întâia nevoe. Căci nevoia este o lege nescrisă mai poruncitoare decât orice lege scrisă.

In școală se deprinde mai mult mânuirea acelei unelte, care este cartea. Păcat însă de timpul întrebuințat, dacă, după aceea, unealta nu se mai folosește și obiceiul ei se pierde. Biblioteca o pune mereu la îndemână și nu lasă pe om să uite.

Unul din cei mai de seamă cărturari români ai trecutului,

istoricul nostru gânditor, Miron Costin, care a fost logofăt mare în Moldova şi şi-a pierdut capul tot pentru isteţimea lui, a lăsat aceste cuvinte despre rosturile scrisului şi ale citirii de cărţi. Este ca o moştenire dela învăţaţii de odinioară ai Românilor, pe care va trebui s'o cioplim odată în fruntea unei mari biblioteci a ţării, pentruca toţi s'o cunoască şi s'o poarte în suflet. Inchee vestita „Predoslovie adecă mai înainte Cuvântare" la cartea despre Descălecatul Ţării Moldovii, pe care Miron Costin a scris-o pe la 1690. Iat-o luată aşa cum a fost tipărită în Letopiseţele Ţării Moldovei de Mihail Kogălniceanu pe la 1845:

Пȣтѣрникȣл Дȣмнезеȣ, чинстите ши юбите четиторюле, съци дърȣеаскъ, дȣпъ ачѣсте кȣмплите времи а аннилѡр нѡштри, кънд ва ши май слѡбѡде вакȣри, ꙟнтрȣ каре пре лънгъ алте треби, съ айби врѣме ши кȣ четитȣл кърцилѡр а фаче искȣситъ забавъ; къ нȣ іасте алтъ ши май фрȣмѡасъ, ши май де фѡлѡс ꙟн тѡатъ віеаца ѡмȣлȣи зъбавъ, де кът четитȣл кърцилѡр; къче кȣ четитȣл кърцилѡр ши а скриптȣріи кȣнѡаштем пре Зидитѡрюл нѡстрȣ Дȣмнезеȣ, кȣ четитȣл лаȣдъ ꙟл фачем пентрȣ тѡате а лȣи кътръ нѡи бȣнътъци, кȣ четитȣл пентрȣ грешалеле нѡастре милѡстив ꙟл фачем, дин скриптȣри ꙟнцълѣџем минȣнате ши вѣчниче фаптеле лȣи, а фаче феричитъ віеаца, ши немȣритѡаре агѡнисѣште нȣме. Сънгȣр Мънтȣитѡрȣл нѡстрȣ Дѡмнȣл ши Дȣмнезеȣ Іисȣс Хрїстос не ꙟнвацъ зикънд: Испитици скриптȣриле. Скриптȣра депъртате лѡкȣри де ѡкїи нѡщри не ꙟнвацъ, кȣ ачѣле трекȣте времи съ причѣпем чѣле вїитѡаре.

Четеще кȣ бȣнъ сънътате, ши примѣще а нѡастръ кȣ драгѡсте ѡстенеалъ.

Sau, în scrisul de astăzi:

„Puternicul Dumnezeu, cinstite şi iubite cetitorule, să-ţi

dăruească, după aceste cumplite vremi a anilor noştri, cândva şi mai slobode vacuri, întru care pre lângă alte trebi, să aibi vreme şi cu cetitul cărţilor a face iscusită zăbavă; că nu este altă şi mai frumoasă, şi mai de folos în toată viaţa omului zăbavă, decât cetitul cărţilor; căci cu cetitul cărţilor şi a scripturii cunoaştem pre Ziditorul nostru Dumnezeu, cu cetitul laudă îi facem pentru toate a lui către noi bunătăţi, cu cetitul pentru greşalele noastre milostiv îl facem, din scripturi înţelegem minunate şi veşnice faptele lui, a face fericită viaţa, şi nemuritoare agoniseşte nume. Singur Mântuitorul nostru Domnul şi Dumnezeu Isus Cristos ne învaţă zicând: Ispitiţi scripturile. Scriptura depărtate locuri de ochii noştri ne învaţă, cu acele trecute vremi să pricepem cele viitoare.

Ceteşte cu bună sănătate şi primeşte a noastră cu dragoste osteneală".

CUM S'A DESVOLTAT.

Intâile încercări. — Bibliotecile de Stat dela 1898. — Bibliotecile sătești ale Casei Școalelor. — Legi ale bibliotecilor populare în România și în alte țări. — Inceputuri de închegare. — Biblioteci la sate făcute de societăți culturale: Astra, Fundația Culturală Principele Carol. — Biblioteca satului și Căminul cultural.

Biblioteci pentru țărani au început să se arate în satele noastre abia dupăce școala a ajuns să scoată mai mulți cititori. Cele dintâi au fost făcute nu de Stat, care avea atunci pe umeri greaua sarcină a școlilor, ci de oameni binevoitori și de societățile culturale.

Două porniri se născuseră în neamul nostru, mai ales în a doua jumătate a veacului trecut și se dovedeau gata de orice jertfă: una în țara liberă, de iubire față de țăran, ca temelie a oricărei înfloriri viitoare, și alta în pământurile românești aflate sub stăpânire străină, și maicuseamă în Transilvania, de deșteptare prin toate mijloacele a poporului nostru de la sate, înaintea primejdiei desnaționalizării. Și la noi și dincolo de munți nimic nu s'a găsit mai potrivit pentru ajungerea celor două scopuri decât bibliotecile. Cât au putut să facă ele, case de sfat și de citire, biblioteci de sat sau cabinete de lectură, cum li s'a zis, cât au putut să facă pentru luminarea sătenilor, ca să ducă o viață mai bună sau ca să nu lase să li se fure de străini

graiul şi sufletul, o ştiu toţi câţi le-au urmărit de aproape alcătuirea şi mersul. Dar atât că viaţa lor până la răsboiu, care a trecut şi prin ele, arzând şi prăpădind, şi chiar până astăzi, când ne gândim să le dăm o nouă înfăţişare şi altă putere, a fost prea scurtă ca să-şi dăruiască toate roadele.

Cea mai frumoasă pildă de ţăran iubitor de carte, dinainte de răsboiu, rămâne Badea Cârțan. L-am cunoscut şi eu în tinereţele mele şcolăreşti pe la 1905 şi 1906. Atâţia au scris despre el. Unele dintre cele mai iscusite şi mai iubitoare pagini se găsesc în nişte amintiri de la Roma ale marelui scriitor Duiliu Zamfirescu, care era pe-atunci secretar la legaţia noastră din Capitala Italiei şi s'a trezit într'o bună zi cu el acolo, îmbrăcat în cioareci ardeleneşti, cu bunda pe umeri şi cu băţul lui de drumuri lungi în mână, urmărit de alaiul copiilor de pe toate uliţele pe unde trecuse. Venise să vadă Columna lui Traian. Alte ştiri despre el, hazlii şi firoscoase, se pot citi într'o cărticică a lui Bănuţ, tipărită de Astra transilvană anume pentru ţărani şi pentru atâţia cari l-au cunoscut. O carte nouă, mai mare şi scrisă pe îndelete, de Stroe Stroescu, îl întoarce între noi, clocotind de o viaţă neaşteptată.

Badea Cârțan era din Cârța Făgăraşului, de unde i se trăgea-şi numele, dacă nu cumva chiar din Cârţişoara, pentrucă cea dintâi este săsească. El una ştia, că suntem neam ales şi fii ai Maicei Roma, şi, de câte ori putea sau nu putea, trecea graniţa la noi, ca să-şi mai uşureze sufletul. In anii lui mai tineri ciobănise prin Bărăgan. Când venea dincoace lua la rând pe toţi oamenii noştri mari, mai ales istorici, ca să le vorbească despre ceeace-l durea pe el. De la fiecare ieşea, cel puţin cu două, trei cărţi în dăsagi, pentru acasă.

Parcă-l văd în curtea liceului nostru, Sfântu Sava, din

Bucureşti. Il înconjuraseră băeţii şi-l iscodeau. El intrase, vorba vine, ca să-şi arunce ochii prin şcoala unde învăţase pentru întâia oară în limba noastră, chiar cele mai grele ştiinţe, alt ardelean, Gheorghe Lazăr, pe la începutul veacului trecut. Se uita cu drag la noi, cu ochii albaştri luminoşi şi tineri. Când râdea părul bălaiu i se clătina pe frunte. Era isteţ din fire, umblat prin lume şi limbă dulce:

„Ei, ce ştiţi, dumneavoastră, domnişorilor, aici în ţară de necazurile noastre! De-aţi avea batâr nişte cărţi, să-mi daţi. Le duc şi le las la noi pe sate. E o bucurie ca atunci când se întorc primăvara berzele. Ajunge vestea înaintea mea, că Badea Cârţan a venit din ţară, şi m'aşteaptă toţi. Nu vă îngrijiţi, că nu mă cată finanţii la graniţă! Că doar nu-s eu aşa de prost, să merg deadreptul şi să le cad în palmă. Mai trec şi prin vama cucului, că aia e vamă românească: nu te întreabă nimeni de unde vii şi unde te duci, decât frunza verde. Aşa, daţi şi nu purtaţi grijă! Spune-mi numai uliţa, că oiu veni şi la dumneata acasă, domnişorule, dacă zici că ai ceva pentru mine. Eu cerşesc lumină pentru cei cari sunt ţinuţi în întuneric. Nu vă temeţi, că nu mă ruşinez. Uitaţi-vă la mine: nu sunt mai curând fălos? Cum am găsit Columna drăguţului de Traian la Roma, te-oiu găsi şi pe dumneata în Bucureşti. Aud că a sunat clopoţelul, de vă chiamă la clasă. De-acum să ne vedem sănătoşi!"

Acesta era Badea Cârţan, ţăranul din Ţara Făgăraşului, care se pătrunsese de gândul cărturarilor, că numai în carte stă mântuirea poporului român de sub stăpânirea ungurească, şi căuta să-l aducă la îndeplinire în felul cum am arătat. Dumnezeu n'a vrut să-l ţie, ca să vadă cu ochii, aevea, visul pe care îl visa. Poate că era prea mult omul vremurilor vechi, de robie, şi a trebuit să moară odată cu ele. S'a stins prin 1911 la Poiana Ţapului, la curtea

lui Alexandru Lahovari, pe care-l știa și care-l primea de când fusese Ministru al României la Roma, în zilele vestite ale călătoriei în pământurile strămoșilor. Trupul i se odihnește în cimitirul din Sinaia, unde a fost înmormântat, prin grija Regelui, pentrucă pământul unde murise era moșia Lui, și nici că s'ar fi putut să aibă îngropăciune mai strălucită, dar amintirea lui Badea Cârțan trăește mereu vie, tocmai prin marea iubire de carte și prin credința în puterile ei. Eu îl văd, întors odată printre noi, poate tocmai în fața bibliotecii viitoare țărănești din Poiana Țapului, de piatră cum era și lumea romană pe care o iubise atâta, cu căciula în cap, cu privirile deștepte la noi și cu o mână pe dăsaga aruncată pe umăr și plină de cărți.

Intâia oară când s'a gândit la noi Statul să facă biblioteci la țară, pentru țărani, a fost în anul 1898. Era pe atunci Ministru al Școlilor Spiru Haret. El a însărcinat pe cunoscutul profesor de pe acea vreme, Anghel Demetriescu, să se gândească în ce fel s'ar putea întocmi biblioteci pentru sate și să-i facă propuneri. Raportul pe care l-a înaintat învățatul profesor ministrului său este de o mare frumusețe și ar fi vrednic să fie trecut aci, pentrucă este un adevărat act de naștere al bibliotecilor țărănești, dacă el n'ar fi fost scris în limba urcată puțin pe picioroange a omului de carte și a înaltului funcționar. Câteva pliviri însă tot se cuvine să facem.

Intâia parte vorbește despre înțelesul și însemnătatea bibliotecilor de sat, iar a doua despre cărțile și obiectele care trebuiau s'o alcătuiască.

„Cugetarea de care v'ați condus dv., Domnule Ministru, când ați hotărît a înființa aceste așezăminte de progres, a fost fără îndoială de a pune la dispoziția țăranilor cunoscători de carte, mijloacele pentru întinderea cunoștințelor

lor uzuale, pentru întărirea şi înălţarea simţimântului lor de oameni şi de români, de a limpezi într'înşii ideea de drept şi datorie, de a-i pune în stare să deslege ca fiinţe morale şi cugetătoare, iar nu ca simpli rutinari, problemele de cari se izbesc în calea vieţii lor, în fine de a le deschide sufletul pentru frumos, bine şi adevăr. Aceasta va să zică a forma **ţărani culţi**, nu în înţelesul cel mai înalt al cuvântului, ci într'un înţeles potrivit cu cercul de acţiune al clasei pe care aţi avut-o în vedere, când aţi conceput ideea de bibliotecă rurală.

„Neapărat, acest scop nu se poate realiza, cu suma de care dv. dispuneţi în acest moment. Este de ajuns că iniţiativa s'a luat şi primul pas s'a făcut. Rămâne ca sau dv., în bugetele viitoare, sau urmaşii dv. să continue această norocită şi nobilă idee, menită a da cele mai frumoase roade. Subsemnatul, ţinând seama de modicitatea mijloacelor iniţiale, am crezut că deocamdată trebue să se cumpere mai ales acele cărţi, pe cari ţăranii noştri nu şi le pot procura decât cu mari sacrificii de bani şi cari, pe lângă avantajul ce au de a le forma inima şi mintea, sunt scrise într'o limbă românească curată şi frumoasă, deşi pe ici pe colea se resimte chiar în ele influenţa curenţilor de modă ai timpului. Am crezut de asemenea că toate aceste cărţi trebuesc legate, pe deoparte pentrucă legătura le apără contra descompletării şi a unei distrugeri repezi, iar pe de alta pentrucă ea va contribui a desvolta în cititor gustul de bibliofili".

Aceste biblioteci urmau să se înfiinţeze şi s'au înfiinţat pe lângă şcoala din sat. Cu toate că astăzi calea pe care trebue s'o luăm este alta şi acelaş Minister al Şcolilor el însuş a arătat-o de curând, începutul nu putea să fie decât acesta. Ucenicia bibliotecilor ţărăneşti trebuia să se facă pe

lângă şcoli. Şcoala, în acest înţeles, nu este decât o tindă a bibliotecii. Cartea din clasă pregătea pentru cartea vecină din bibliotecă, adică şcoala, cu alte cuvinte, pregătea pentru viaţă. Când s'a făcut peste 35 de ani, în 1932, o adevărată lege a bibliotecilor populare româneşti, legiuitorul nu s'a mai gândit să le aşeze pe lângă şcoli şi nici chiar să fie înfiinţate, ca pe vremuri, de Ministerul Şcolilor. Ele au fost puse, cum este şi firesc şi s'a făcut de toate ţările cu asemenea legi, în seama comunelor. In tot acest răstimp ţara, şi mai ales neamul românesc umblase, cu paşii obişnuiţi de zile de pace dornică de învăţătură, şi cu paşii de zece ori mai mari şi roşii ai răsboiului.

Dar să ascultăm puţin, ce cărţi şi obiecte propune la 1898 Anghel Demetriescu pentru bibliotecile lui Haret:

			LEI
1.	*Alecsandri*	Teatru, 4 vol. legate	25
2.	,, ...	Poesii, 2 vol.	12
3.	,, ...	Prosă, 1 vol. legat	10
4.	,, ...	Fântâna Blanduziei, 1 vol. legat	6
5.	,, ...	Ovidiu, broşat	3
6.	*Gr. Alexandescu*	Poesii, 1 vol.	4
7.	*Bălcescu*	Istoria lui Mihai Viteazul	4
8.	*Bolintineanu* .	Poesii, 2 vol. legate	15
9.	*Bruto Amante* .	Ovidiu în exil, tr. de d-na Bruzzesi	2
10.	*Charta României,*	mare pe pânză, ed. Socec	20
11.	*Eliade Rădulescu*	Excerpte (a se face o asemenea ediţie)	
12.	*Dr. Felix*	Elemente de igienă	1
13.	*Filimon*	Ciocoii vechi şi noui	2
14.	*I. St. Furtună* .	Noţiuni de economia vitelor	2
15.	*Ion Ghica* ...	Convorbiri economice, 3 vol.	11.50
16.	*Ion Ghica* ...	Scrisori către Alecsandri	7
17.	*N. Gane*	Nuvele, 3 vol.	9

18. *Girard*	....Filoxera viei şi mijloacele de a o nimici	1	leu
19. *Haşdeu*	...Ion Vodă cel cumplit	—	
20. *Haşdeu*	...Răsvan şi Vidra	2.50	lei
21. *Huxley*	... Noţiuni asupra ştiinţelor tr. rom.	0.60	lei
22. *Moga*	......Agricultura	2	„
23. „	......Curs de cultura pomilor roditori ..	1	leu
24. „	......Viticultura	1	leu
25. *C. Negruzzi*	.Opere	15	lei
26. *Slavici*	.....Nuvele, 2 vol.	8	„
27. *V. A. Urechie*	Legende române	5	„
28. *Xenopolu*	...Istoria Românilor, ed. populară	6	„
	Total	175.60	lei

Era vorba, prin urmare, de vreo 40 de volume, între care îşi găseau loc cei mai cunoscuţi din marii noştri scriitori şi câţiva oameni de ştiinţă din ţară şi străinătate. Astăzi suntem mai fericiţi, pentrucă putem să facem alegerea din mult mai multe cărţi. In schimb, la atâţia din autorii şi la destule din titlurile de aci, parte învechite, dar parte nepotrivite cu ţăranii şi cu ce-i poate frământa pe ei, nu ne-am mai gândi. Mergând pe acelaş drum, Administraţia Domeniilor Coroanei, prin Administratorul lor, Ion Kalinderu, care a încercat nenumărate mijloace pentru ridicarea satelor de pe acele domenii, biblioteci, teatre, băi, ateliere, cooperative, a înfiinţat nişte biblioteci şi mai bogate, dar şi mai departe de înţelegerea şi de trebuinţele ţăranilor. Când mai putem descoperi câte una, care n'a fost risipită de vremuri sau de oameni, aflăm în ea cărţi de mare preţ, ca Proverbele în multe volume ale lui Zanne sau teoriile istorice ale lui Xenopol, cu foile netăiate. Atâtea biblioteci mari de oraşe ar da multul cu multul ca să le aibă, şi nu pot, pentrucă de ani de

zile librăriile nu le mai au. Oricum ar fi însă, putem sta mişcaţi înaintea acestor 40 de volume, pentrucă ele înfăţişază întâia bibliotecă pentru ţărani întocmită de Statul român. Inseamnă întâia pagină pe care o avem, din istoria şi organizarea bibliotecilor de acest fel în România.

„Pe lângă operele de mai sus, îmi permit, Domnule Ministru, scria mai departe Anghel Demetriescu, a vă atrage luarea aminte asupra unui frumos volum privitor la biserica de la Curtea-de-Argeș, o lucrare litografică de o valoare remarcabilă. Crez că această excelentă lucrare trebue să formeze temelia unei colecțiuni de opere reprezentând cele mai frumoase din monumentele noastre arhitectonice sau cele mai încântătoare din priveliștile țării noastre. S'ar putea de asemenea contracta cu un stabiliment de litografie pentru reproducerea portretelor celor mai marcanți dintre Domnii și Domnițele României, precum și a marilor noștri bărbați cari s'au ilustrat pe arena politicii, fie în domeniul literilor, atât din Regatul României cât și din celelalte provincii locuite de Români, precum Șincai, P. Maior, N. Bălcescu, Heliade Rădulescu, Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, Bolintineanu, Alecsandri, C. Negri, B. Katargiu, Kogălniceanu, Ion și Dumitru Brătianu, etc.

In fine, Domnule Ministru, crez că este de neapărată trebuință ca, din inițiativa și cu cheltuiala sau numai cu încurajarea Onor. Ministeriu al Instrucţiei, să se întreprinză un şir de traduceri din autorii clasici ai celorlalte naţiuni, Iliada și Odyseea, Gerusalemme liberata, Os Lusiadas, Don Quijote, câteva din dramele lui Shakespeare, Calderon și Corneille, din comediile lui Molière și ale lui Goldoni, din romanele străine cele mai frumoase şi mai morale, — toate acestea ilustrate, — cărți pentru vulgarizarea științelor ca geografia fisică a lui Huxley, istoria pământului de Bro-

thier, opere privitoare la agricultură, grădinărie şi altele, ar răspunde într'un mod minunat scopului ce urmăriţi. Şi, ca o încoronare a tuturor acestora, ar trebui să se elaboreze o geografie a României şi a ţărilor locuite de Români, însă nu o geografie searbădă şi uscată, ca acelea ce se propun în şcoale, ci o geografie pitorească, bazată pe autopsie, inspirată de dragostea ţării, o operă în care ţara noastră să fie înfăţişată ca ceva organic, însufleţit, unde fiecare pagină să facă (să) vibreze inima cititorului. O asemenea carte nu numai ar face Românilor patria lor mai bine cunoscută, ci i-ar face s'o iubească nu ca pe o abstracţiune ştiinţifică, ci ca pe o mamă".

In această parte a propunerilor, omul de carte îşi dă într'adevăr drumul! Lucruri frumoase îi vin în condeiu, visuri de la masa de citit, acea culegere de traduceri din toate literaturile lumii, şi uită aproape că trebue să se gândească numai la bibliotecile satului, şi încă pentru a căror înzestrare Ministrul nu putea să pună la îndemână deocamdată decât 100 de lei de fiecare! Noi nu ne mai putem închipui astăzi o bibliotecă populară fără Poveștile lui Ion Creangă, din clasicii români înşişi lipseau librăriilor vremii cele mai de seamă lucrări şi ar fi urmat, în loc să tipărim o colecţie din acești clasici, rămasă până în zilele noastre o datorie pe care nu ne-am împlinit-o decât în parte, ar fi urmat să punem în româneşte versurile cavalereşti ale lui Torquato Tasso sau încurcăturile dramatice ale lui Calderon şi Goldoni! In tot cazul, şi cel puţin atunci, pe acestea ţăranii puteau să le mai aştepte!

Ceeace rămâne însă adevărat este că aceste propuneri au trecut ca un fulger lung prin neştiinţa sau nepăsarea vremii faţă de grija pentru bibliotecile populare. Ele au alcătuit programul de aproape douăzeci de ani după aceea

al Ministerului şi al Casei Şcoalelor. Se găsise în sfârşit cineva, fie şi din însărcinare, să gândească la un lucru de toţi uitat, şi a fost ca o cădere de solzi de pe ochi şi ca o încântare fără margini. Tot ce nu s'a putut aduce la îndeplinire numaidecât a fost luat şi reluat, cu îndărătnicie, mai târziu. Gândul, de pildă, atât de cald rostit, al unei geografii pitoreşti a României, a dat naştere în cele din urmă României pitoreşti a lui Vlahuţă, care n'a fost să vadă lumina decât în legătură cu expoziţia cea mare românească de la 1906 şi la trei ani dupăce propunătorul, el însuşi profesor de geografie, plecase dintre cei vii. Rădăcinile ei sunt însă aci, în acest raport de la 1898, şi în planul dintâi la noi al unor biblioteci ale satului.

Incheerea este un adevărat cântec de biruinţă:

„Sunt convins, Domnule Ministru, că bibliotecile şcolare întocmite după planul schiţat mai sus, sau după altul cam aşa, vor opera o însemnată îmbunătăţire morală, intelectuală şi materială în soarta clasei, pe care aţi avut-o în vedere, când m'aţi onorat cu această însărcinare; că multe ore, care acum se pierd în trândăvie şi viţiu, vor fi întrebuințate de aci înainte în ocupaţii nu numai nevinovate, dar încă pline de cele mai înalte şi mai deosebite plăceri. Nu mă pot opri de a prezice că ele vor ameliora pe țăranul român sub întreitul punct de vedere al inteligenţei, al simţirii şi al acţiunii. Şi ameliorarea omului va ameliora tot ce el produce. In deşert avem o ţară binecuvântată între atâtea ţări ale lumii, dacă poporul nu ştie să se folosească de dânsa. Şi niciodată poporul nu se va putea folosi de dânsa, pe cât timp inteligența sa nu va avea orizonturi mai largi şi energia sa nu va tinde către o ţintă mai înaltă. Omul este marele instrument care produce toate, care preface pustia în câmpii roditoare şi câm-

piile în adevărate paradise pământeşti. In timpul iernei sau chiar vara în zile de sărbătoare şi de odihnă, când munca trupească este suspendată şi plugurile zac în coşare, trebue să se producă alt proces tot aşa de important pentru viaţa omului ca şi acela ce se produce în zilele de muncă trupească: trebue ca omul să-şi îndestuleze trebuinţele sufleteşti, să-şi înobileze mintea şi inima, să înmagazineze noi energii morale şi intelectuale, spre a-şi îmbunătăţi felul de viaţă prin îmbunătăţirea felului său de gândire şi de muncă. Tot ce contribue a face un popor mai înţelept, mai moral şi mai drept cugetător, sporeşte fără îndoială bogăţia şi fericirea lui. Sunt sigur, Domnule Ministru, că fiecare ban ce veţi pune la întocmirea şi prosperarea bibliotecilor populare, înobilând distracţiile populaţiei rurale, va fi mai târziu câştigat cu o mare dobândă în creşterea producţiei ţării şi a bunului traiu al locuitorilor ei, va fi o economie realizată asupra urmăririlor poliţieneşti şi a temniţelor. Adevăratele noastre arsenale pentru asigurarea liniştei şi a ordinei publice trebue să fie şcoalele şi bibliotecile. Când mintea săteanului nostru va fi destul de luminată prin educaţie, în care bibliotecile rurale vor desăvârşi ceeace şcoala rurală numai a început, el va găsi plăcere în exerciţiul intelectului său, va învăţa mai bine să respecte persoana şi averea sa ca şi pe a altora, precum şi autoritatea legitimă, va râde însuş de superstiţiile grosolane care astăzi îl ţin pe loc sau îl înjosesc, se va deprinde să caute un leac raţional şi eficace la suferinţele inerente condiţiunii omeneşti şi nu va fi gata să urmeze cu uşurinţă pe amăgitorii cari îi pun înainte spectrul unor speranţe deşarte, va fugi de acele petreceri cari îi întunecă mintea şi îi minează corpul, pentruca să guste plăcerile superioare ale „ţăranului cult".

Acolo unde vorbeşte mai sus Anghel Demetriescu de „biblioteci şcolare", trebue să fie o scăpare de condeiu. Cel mult biblioteci aşezate la şcoală, dar nu şcolare, adică pentru şcolari. Daruri de cărți ca premii copiilor de săteni sau mici biblioteci pentru ei se făcuseră şi mai înainte. Lucrul îndrăsneț şi nou de rândul acesta, ceeace ne face să ne oprim şi noi atât de mult, ca şi cum ne-am uita la o stea necunoscută, ivită între celelalte, obişnuite, pe cer, era tocmai biblioteca satului pentru oameni mari. Ea putea, încăodată o spunem, în lipsă de altă clădire potrivită, să fie adăpostită la şcoală, dar nu era, Doamne fereşte, pentru şcolari.

Piină de învățături este însă hotărîrea pe care Ministrul Haret a scris-o cu mâna lui, cu scrierea subțire şi repede, de om pus pe treabă, peste toată hârtia rămasă albă a raportului. Ea arată, atât tragerea de inimă adevărată pentru lucrul pe care îl pornise, cât şi marea pricepere şi marele simț gospodăresc al omului. Cei cari cunosc munca, nu în câmpul şcolar, ci în cel cultural, a Ministerului şi în deosebi a Casei Şcoalelor, vor găsi aci, cu mirare şi bucurie, programul lor de lucru în putere şi astăzi, după aproape patruzeci de ani şi după atâtea schimbări prin care țara şi neamul românesc au trecut.

„16.I.98. Se va mulțumi D-lui A. Demetrescu pentru lucrarea sa, şi pentru ideile ce ne suggerează. Raportul de față se va publica în **Monitor** şi în **Buletin.** Lista propusă de d. Demetrescu se aprobă, cu următoarele modificări: se suprimă **Charta României,** de oarece fiecare şcoală va avea o colecție complectă de chărți, făcând parte din dotația lor didactică; se va adăugi traducția lucrării de agricultură a lui Cormenin, făcută acum câțiva ani pentru Minister de D. R. Rosetti, precum şi unele din scrierile d-lui

Aurelian relative la agricultură şi economia rurală, şi cartea sa **Ţara noastră.** Se va adăugi monografia Curţii de Argeş, publicată de Minister în 1887 şi lucrată de d. Gr. Tocilescu; în lipsa ei, se va cerceta asupra condiţiilor în cari se va putea procura lucrarea litografică despre care vorbeşte acest raport. Se va cere stabilimentelor litografice Socec, C. Göbl şi celorlalte mai însemnate, să facă oferte, pentru procurarea litografiilor portretelor oamenilor însemnaţi ai ţării. Să mi se procure câte un exemplar din **Geografia fisică** de Huxley şi din **Istoria pământului** de Brothier. Pentru executaarea traducţiilor din clasicii străini, se va aviza mai târziu; deocamdată se va face întrebare Academiei Române dacă poate dispune, în favoarea bibliotecilor rurale, de vre-un număr de traducţii premiate din autorii antici, precum şi din alte lucrări premiate, cari ar putea conveni; dacă nu, să se cerceteze cu ce preţ s'ar putea procura. Se va ruga d. Vlahuţă să se însărcineze cu alcătuirea unei **Geografii pitorești** a României. Se va modifica redacţia art. din bugetul Casei Şcolilor, în sensul ca fondul acolo prevăzut să poată servi şi pentru premiarea de scrieri şi traduceri destinate acestor biblioteci. Se va însărcina d. Revizor şcolar de Vâlcea a alcătui un proiect de regulament, cât de concis, asupra funcţionării bibliotecilor rurale; va căuta să stabilească garanţii serioase pentru conservarea lor, să prevadă regule clare şi lesne de păzit asupra împrumutării cărţilor. Se va lua înţelegere cu librarii pentru procurarea, cu rabat cât de mare, a cărţilor şi cu direcţia penitenciarelor pentru legarea lor în condiţii bune de preţ şi soliditate. D-nii Revizori vor fi invitaţi a indica, cari sunt şcolile din circumscripţiile lor unde se pot stabili biblioteci rurale. Condiţiile ce se cer pentru aceasta sunt: şcoala să aibă local propriu, în bune condi-

ţii; să existe o mobilă oarecare (dulap sau altceva), unde să se poată închide sub chee cărţile; învăţătorul să fie om de încredere, bine pătruns de datoriile lui şi de însemnătatea rolului lui în sat. După rapoartele d-lor Revizori se va fixa lista şcolilor rurale unde se vor crea biblioteci".

Ceeace rămâne minunat nu este numai această migală, care nu uită nimic, dar că tot ce se trece aici se şi îndeplineşte din cuvânt în cuvânt, foarte repede. Parcă sunt poruncile unui comandant de oşti, pe care aghiotanţii şi curierii le primesc şi le poartă la toate colţurile frontului de bătae. Librarii se pun în mişcare şi trimit liste de cărţi; revizorii înaintează propuneri de şcoli potrivite; cel însărcinat cu alcătuirea regulamentului îl ticlueşte în cel mai scurt timp. In cuvintele, cu care îl însoţeşte, acesta desvălue şi câteva lucruri destul de însemnate.

Intâiu, că la acea vreme nu se găsea în satele noastre niciun fel de bibliotecă populară. Vorbea revizorul de Vâlcea, de unde, din tiparniţa de la Govora, aşezată frumos la o răscruce de drumuri de deal, plecase în alte secole atâtea cărţi pentru popor. Apoi, că, în împlinirea gândului de îmbunătăţire a soartei ţăranilor, dintre cele trei mijloace: o revistă pentru toţi, Haret o dăduse în „Albina", înfiinţată cu un an înainte; bibliotecile populare, le punea acum la cale; şi, în sfârşit, al treilea mijloc, întrebuinţat de Grünswik (omul a vrut să scrie Grundtvig) în Danemarca, universităţile populare, le avea cel puţin în vedere, atunci când poftea să ţie o conferinţă despre ele, la Bucureşti, pe cunoscutul profesor danéz Age Benedictsen. Aceste universităţi populare nu sunt altceva decât şcolile ţărăneşti, care au fost înfiinţate la noi numai de trei ani încoace şi sunt îmbrăţişate cu atâta însufleţire de ţărani. Haret, cu mintea lui cuprinzătoare, nu le uitase

nici pe ele. Dupăce, până şi amintirea li se pierduse, îngropate într'un dosar cu hârtii îngălbenite ale Ministerului, iată că la plinirea vremurilor şi reînviate de alt ministru, din propriu îndemn şi fără să ştie de visul înaintaşului, ele ies din nou la iveală. Cei cari se mai miră de rostul lor, au să se mire poate mai puţin atunci când vor afla acest mic amănunt.

Pentru legătura dintre ce a fost sau putea să fie, şi luptele noastre de astăzi, când luăm din nou şi adâncim gânduri vechi, întâmplarea cu profesorul Age Benedictsen, cunoştinţa cu această pasăre călătoare de la Miazănoapte, nu este rău să ne ţie o clipă. Scria ziarul „Voinţa Naţioţională" de la 13 Februarie 1898:

„D. Age Benedictsen, profesor de geografie la universitatea rurală din Danemarca (erau mai multe zeci de asemenea „universităţi", dar cel care face însemnarea se vede că nu ştie!), care a plecat de 7 luni spre a călători mai cu seamă prin Asia Mică, se află de 4 zile în Capitală, unde a venit direct de la Constantinopole, cu precedenta cursă a vaporului „Meteor" (a fost cea din urmă cursă făcută cu bine de acest vapor românesc, pentrucă în cea numaidecât următoare s'a înecat pe o vreme de furtună, la capul Şabla, pe atunci bulgăresc).

D. Age Benedictsen era hotărît a petrece numai 24 de ore în Bucureşti şi luase încă de la Constanţa biletul său de drum de fier până la Berlin, de unde trebuia să se întoarcă în Danemarca.

Însă, mulţumită unei întâmplări, d. Meissner, inspector general al învăţământului primar, a făcut cunoştinţă cu acest străin şi uimit de cunoştinţele sale atât geografice cât şi de istorie şi a stării sociale a României, l-a prezentat d-lui Ministru Spiru Haret, unde a prânzit Marţi seara,

provocând prin vasta sa cultură şi o memorie extraordinară, o adevărată admiraţie. Sub un aspect de altminteri foarte simplu se ascunde în d. Age Benedictsen un om de o valoare reală.

Azi, d. Age Benedictsen a prânzit la d. St. Sihleanu, secretar general al Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice, care speră a-l mai reţine câteva zile pentru a face aici o conferinţă asupra universităţii rurale.

Ca profesor de geografie d. Age Benedictsen a făcut un studiu asupra României, fără însă a fi venit vreodată în ţară. Istoria României o cunoaşte desăvârşit, precum şi starea socială a ţăranului român".

In aceeaşi seară, de 13 Februarie 1898, oaspetele de departe a ţinut o conferinţă în limba franceză la Universitatea din Bucureşti, despre universităţile ţărăneşti daneze, încheind cu următorul îndemn; cuprinsul conferinţei a fost povestit pe larg în două numere din revista „Albina", 25 şi 26, de la 22 şi 29 Martie 1898:

„Mi s'a spus împotrivă, de către oameni pricepuţi în treburile şcoalei, că numărul neştiutorilor de carte ar fi prea mare în această ţară şi că aţi avea încă mult de lucru să aduceţi la îndeplinire învăţământul pentru toţi, înainte să vă puteţi gândi la şcoli mai înalte ţărăneşti. Imi dau seama de aceste greutăţi, dar cred că ar fi o greşală să aşteptaţi mai întâiu acel timp încă îndepărtat când toată lumea va şti să citească şi să scrie. Cunoscute fiind însuşirile deosebite ale minţii poporului român, ar fi un mare păcat să nu-l duceţi cât mai curând la lumină".

Adânci şi profetice cuvinte, care mai răsună şi astăzi printre noi, ca întâiul cuvânt şi drum, ridicate pentru înfiinţarea şcolilor ţărăneşti, şi atât de la locul lor şi pentru bibliotecile satului, ridicate de către un om venit aici parcă

anume de aceea, din ţara celei mai luminate şi mai înstărite ţărănimi.

Hotărîrea de înfiinţare a bibliotecilor populare are data de 16 Octomvrie 1898, este înregistrată la Ministerul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor la 25 Noemvrie şi a fost tipărită în Monitorul Oficial la 2 Decemvrie acelaş an. Inceputul ei sună astfel: „Se înfiinţează acum deodată un număr de 320 de biblioteci populare pe lângă şcoalele rurale". Este vorba, prin urmare, de biblioteci ţărăneşti, nu de biblioteci populare în înţeles apusean, adică mai mult pentru oraşe, unde se întâlnesc şi cei mai mulţi cititori şi bibliotecile pentru toţi trebue să-şi zică populare, ca să se deosebească de bibliotecile cele mari, pentru cercetători, în a căror umbră se desvoltă. „Deodată" înseamnă aici „deocamdată", destăinuind gândul unei întregiri (în 1903 sau înfiinţat alte 320), iar numărul de 320, nici mai mult nici mai puţin, înseamnă câte 10 biblioteci de fiecare din cele 32 de judeţe ale ţării româneşti de atunci. Ca pildă de sate alese, iată la Ilfov: Chirnogi, Chiseletele, Cocioc, Dridu, Fierbinţi, Bolintinu din Vale, Maia, Radovan, Stoeneşti-Palanga, Vereşti-Obedeni. Niciunul nu-şi mai aduce aminte de cinstea care l-a ajuns; iar de cărţile începutului nu se mai păstrează nici urmă.

Cărţile, la care s'a oprit Ministerul, au fost în cea mai mare parte cele propuse de Anghel Demetriescu. S'au mai adaus „Revista enciclopedică" Gazeta săteanului şi revista „Albina". Teatrul lui Alecsandri singur a rămas pe dinafară, dar nu lipseau Fântâna Blanduziei şi Ovidiu. Nu se vede nici că ar fi fost trimis volumul lui Tocilescu despre Curtea de Argeş, tipărit la noua târnosire a bisericii, dupăce fusese înoită, dar volum prea greu, bogat şi nepotrivit cu o bibliotecă de sat. De asemenea, din hârtiile

din dosarul Ministerului Școalelor se dovedește că Haret a cumpărat cartea franțuzească a lui Brothier, ca să vadă despre ce este vorba și dacă ar fi într'adevăr nimerit să fie tradusă, dar atât. Cărțile au fost trimise de librăria Socec, însoțite de o listă tipărită ,care era întoarsă Ministerului, văzută și semnată, ca adeverință de primire. Din acea listă, care este de la începutul lui 1899, vedem că la cărțile vechi s'au adaus, făcând împreună 50 de volume: 1848 de C. Colescu-Vartic; Călăuza desenului de Hegel; Povestea lui Traian de Alexandrescu; Mormântul lui Ștefan cel Mare de Olănescu; Atlas de Kieppert; Pomul micului Ionel; Dorul copilului; Copiii pădurii; Traducerile mele de Cațafany și Notițe istorice asupra Bârladului. Zestrea cărților pentru toți se îmbogățea, dar ea fiind hotărîtă și pusă la îndemână de Minister, fără niciun amestec local, nu știa să răspundă și acestor trebuințe locale. Biblioteca pierdea, de aceea, din vioiciune. Un sat, de pildă, din munții Vâlcii, avea de citit o carte de viticultură, deși nu-l privea de loc, pentrucă strugurii nu cresc pe piatră, și n'avea o carte despre lemnărit, sau putea să se cufunde în Notițele istorice ale Bârladului, când nu găsea nimic despre leagănul oltenesc al Basarabilor și despre mânăstirile care crestează cu aurite cruci zarea lui.

Bibliotecile satului aveau, încă din ziua când s'au înființat, și un regulament. Schițat de un revizor școlar, el este prelucrat în întregime chiar de mâna lui Haret și apoi închegat, așa cum a fost primit de Regele Carol I prin Decretul Regal dat în Castelul Peleș la 16 Octomvrie 1898, de către d-l C. Meissner, pe atunci inspector general al învățământului. Anevoe s'ar fi putut să-și găsească mai mari părinți! El se chiamă „Regulament pentru funcționarea bibliotecilor populare" și întrece puțin gândul care-i fusese

pus la temelie. Poate pentrucă era menit să cuprindă în viitor şi alte biblioteci, decât numai pe cele ţărăneşti.

Articolul 1 zice: „Pe lângă şcoalele primare urbane şi rurale se vor înfiinţa treptat biblioteci populare care vor fi puse la dispoziţia publicului şi vor funcţiona sub conducerea şi îngrijirea directorului sau dirigintelui şcoalei". Ca o apă care iese din matcă şi umple câmpul, gândul lui Haret, intrat pe mâna ajutoarelor lui, începea să treacă prin tot felul de schimbări. In articolul 2 se arată de unde vin cărţile: din cărţi procurate de Stat, judeţ sau comună; din donaţii particulare; din cărţi care erau proprietatea şcoalei sau din cărţi cumpărate după aceea. Pentru aşezarea pe materii, se dă următoarea împărţire: religie, filozofie (psihologie, logică, etică, etc.), pedagogie şi didactică; economie politică, legislaţie, administraţie, istorie şi biografii; geografie şi călătorii; literatură (poezii, teatru, nuvele, romane); ştiinţe matematice; ştiinţe fizico-naturale; limbistică; agricultură, industrie, comerţ, meşteşug; diverse. Aceasta, când biblioteca ajungea „să cuprindă mai mult de una sută de opuri". In alt articol se prevede că volumele se pot citi pe loc sau se pot împrumuta acasă. Directorul şcolii trebue să facă în fiecare an o dare de seamă despre mersul bibliotecii. Regulamentul este, în sfârşit, însoţit de două formulare, unul de catalog inventar şi celălalt de catalog pe materii.

Oricât de mare a fost gândul din care au luat naştere bibliotecile satului şi oricât de gospodărit începutul lor, ele nu şi-au putut ajunge scopul. Treizeci şi cinci de ani s'a mers pe acelaş drum, până să se vadă că el ducea, în cele din urmă într'o înfundătură.

Râvna, care s'a cheltuit până la 1918 pentru luminarea unei ţărănimi privite ca talpa ţării, s'a îndoit după aceea.

АЛБИНА

РОМѪНѢСКЪ

ГАЗЕТЪ ПОЛИТИКО-ЛИТЕРАЛЪ

ПАРТЕ I.

Cea mai veche „gazetă politico-literară" din Moldova, Albina românească, dela 1 Iunie 1829, proprietate a lui G. Asaki.

(„Este albinei dor şi lege
Din flori miere a culege").

ЮОІ 8 ДЕКМВ: № 1. 1832

БУЛЕТІН

ГАZЕТЪ АDМІНІСТРАТІВЪ

ПРОГРАМЪ

Дупъ путеръ ла кале а Гувернулуї с'а хотърът съ се-ынтокмяскъ ун БУЛЕТІN ал статулуї сау фоае офічіалъ, каре пуїндусе ын лукраре съ фіе ын куноштінца обштіеї къ а ынчепут а се-тіпърі.

Ачѣстъ фоае ва еші о датъ пе съптъмынъ Жоеа, ын форматул че се-веде, пынъ ла съвършіт а анулуї ачестуіа: іар ын анул віітор дупъ требуінцъ се-вор да ші де доъ орї.

Еа се-ва ымпърці ын доъ пърцї деосебіте: партѣ Адміністратівъ, ші чѣ жудекъторѣскъ.

Партѣ адміністратівъ ва купрінде пуперї ла кале але Гувернулуї, мъсурї, лукрърї, орындуїрї ын служъбъ ші ынъльцърї ын рангурї, ръсплътірї ші чеіалалте.

Іар чѣ жудекъторѣскъ: хотъріры де жудекъцї, лічітаціі ші Секфеструрї.

Пе фіеште каре Експедіціе пе ла тоцї Службашіі се-ва трімете кыте ун ексемплар, спре а ва ынштііінца де тоате пуперіле ла кале але Гувернулуї ші мъсуріле че се-вор луа, ші дупъ каре ва фіеш каре а се регула.

Каці дін партікуларї вор дорі а се-пренумера ла ачѣстъ фоае се-ва адреса ла Редакціа Курієрулуї Румынеск. Прецул пренумерацііеї пе ун ан ва фі патру ымпърътешті.

(І. Еліад Редакторул Булетінулуї Статулуї)

Штірї дін лъунтру

Думіінікъ ла 4. Ек. С. D. Президентул а плекат дін Капіталь ла Іаш.

Марцї ла 6 Декем. зіоа аніверсарь а нумелуї М. С. ЫМПЪРАТУЛУЇ а тутулор Русіілор NІКОЛАЕ І, с'а сербат ын Капітала ноастръ ынтру чѣ маї маре букуріе а лъкуіторілор дупъ кіпул урмътор:

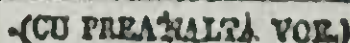
1-ю Ла 9 чѣсурї ші жумътате Европенешті дімінѣца с'а кынтат Тедеум ын Сф. Мітрополіе фаць ку кліросул Бісеріческ, тоатъ Боерімѣ, ші норода ачестуї Ораш, тоцї Домні офіцерї, Рушї мілітарї, ші чівілї.

2-лѣ Дупъ съвършірѣ Тедеумулуї, кліросул ку тоцї чіновнічіі чівілї, ші мілітарї Рушї, ші пъмынтенї аў мерс а фаче дежуне ын сала Сф: Мітрополії.

3-лѣ Дупъ ачѣста кліросул ку Боерімѣ, ші ку чіновнічії чівілї ші мілітарї, аў мерс ла Ек. С. D. Цепрал, спре а-ї адуче ынкінъчунї ші урърї, пентру ынъльцата зіоа а Прѣ-путерніку луї МОNАРХ, ші Протектор ал ачестор Прінціпатурї.

Cea mai veche „gazetă administrativă" din Țara Românească, Buletin, din 8 Decembrie 1832, cu un „Program de I. Eliad, Redactorul Buletinului Statului".

(CU PREAÎNALTĂ VOE.)

GAZETA
DE
TRANSILVANIA.

Брашов Nro. 1. 12. Мартіе 1838.

Прецꙋл прениꙋмераціі ꙟмпрꙋнъ кꙋ Фоеа літерарь есте пъпъ ла 1. Іꙋліе 2 Фл. к. м. іар' кꙋ поста 2 Фл. 21. кр. к. м.

ТРАНСІЛВАНІА.

Брашов 22. Март. Ꙟтр'о четате мікъ, кꙋм есте а ноастръ, фꙋсесем лісіці ꙟтр'ачеста ан де петречерій театрале. — Дар' че бꙋкꙋріе, кꙟнд възꙋръм дін ноꙋ театрꙋл дескіс ші о сочіетате де Діlетанці адꙋнатъ дін Жꙋній ші дін Фрꙋмоаселе челе алесе, але четъцій лꙋкꙟнд кꙋ ꙟндемінаре вредникъ де тоатъ лаꙋда!

Ꙟналціа Са К. К. апостолічаскъ Маріре саꙋ ꙟндꙋрат прін преа'налта са хотъраре дін 20. Февр. а. к. пе Домнꙋл Сꙋпрінтендентꙋл бісерічіі реформате дін Трансілваніа Іоан Бенкьо дін деосебітъ граціе ал дъріі кꙋ кърціі нобілітарі.

Фъгъраш 18. Март. Астъзі пела 8 часꙋрі ніаꙋ ꙟтімпінат ꙟн орашꙋл ностръ о ꙟнтъмпларе ꙟнфрікошатъ де фок, прін каре пе лꙟнгъ кътева касе че съ топіръ, саꙋ фъкꙋт ші треі прꙋнчі жертфа флакъріlор.

ꙋНГАРІА.

Бꙋда 9. Март. Ꙟнфрікошата ꙟнтъмпларе, че о ашепта лъкꙋіторіі дін каселе де пе лꙟнгъ Дꙋнъре соск. Ла 6. а лꙋнії ачестіа єші Дꙋнъреа дін църмꙋріле сале де кътре Бꙋда, ші крескꙟнд възꙟнд кꙋ очії, ꙟнꙋнъ ꙋліціле жꙋр ꙟмпрежꙋр. Мꙋлте фамілії треблꙋіръ съ'ші пъръсаскъ лъкꙋінцеле сале ші са се мꙋте ꙟн алтеле маі сігꙋре. Пе ꙋліці ші ꙟн піаца дела Бꙋда веке ꙋмбла лъкꙋіторіі кꙋ лꙋнтріле. Астъзі решꙋфлъ капетꙋлꙋі маі ꙋшор: пентрꙋ къ ꙟн ноаптеа трекꙋтъ ꙟнчепꙋ съ скадъ ꙋмфлареа Дꙋнъріі ші іскіреа слоілор слъбіце. Аша есте нъдежде кꙋмкъ оамені пꙋціні вом скъпа де ачест неказ.

ОПАНІА.

Ꙟнштіінцъріле де кърꙋнцъ а Реџентії Іzабеллії ꙟмпротіва Претіндентꙋлꙋі де трон Дон Карлос съ ꙟмбꙋлцескꙋ. Ла 19. Февр. Џенералꙋл Фліпер реісіні де тот офіцііле карлістіче комендате де Іара, прінzꙟнд 1600 ші оморꙟнд 200 дін трꙟнішії. Дон Басіліо (ꙋн попъ фъкꙋт џенерал ꙟн партеа лꙋі Дон Карлос.) ꙟнкъ аꙋ сꙋферіт о пердере крꙋнтъ. Џенералꙋл Нарваец аꙋ тріміс пе Брігадірꙋл Маццаредо ла Мадріа, ка съ ꙟнштііnцезе пе Гꙋвернꙋ, кꙋмкъ ꙋнеле оамъ ꙟн прімъваръ ва маі пꙋне ꙟн пічоаре 12,000 де педестраші ші 1500 къларашї, декꙋмва Гꙋвернꙋл съ ва ꙟнвоі ла ꙋнеле сфатꙋрі каре ле ва да ел.

Ꙟн Кортес *) дін 14. Февр. ла Мадріа саꙋ фъкꙋт чеа маі маре тꙋлбꙋраре, каре ꙟнтре алте мꙋлте аꙋ арътат че фелꙋ де сімціменте ші пленꙋрі адꙋсеръ апъръторіі капіталеі Спаніеі ꙟн міжлокꙋл адꙋнъріі націонале. Поате фі нерꙋшінаре маі неаꙋзітъ, декꙟт а ꙟнтъреі, кꙋмкъ Міністеріꙋл лор н'аꙋ въттъмат констітꙋціа патріеі, каре кꙋпрінде авеа ачелора че фꙋџіръ діnаінтеа бірꙋіторілор: каре ісгоні (сꙋферіnд невіновацї, маі наінте де че ар фі фост ꙟнпꙋтерніціт ла ачеа де врео леџе, каре депꙋтаціїле провінціале ле аꙋ топіт ꙟнтр'ꙋна кꙋ іꙋнтеле революціонаре, каре пꙋсъ о комісіе, ка съ чеаръ ꙟнштіінцъріі таініче деспре оперъріле політічешті а персоанелор де жꙋдіці, ші дела 16. Авг. 1836 пънъ ла 18. Аꙋгꙋст 1837 фъкꙋ съ трекъ тоате статꙋріле сꙋпт чеа маі неаꙋзіт деспотісм? Нерꙋшінареа ші окрꙋтініа есте

*) Аша съ кіамъ адꙋнареа обштеаскъ ші аволо

Cel mai vechiu ziar românesc din Transilvania (**Gazeta de Transilvania** Brașov, 12 Martie 1838. Intâiul număr, după care foaia fusese oprită, a ieșit în Iulie 1837. — Mai iese și astăzi cu numele **Gazeta Transilvaniei**, tot la Brașov).

Donate

1867	Aug. 29	N. 22	D. Timot. Cipariu		1
1868	Iun. 27	N. 8	Episc. de Buzeu Dionisie opera	buc. 73	
	Aug. 20	24	Min. Cult. N° 12806,	1	
	—	—	D. Laurian (verbal)	1	
	—	—	D. Iarcu (id.)	1	
	Sept. 27	39	Min. Instruc. cu N° 10838	27	
	—	40	id cu N° 10856	10	
	Oct. 29	41	id cu N° 11229	8	
	—	—	id cu N° 11344	6	
	Nov. 11	44	id cu N° 12866	5	
	Dec. 17	45	id cu N° 11084	1	133
1869	Iun. 23	14	Ep. Melhisedec	2	
	Aug. 2	29	D. V. A. Urechia	37	
	Sept. 2	35	D. Sbiera	2	
	— 25	43	D. Laurian	7	
	~~Aug. 5~~	~~43~~	~~cumpărate~~	~~1~~	
	Sept. 26,	91, 92, 93, 94	Diare (schimbu)	4	
	~~—~~	~~100~~	~~cumpărate~~	~~1~~	
	~~— 29~~	~~101~~	~~id~~	~~1~~	
	Dec.		id	1	
1870				2	152

Inceputul Bibliotecii Academiei Române: întâiul dar de cărţi făcut de Timoteiu Cipariu, marele învăţat ardelean, în 1867.

Lărgirea hotarelor adusese o lume nouă, numeroasă și tainică. Ea trebuia neapărat apropiată de lumea de baştină, din casa veche, pentruca amândouă să poată să-şi facă un suflet asemănător. Pe lângă alte mijloace s'a cerut și ajutorul cărții și al bibliotecii. Ele au fost trimise, an de an cu miile, din Transilvania până în Basarabia și din Banat până în Bucovina. Dintr'o dare de seamă tipărită de Casa Şcoalelor se vede că ea a înființat sau a înzestrat din nou, numai în timp de 4 ani, din 1924 până în 1927, nu mai puțin de 7.436 de biblioteci cu 1.305.506 cărți. Este drept că între ele se aflä nu numai bilioteci țărănești, așa cum le visase Haret, Treptat, întâiul înțeles pălise. Adăpostite la şcoală ,alături şi de atâtea ori deavalma cu bibliotecile şcolare, bibliotecile populare încep să se amestece cu ele și să fie privite ca atare, atât de administratorii și controlorii lor, directori sau diriginți de școală și revizori, cât și de cititori.

Din acea clipă soarta le-a fost, într'o măsură, pecetluită. Toate încercările de înviorare au dat greş. Bibliotecile populare, în cea mai mare parte, n'au avut popular decât numele. Ele s'au amestecat, în cele mai multe părți, cu biblioteca școlară pentru copii și cu biblioteca pedagogică, a învățătorului. Cărțile n'au fost niciodată legate, n'au fost decât numai întâmplător și în măsură de tot mică împrospătate, n'au fost decât foarte rar puse în legătură cu viața locală. Mulți bibliotecari au găsit cu mirare, între volumele trimese din București pentru mărirea inventarului, un abecedar și o carte de citire cu cele mai împletite litere arabe, tipărită pentru școlile turcești din Cadrilater, dar în prea mare număr și crezută bună atunci și în acest scop! Poate însă că ar fi fost cam greu, pentru alți bibliotecari și alte țări decât cele cu limbă și scriitură

arabă, să se sporească numărul cititorilor unei biblioteci de sat cu cărţi de citire turceşti!

Intre frumoasele încercări de înviorare trebue socotite mai ales tipărirea, acum în număr mare, de cărţi anume pentru sate de aceeaş Casă a Şcoalelor, care sa desvoltat după răsboiu într'o Casă a Şcoalelor şi a Culturii Poporului, precum şi acel nou aşezământ, numit Asociaţia Bibliotecilor Publice şi având în frunte pe bărbatul de cea mai netăgăduită pricepere şi însufleţire în tot ceeace priveşte cartea. Asociaţia a luat naştere printr'un Decret lege de la 5 Iulie 1919 şi n'a fost desfiinţată propriu zis nici astăzi. Articolul 1 zicea: „Bibliotecile care depind de Ministerul Instrucţiei şi al Cultelor (şi prin urmare şi biliotecile satului) se unesc într'o asociaţie a bibliotecilor publice cu caracter de Stat". Dar articolul 2 era într'un fel şi mai însemnat, pentrucă încerca să adune într'o singură mână toate bibliotecile din ţară, ori de ce autoritate ar fi atârnat ele mai înainte: „Din această asociaţie, pusă sub îngrijirea Ministerului Instrucţiei şi al Cultelor, Administraţia Casei Şcoalelor şi a personalului însărcinat cu organizarea şi supravegherea ei, pot face parte, cu învoirea Ministerelor respective, şi bibliotecile care depind de alte Ministere". Asociaţia Bibliotecilor Publice a avut numai această lipsă: că n'a fiinţat nici o singură zi. Serviciul, care a ieşit din Decretul lege, a luat numele de Organizarea bibliotecilor publice şi a împărţit la diferite biblioteci, dintre care destule săteşti, mai multe zeci de mii de cărţi. In acelaş timp însă, Casa Şcoalelor împărţea sute de mii. La o unire de biblioteci, atunci când, de pildă, în acelaş sat se găseau mai multe, nu s'a ajuns şi nici n'a căutat-o nimeni, Ba, dacă ne uităm mai de aproape, trecerea aceasta de la bibliotecile populare, care înseamnă biblioteci pentru toţi, la biblioteci

publice, în care intră şi biblioteci mai înalte, pentru mai puţini, era o scădere pentru cele dintâi. Grija şi mijloacele, mai înainte numai pentru ele, se împărţeau acum şi cu celelalte.

Este un oraş la marea Adriatică, în ţara vecină cu noi, Jugoslavia, care se chema pe limba mai veche italienească, Spalato, iar pe limba sârbească de astăzi, Split. Acolo în apropiere a fost cetatea, unde a trăit într'o strălucire de marmură marele împărat roman, Diocleţian. Palatul lui, cu stâlpi roşii dintr'o singură bucată, pe care nu se mai rezeamă însă niciun acoperiş, se găseşte chiar în inima oraşului Split. Pe un pridvor, între doi din acei stâlpi, stă şi astăzi un tigru de piatră verde, din zilele faraonului Tutmos, de acum treimii cincisute de ani. Stă, cu labele întinse înainte, cu privirea dreaptă, ascultând, parcă s'a oprit adineauri să se odihnească, după atâta colindare printre ruine. Poate că stăpânul lui împărătesc îl mângâia cu degetele pline de inele, când trecea prin grădinile Egiptului, de unde Romanii l-au adus ca să împodobească palatul împăratului lor. Aceste locuri, cu tot ce se găseşte pe ele, și împreună cu toată coasta dalmată, le-au vrut la facerea păcii Italienii, dar le-au luat Sârbii. De aceea, o mare dușmănie între ei, care nu-i lasă totdeauna să trăiască în bună vecinătate. Ca să răspundă Italienilor, cari cereau Spalato, între altele și pentrucă în el se găsea palatul lui Diocleţian, ai cărui moştenitori se cred, Sârbii au pus pe vestitul sculptor, Meştrovici, să ridice acolo o statue a unui episcop al lor, Grigore dela Nola, care a întins între ei, în veacurile vechi, creștinismul și Sfânta Scriptură în limba sârbească şi a luptat împotriva limbii latine, din biserica italiană, Meştrovici a făcut un călugăr de bronz cu cartea în mână şi cu barba viforoasă, dar atât de mare

încât iese cu umerii şi cu capul din sala de serbări a palatului, peste acoperiş, ca să fie văzut ca o ameninţare de pe Adriatica, de corăbierii italieni, cari trec pe departe. De acest Grigore dela Nola ne aduce aminte orice om prea mare pus să se mişte în împrejurări obişnuite. El este sortit unor fapte pe măsura lui şi, în lucrurile mărunte, pe care le-ar face tocmai bine oamenii mărunţi, se încurcă. A fost puţin la noi şi povestea Asociaţiei Bibliotecilor Publice.

In cele din urmă însă, chiar gândul acesta, al strângerii într'un singur mănunchiu a bibliotecilor, nu putea să fie mântuitor, dacă fiecare bibliotecă în parte rămânea ceeace fusese mai înainte. Din mai mulţi bolnavi puşi împreună, nu poţi să faci, oricât ai dori, o ceată sdravănă. Racila era în altă parte. Dovadă că acelaş bărbat, ajuns Ministru al Şcolilor, a crezut că trebue să schimbe tot ce fusese mai înainte şi să facă, la 1932, întâia lege românească a bibliotecilor populare. Ea cuprindea la un loc atât bibliotecile de la sat cât şi pe cele de la oraş, şi anume pe cele deschise oricărui locuitor, fără deosebire de pregătire sau de stare.

Noua lege descoperea cel puţin trei lucruri, pe care hotărîrile şi regulamentele de până la ea nu le cunoscuseră. Intâiul lucru este că bibliotecile pentru popor nu trebue să stea în nicio legătură de atârnare cu bibliotecile şcolare. Aceasta se vădeşte cu atât mai mult cu cât ele nici nu mai cad în sarcina Ministerului Şcolilor, cum se luase ca un lucru de la sine înţeles totdeauna, ci în aceea a Ministerului de Interne. Pentrucă al doilea lucru, descoperit de lege, este că bibliotecile trebue să-şi aibă fiecare banii din cari să se întreţie, iar aceşti bani se cuvine să fie daţi de comune, din bugetul lor. In felul acesta şcoala se des-

părțea în fiecare sat de bibliotecă, cea dintâi un așezământ pentru copii, iar cea de-a doua pentru oameni mari, cu scopuri și prin urmare și cu mijloace deosebite. Atât școala cât și biblioteca n'aveau decât de câștigat din această punere în adevăratele lor rosturi. Al treilea lucru nou prevăzut de lege era bibliotecarul. In vechiul regulament nu i se cunoștea nici numele. Era ca o fereală cu tâlc, să fie rostit. Dar precum o școală, fie ea oricât de bine chivernisită, cu o clădire încăpătoare, cu bănci și tablă, cu o lege cuminte, nici nu se poate închipui fără învățător, la fel este și biblioteca. Zadarnic se va cheltui cu sălile de citire, cu cărțile, cu bunele îndrumări, dacă bibliotecarul, cu pregătirea lui anumită, lipsește. Iată ce s'a uitat de cele mai multe ori și a dus de râpă atâtea din cele mai pline de nădejde începuturi de bibliotecă.

Legea însăș, cu toate îmbunătățirile ei, a fost cu putință pentrucă aproape în toată lumea luminată se ajunsese în anii din urmă, la aceeaș convingere. Numai dintre țările care ne înconjoară, fără să mai amintim de altele mai vechi și mai înaintate, cea mai nouă, Cehoslovacia, reînviată în Octombrie 1918, printre întâile legi pe care și le-a dat a fost și legea bibliotecilor, din 1919. In zece ani de la votare toate orașele și satele țării erau datoare să aibă câte o casă a lor de citire, care să primească fără nicio plată pe orice locuitor la citit sau să-i împrumute cărți acasă. Dragostea pentru noul așezământ s'a arătat atât de vie în întreg poporul încât nici nu se împliniseră bine cei zece ani și legea fusese pretutindeni adusă la îndeplinire. Se aflau atunci în Cehoslovacia vreo 16.000 de biblioteci populare, dintre care cele mai multe la sate, până în fundul țării, în fața Maramureșului nostru, cu satele românești ale lui Dragoș Vodă, rămase dincolo de graniță, Cehoslovacilor. Ele nu-

mărau vreo 6 milioane de cărţi cu un milion de cititori şi cu vreo 15 milioane de cărţi împrumutate ca să fie citite acasă, ceeace înseamnă că nu este locuitor, care să nu citească, luată numai din bibliotecile populare, cel puţin o carte pe an.

Aici se potriveşte maicuseamă, ceeace spuneam în altă parte, că oricine s'ar duce astăzi în ţara vecină şi ar vrea să se dumirească despre ce se face acolo pentru cultura minţii, ar greşi dacă ar cerceta numai şcolile. Alături de şcoli şi aşezate uneori în clădiri mai cuprinzătoare decât ale acestora, îşi trăesc viaţa lor proprie bibliotecile pentru toţi, căutate de o lume tot atât de numeroasă şi, pe deasupra, poate cu mai multă tragere de inimă, pentrucă vine de buna ei voie, decât populaţia şcolară. Dacă Cehoslovacia este poate mai ştiutoare decât noi de drepturile ei, îşi iubeşte mai mult trecutul, îşi cunoaşte mai mult limba şi pe oamenii mari şi crede în carte ca într'un tovarăş de viaţă, lucrul se datoreşte în bună parte bibliotecilor populare şi acelei legi de la 22 Iulie 1919. Legea dă bibliotecii populare o fiinţă de sine stătătoare, fără alte legături decât cele fireşti cu şcoala, îi dă venituri, în cea mai mare parte dintr'o dare pe cap de locuitor, mai mică la sate şi mai însemnată la oraşe, şi îi dă un bibliotecar. Sunt cele trei prevederi noui, care se găsesc şi în legea noastră, înrâurită foarte mult de legea cehoslovacă, deşi noi n'am îndrăsnit să mergem tot atât de departe. Cel puţin articolul întâiu din cele două legi este cu totul asemănător, mai mult chiar decât ar fi fost îngăduit. Zice unul din ele: „Pentru întregirea şi adâncirea culturii tuturor straturilor populaţiei se vor înfiinţa de către comunele politice, biblioteci publice cu material de citire având o adevărată valoare şi caracter cultural, ştiinţific şi distractiv". Şi zice şi celălalt: „Pentru

răspândirea şi adâncirea culturii în toate straturile popu- rului, fiecare municipiu, comună urbană şi rurală sunt obli- gate să înfiinţeze o bibliotecă publică, accesibilă tuturor, cu cărţi şi publicaţii de literatură, artă şi ştiinţă, de va- loare culturală şi morală". Dacă nu se poate ghici numai- decât, care articol este al legii cehoslovace şi care al legii româneşti, este destul să se ştie că legea cehoslovacă a luat fiinţă, precum am mai spus, în 1919, iar cea romă- nească în 1932, ca să se vadă cine este împrumutătorul şi cine împrumutatul.

Bulgaria are şi ea o lege a bibliotecilor populare, din care legea românească, oricât de scurtă este, a căutat să ia ceva. Aceste biblioteci se chiamă citalişti şi erau cu mult înaintea legii, care este numai din 1927 şi le-a găsit trăind pe unele tocmai de pe vremea stăpânirii turceşti, cum este, cea mai veche dintre toate, aceea din oraşul Lom, de la 1856. Legea bulgară prevede ca venit şi avere a bibliotecii ţără- neşti, între altele, şi o parte din islaz, precum şi câte 50 de decari de pământ de arătură, cu care biblioteca trebue să fie împroprietărită. Legea românească s'a gândit şi ea, călcând în urmele legii bulgăreşti, croită ca şi a noastră pentru o ţară mai ales de plugari, să împrorietărească biblio- tecile. Poate însă numai că puţin cam târziu, pentrucă la noi cele mai multe sate sunt astăzi lipsite de orice rezerve.

Am colindat prin destule citalişti bulgare, de sat şi de oraş. Multe din ele sunt măreţe, dar toate sunt căutate şi privite cu iubire. Ele au luat o parte însemnată în trecut la deşteptarea din robia politică a poporului, iar astăzi îl luminează şi îl îndrumă. Iată, de pildă, citalişti, sau, cum am zice noi, casa de citire din satul Kneajevo, de lângă Sofia. Prin toate părţile pe-aici sunt nume curat româneşti de sate sau de locuri, din care noi mai ştim de obiceiu

numai stația de cale ferată Văcărel, dovadă că suntem pe o vatră străveche a Românilor balcanici. Casa de citire din Kneajevo a fost înființată în 1917, din propria pornire a sătenilor şi cu mijloacele lor. Ca să se vadă în ce măsură un asemenea lucru în Bulgaria înseamnă un adevăr, poate nu este rău să se afle că, atunci când s'a făcut legea bibliotecilor, deşi ea prevedea ajutoare de Stat de tot felul, cele mai multe citalişti au fost împotrivă. Ele se înfiinţaseră și se menţineau foarte bine singure și erau de părere că n'au ce face, mai puţin cu controlul, decât cu darul de cărți al autorităţilor, și, prin urmare, cu o colorare, pe care n'o doreau. Mai târziu s'a văzut că această primejdie nu era chiar aşa de temută şi bibliotecile s'au împăcat cu legea. Faptul nu este însă mai puţin însemnat, ca o dovadă a simţului de neatârnare, a încrederii în sine şi a îndrăsnelii unui aşezământ făcut de către popor şi pentru el.

In 1923 citaliştea a căpătat un loc și pe el a început să-și ridice o casă, din care n'apucase să ducă la capăt, până acum câţiva ani, când am văzut-o, decât catul de jos. In acest cat se găsesc o sală de cinematograf, o sală de bibliotecă și de citire și odăi de administrație. Ceeace deosebeşte citaliştile bulgăreşti este că fiecare înțelege să aibă o casă a ei, anume clădită ca să răspundă scopurilor urmărite, care nu sunt numai citirea, ci tot atât întâlnirea și împreuna sfătuire, petrecerile culturale și conferințele. In felul acesta deosebirea de şcoală s'a făcut mai uşor și a rămas pentru toţi vădită. De altminteri, citaliştile din Bulgaria sunt strâns legate într'o asociație, cu adunările ei generale anuale, cu revistă proprie, cu şcoli şi cursuri de bibliotecari. Casa de citire din Kneajevo a costat vreun milion de lei, din care o jumătate au avut-o de la început

oamenii, iar cealaltă jumătate s'a plătit în rate, în patru ani. Statul a dat şi el un ajutor de clădire de vreo 60.000 de lei. Veniturile fiecărui an sunt de vreo 20.000 de lei din cotizaţiile membrilor bibliotecii, vreo 20.000 ajutor de la comună, vreo 100.000 chirie de la cinematograf şi vreo 20.000 de la două, trei serbări mai mari. Ceeace face la un loc vreo 16.000 de lei pe an. Cheltuelile sunt de vreo 120.000 de lei, din care leafa pentru un om cu treabă acolo toată ziua, vreo 20.000, cărţi şi ziare vreo 6.000, legătorie vreo 10.000, cancelarie vreo 4.000, iar ce mai rămâne, capete şi dobânzi la ipotecă. Biblioteca are peste 5.000 de volume, cu 7 reviste şi ziare, din care 3 ilustrate. Imprumută de citit acasă. Este deschisă în fiecare zi, în Ianuarie şi Februarie între 4 şi 8 după amiază, iar în restul anului între 8 şi 12 dimineaţa şi între 3 şi 8 după amiază. Se citesc de obiceiu cam 2.000 de cărţi la o populaţie de 4.200 de suflete. In fiecare Miercuri se ţine o adunare cu discuţii şi în fiecare Sâmbătă o conferinţă, cu vorbitori din sat sau poftiţi de la Sofia şi din alte oraşe. Pe această cale scriitorii păstrează legătura cu cititorii lor, şi-i cresc şi toţi, pe cari i-am întrebat, s'au arătat încântaţi de ceeace fac citaliştile, nu numai pentru ridicarea ţării, dar pentru folosul literaturii şi al literaţilor.

Conferinţa se aduce la cunoştinţă cu afişe tipărite, aşezate în tot satul, pe stâlpi de telegraf sau pe garduri. Vorbitorii au fost într'un an 7 studenţi, 5 elevi de liceu, 1 învăţător, 3 funcţionari, 1 agronom, 1 tehnician, 1 gospodină 1 sculptor, cărora li se adaugă profesori şi lucrători. Iată câteva titluri de conferinţe: Ce este teatrul; Lumea veche şi lumea nouă; Ce am văzut la Londra; Sfaturi pentru sat; Chemare către tineri; Intâile închegări ale vieţii; Teoria lui Darwin; Urmările apei; Privire asupra literaturii

şi artei popoarelor vechi; Bătrâneţea şi moartea în viaţa organică; Obârşia omului; Electricitatea ca putere de mişcare şi de lumină; Literatura nouă bulgară; Este Dumnezeu? Abţinerea de la băuturi şi de la fumat; Sănătatea şi igiena publică. A doua mare noutate a bibliotecilor ţărăneşti bulgare este, precum se vede, că ele nu cuprind numai cărţi de citit ci o foarte bogată viaţă culturală, din care cartea soarbe putere şi înţeles. Şi, in sfârşit, acolo la Kneajevo, în satul rezemat de vânătul munte Vitoşa, de unde pornesc toate plimbările pe coastele lui stâncoase, cel ce-mi dădea aceste lămuriri şi altele, bibliotecarul sau gospodarul, ştia româneşte ca mine şi ca dumneata, pentrucă era de-acasă de pe malul Dunării, unde limba noastră, chiar pe partea dreaptă, de Miazăzi, locuită din vechi vremuri de atâţia Români sau în schimb de mărfuri şi de oameni cu malul nostru, este destul de cunoscută. Indemnul, pe care îl luam astfel pentru acasă, se făcea îndoit. El îmi vorbea, în ţară şi despre o ispravă străină, cu vorba alor mei

La noi, bibliotecile satului înfinţate de Stat, cele mai multe prin Casa Şcoalelor şi a Culturii Poporului, aşa cum s'a arătat la locul cuvenit, lucrează după îndrumările căpătate încă dela 1898. Cărţile se dăruesc şi se aşază la şcoală, care are proprietatea şi răspunderea. Legea din 1932, care trebuia să însemne un pas mai departe, n'a putut să fie dată în întrebuinţare, pentrucă a fost lipsită de tot felul de lucrări pregătitoare, atunci când a fost făcută şi când mai uşor ar fi fost primită de toţi. Ministrul, care a urmat, a încercat tocmai acest lucru. El a deschis întâia şcoală de bibliotecari pentru bibliotecile populare, şi în deosebi pentru cele de la sat, A tipărit cărţi de îndrumare. A încercat să lege biblioteca de întreaga viaţă sufletească a obştei. Dar oamenii s'au schimbat şi lucrurile

s'au întors acolo de unde ar fi trebuit să ia o altă și mai sănătoasă îndreptare.

Afară de Ministerul Școlilor mai sunt și alte Ministere care au crezut că trebue să înființeze biblioteci la sate. Ministerul Bisericilor a înjghebat pe lângă foarte multe biserici de țară, și uneori au făcut acest lucru Vlădicii mai harnici, biblioteci parohiale, mai ales cu cărți de îndrumare creștină și de întărire sufletească. Ministerul Agriculturii a întocmit biblioteci agricole, cu cărți care-i trebue în deosebi plugarului. Casa Autonomă a Monopolurilor, de pe lângă Ministerul de Finanțe, a trimis în satele unde are crescătorii ei de tutun, vreo 800 de biblioteci cu cărți de gospodărie țărănească și de petrecere a minții. Ministerul Muncii și-a făcut și el bibliotecile lui, cu cărți maicuseamă despre meșteșuguri și apărarea sănătății, în satele cu mine sau cu fabrici.

Să nu se uite că, alături de bibliotecile țărănești întemeiate de Stat, se mai întâlnesc tot acolo atâtea datorite societăților noastre culturale. Ceeace este nou în România culturală de după răsboiu este tocmai ivirea acestor societăți, care s'au gândit să ajute Statul, prins cu prea multe sarcini, sau chiar să facă mai bine decât el. De aceea, nu este prea rar astăzi ca în acelaș sat să-și stea față în față patru sau cinci biblioteci, fără legătură între ele și fiecare cu alt stăpân și alt regulament. Putințele de citit ar fi, la întâia privire, mai multe, dar cititul nu este în creștere. La o cercetare mai de aproape se vede că toate cele patru sau cinci biblioteci, slabe ca înzestrare și slabe ca râvnă și conducere, înseamnă mai puțin decât ar însemna una singură, bogată și bine strunită. Cititul, în loc să fie în urcare, poate să scadă, prin lipsa de încredere născută în jurul unor asemenea biblioteci de sat.

Cea mai veche societate culturală care a dus cartea la sate a fost Astra, numele prescurtat al Asociaţiei Transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român. Ea a fost înfiinţată de Românii de peste munţi încă din anul 1861, cam odată cu alte asociaţii, aceea pentru Cultura poporului român din Maramureş, Asociaţia naţională din Arad sau Asociaţia pentru cultură din Bucovina, toate cu acelaş scop, de apărare şi întărire a neamului românesc de sub stăpânirea Austriecilor şi a Ungurilor. Astra înfiinţase până la răsboiu câteva mii de biblioteci în aproape toate satele ardelene. Ca să aibă cărţi potrivite să le înzestreze, ea a început să tipărească o bibliotecă pentru toţi, care a ajuns la câteva sute de numere. Alte cărţi treceau hotarul de la noi, fie schimbându-şi titlul, ca să nu dea de bănuit poliţiei ungureşti: pe foaia întâia cartea avea aici un nume, care arăta şi ceeace era scris înăuntru, de pildă, Istoria Românilor, iar la Sibiu şi la Braşov se chema Cultura Cartofilor sau De la noi. Până să apuce să prindă de veste autorităţile prin vreo pâră, despre deosebirea dintre copertă şi cuprins, cartea călătorea. Alte cărţi treceau hotarul pe la Vama Cucului în dăsaga vreunui Badea Cârţan oarecare. După răsboiu, Astra şi-a încordat din nou puterile. Ea avea, în întâiul rând, să dreagă stricăciunile făcute de lupte sau de îndârjirea foştilor stăpâni din ajunul înlăturării lor şi era datoare, în acelaş timp, să se potrivească împrejurărilor schimbate. Bibliotecile de la sate au fost înoite. Bătrâna revistă „Transilvania" s'a prefăcut într'o foaie de îndrumări culturale, care îmbrăţişează deopotrivă şi cartea. Tinerii cari urmează şcolile de iarnă ţărăneşti primesc din ce în ce mai des şi câteva lecţii de bibliotecărie.

La noi, pe lângă alte societăţi sau grupuri de studenţi

de la țară, organizația care a căutat mai mult să răspândească la sate cartea a fost Liga pentru unitatea culturală a tuturor Românilor. Ea s'a născut prin anii 1891-1892, de pe urma unui proces, zis al Memorandului, pus la cale de Unguri împotriva celor mai de seamă fruntași ai Românilor din Transilvania, și a lucrat la început mai ales prin întruniri și gazete, ca să arate tuturor primejdia în care se găseau frații noștri să-și piardă limba și ființa. Gândită pentru orașe și lucrând în întâii ani numai în ele, mai târziu Liga s'a îndreptat și către sate, iar unul din întâile mijloace de legătură a fost cartea. Atunci s'au ivit ca nume și au prins a se răspândi casele de citire. In jurul lor a fost ca o înväpäere de nouă credință. Dacă a fost privită cu sfințenie cartea și a început să fie arătată ca un leac la atâtea rele, lucrului Ligii din acei ani i se datorește. Ceva din avântul acelei vremi și acelor oameni a venit până la noi și se regăsește, la o căutare mai adâncă, în atâtea din părerile și din jertfele noastre pentru citit.

In zilele acelea trăia într'un sat din județul Dâmbovița, numit Podul Bărbierului, un fel de boerinaș de țară, Iorgu Dumitrescu. El a înviat un obiceiu, pe care nu-l mai avuseseră decât Voevozii de demult. Tipărea cărți pentru popor și le dădea fără nici o plată, oricui le cerea. Parcă văd încă acele volume legate trainic într'un carton roșior, din care am citit și eu în anii fragezi atâtea din Viețile Sfinților. De câte ori isprăveam o carte, aveam numai grijă să puiu la cutie o carte poștală și peste câteva zile îmi sosea un nou volum. Mulți vor fi binecuvântat ca mine pe Iorgu Dumitrescu din Podul Bărbierului! El dovedea cât de mare era în popor setea după cuvântul scris și, în acelaș timp, câtă trebuință, alături de o tiparniță a orașului, de o tiparniță a satului.

După unire, cea mai însemnată societate, înființată anume pentru îmbunătățirea și înfrumusețarea vieții satului, a fost Fundația Culturală Principele Carol. Principele Carol, pe-atunci principe moștenitor al României, s'a gândit că nu era de ajuns dacă țăranii căpătaseră de la tatăl Său, Regele Ferdinand, și de la Țară, încă de pe câmpul de luptă pământ și vot. Cu moșie mai mare, dar fără pregătire ca s'o folosească mai chibzuit, țăranul putea să rămână tot așa de sărman ca înainte, și cu dreptul să-și aleagă oamenii lui în Parlament, dar fără priceperea treburilor și trebuințelor țării, el putea să se facă, fără să-și dea seama, numai oarba unealtă a altora. Țăranii aveau nevoe, mai ales după împroprietărire și după lărgirea dreptului de vot, de mai multă lumină a minții. Sarcina aceasta și-a luat-o Fundația Culturală Principele Carol, întemeiată încă din 1921. Unul din mijloace era cartea și biblioteca satului.

Fundația, nu numai înțelege că biblioteca nu poate să fie decât o unealtă pentru un scop mai înalt, dar se și poartă potrivit acestei înțelegeri. Ea nu se grăbește să înființeze din întâia zi o casă de citire într'un sat unde a fost chemată să lucreze, și să-și socotească prin aceasta datoria împlinită. Fundația are un plan de lucru mai larg, pe care îl lasă în seama nu a bibliotecii, oricât este ea de nelipsită din acel plan de lucru, ci îl trece asupra Căminului cultural.

Fiecare sat trebuie să ajungă să aibă un Cămin cultural, alcătuit din toți oamenii săi cu pricepere și cu bunăvoință. Căminul caută să fie de folos în toate trebuințele vieții țărănești, care are cel puțin patru înfățișări deosebite. Niciuna din ele nu poate să fie uitată, fără pagubă pentru obște. Sănătatea stă la locul de frunte. Oamenii trebue deprinși s'o prețuiască și să-i poarte de grijă, ca unuia din cele mai mari bunuri, de la curățenia casei și a trupului,

până la arătarea la medic şi la mişcările în aer liber pe câmpul de exerciţii al satului. După sănătate urmează munca. Oamenii trebue îndrumaţi să adune cât mai mult din osteneala braţelor lor, punându-li-se la îndemână unelte sau vite mai bune, arătându-li-se ce folos pot să tragă din grădina de zarzavat sau de pomi, din albinărit, din ţesutul în casă, din meşteşugurile iernii, din întovărăşire şi cooperative. După sănătate şi muncă vine la rând grija de suflet. Oamenii trebue făcuţi mai buni credincioşi, părinţi şi cetăţeni, legându-i mai strâns de biserică, de limbă, de cântec, de portul vechiu, de ţară şi de istoria ei. Iar, la sfârşit, ceeace rămâne de îmbunătăţit este mintea şi sunt cunoştinţele. Oamenii trebue câştigaţi să preţuiască, pentru copiii lor, şcoala, iar pentru ei, şcoala ţărănească, adunările, şezătorile, teatrul de ţară, cinematograful de petrecere şi de învăţătură, vorbirea şi cântecul prin radio, cartea şi bilioteca satului. Iată tocmai unde stau, în Căminul cultural, cartea şi biblioteca şi cum sunt ele legate, ca o încheere şi ca o răsplată, de toată viaţa omului de la ţară. Se vede aici o credinţă, care deosebeşte Fundaţia Culturală Principele Carol, în felul de lucru, de toate celelalte societăţi culturale de la noi, din trecut şi de astăzi.

Fundaţia are vreo 1500 de cămine culturale răspândite în toată ţara. Cele mai rare sunt în Transilvania, dar nu pentrucă pe-acolo sătenii ar fi mai puţin dornici să se însoţească sau pentrucă Fundaţia nu şi-ar da osteneală destulă, ci pentrucă în acele părţi de loc se găseşte şi lucrează Astra, cu alcătuirile ei. Fiecare cămin are biblioteca lui. Dacă socotim, una peste alta, numai câte 100 de cărţi de fiecare bibliotecă, deşi sunt atâtea cu 500, cu 1000 sau chiar cu mai multe mii, înseamnă că în casele de citire de la sate ale Fundaţiei se află pe puţin 150.000 de volume.

De câtva timp Fundaţia încearcă, aşa cum a făcut în Cadrilater, să înfiinţeze şi alt fel de biblioteci de sat, cunoscute cu numele de biblioteci ambulante. Se trimete unor Cămine, care n'au putut să-şi înjghebeze o bibliotecă proprie sau au o bibliotecă prea slabă, o ladă de cărţi, cu vreo 150 de volume. Lada rămâne în sat o lună sau două şi apoi călătoreşte către alte sate. Oamenii, cari nu se îndemnau destul să citească ceeace aveau la îndemână sau mai amânau, acum, de teamă că le pleacă aceste cărţi de împrumut, se grăbesc să le folosească. Este frumos că întâia din aceste biblioteci ambulante a ajuns în satul Titu Maiorescu, din judeţul Caliacra, marele cărturar. Ceeace fusese încercat, asemănător mai de mult de Casa Şcoalelor, s'a oprit curând şi n'a fost dus mai departe.

Nu aci stă însă noutatea. Mai sunt doar atâtea societăţi care fac biblioteci la ţară! Una din ele, care nu trebue uitată, este marea Bibliotecă G. Bibicescu, de la Craiova, care dărueşte satelor biblioteci de câte 250 de volume, într'un dulap de stejar cu geam. Multe sate din Oltenia, maicuseamă, au fost înzestrate cu cărţi, şi tot atât de multe din Banatul iugoslav, pe unde au rămas la încheerea păcii, vreo 150.000 de Români rupţi din trupul ţării.

Fundaţia a făcut însă mai mult. Când a băgat de seamă că satele n'au o foae a lor, din care să poată vedea, mai uşor decât în ziare, tot ceeace se petrece şi se gândeşte în lumea largă şi în ţară, în legătură cu ce-i doare în deosebi pe ei, a tipărit din nou „Albina". Câteva zeci de mii de foi pleacă în fiecare săptămână în toate unghiurile pământului românesc, pline ca un stup cu lămuriri de plugărie şi de sănătate, cu pagini de întâmplări sfinte sau de istorie, cu îndrumări pentru gospodine, cu poezii şi cântece, cu pozne pentru copii, toate bogat şi frumos ilustrate. Când

a prins de veste că nu găseşte destule cărţi potrivite pentru săteni, ca să înzestreze bibliotecile, s'a hotărît să tipărească ea asemenea cărţi, şi aşa a ieşit „Cartea Satului". Scriitori din cei mai buni şi apropiaţi de viaţa satelor, scriu acolo unele din cele mai frumoase cărţi pe care le avem, despre Cei trei Regi, despre Inima noastră, despre Viaţa creştină în pilde, despre Toate leacurile la îndemână, sau Intre gospodine, Culegere de coruri, Vicleimul, Invietorul de morţi, Cartea crescătorului de peşti, Cuiul lui Pepelea, Minunea, Şezători de seară, Răsunete din Basarabia, cunoştinţe, povestiri, teatru, cântece, pentru toate gusturile şi vârstele, cu desene meşteşugite, pe hârtie aleasă şi ieftine. Ca să poată ajunge, nu numai în bibliotecile săteşti, dar şi în mâna ţăranilor cari ar vrea să le cumpere şi să le aibă acasă, s'au înfiinţat pe lângă destule cămine librării de sat. Unele din acestea merg foarte bine şi au un dever neaşteptat de mare. Bani, cari mai înainte, luau drumul cârciumii sau al prăvăliilor cu mărfuri femeeşti proaste, intră acum în cărţi, adică în lumina minţii. Când Fundaţia s'a dumurit că nici aşa nu se citeşte cât ar trebui şi că bibliotecii însăşi îi lipseşte călăuza, a pus la cale, pe lângă şcolile pentru conducători de cămine, nişte cursuri de bibliotecari. Acolo oamenii au aflat, nu numai cum şi de unde să aleagă cele mai nimerite cărţi, dar şi cum să le treacă în condici, să le aşeze în raft şi să le păstreze, şi maicuseamă cum să le facă să intre în mâinile cititorilor. Echipele studenţeşti, care sunt trimese de Fundaţie în fiecare vară la sate, sunt îndrumate să facă şedinţe sau şezători de citit unde să le citească ele oamenilor până s'or deprinde singuri şi n'or mai crede cartea o născocire de târgoveţi cu care ţăranii n'ar avea ce face şi numai şi-ar pierde vremea. Serbarea cea mare a cititului, din Mai, în

fiecare an, numită Ziua Cărţii şi gândită la început numai pentru oraşe, a fost întinsă de Fundaţie şi la sate, cu tot felul de premii pentru cei mai harnici cumpărători, păstrători şi cititori de cărţi dintre ţărani şi cu tipărirea numelui lor în foile ei. Iată atâtea fapte care arată că Fundaţia priveşte şi îmbrăţişează biblioteca satului mai temeinic de cât se făcuse la noi de obiceiu. O altă dovadă este şi cărticica de faţă, pe care o tipăreşte în „Cartea Satului" şi unde săteanul să poată găsi lămuriri despre ceeace înseamnă într'adevăr un asemenea aşezământ în viaţa de la ţară, cu pilde, pentru o mai bună înţelegere şi încredinţare, de la noi şi de la alţii, şi împreună cu îndrumări şi îndemnuri de răspândire şi apărare a acestui minunat mijloc de înălţare a popoarelor .

Peste toate aceste întocmiri pentru carte ale Fundaţiei răsună limpede şi înalt cuvântul Majestăţii Sale Regelui Carol al II-lea, rostit în Ziua Cărţii din 1933. El lămureşte mai bine decât orice altceva din ce gând au fost pornite şi câte nădejdi pune în ele Capul şi Braţul ţării:

„Cartea este acel negrăit motor de viaţă, acel nespus îndemnător înspre fapte, care, din frageda copilărie până în adânci bătrâneţi, este un tovarăş de credinţă al omului. De la copilul mic, care răsfoeşte — adesea rupându-le — foile, în care nu-l atrag decât pozele, la tânărul adolescent, care se îmbată de ritmul poeziei, până la omul matur, care citeşte ca să-şi întărească sufletul, este întreaga desfăşurare a vieţii".

Din vremurile vechi, de când se mai ţine minte de regi cântăreţi, nu s'au mai auzit vorbe regeşti, mai duioase şi mai adânci, pentru preamărirea cărţii.

DIN CE ESTE ALCĂTUITĂ.

Bibliotecarul și pregătirea lui. — Cărțile: de copii, de tineret, de vârstnici și de cărturari. — Clădirea. — Așezarea și împrumutarea acasă. — Veniturile și cheltuelile.

O bibliotecă pusă la îndemâna tuturor înseamnă un număr de cărţi potrivite cu trebuinţele celor cari au să le citească, adăpostite într'o casă sau încăpere proprie, aşezate pe rafturi şi trecute în aşa fel în condici ca să poată fi cu înlesnire găsite, cu venituri de unde să se împrospăteze şi date în seama unui gospodar pregătit, bibliotecarul.

Să ne oprim câte puţin la fiecare din aceste cinci părți alcătuitoare.

O întrebare se ridică poate, care dintre ele se cuvine să aibă întâietatea? Pentru cei mai mulți, biblioteca este acea punere la un loc de cărți, alături de care celelalte cerinţe nu mai au decât un rost de a doua mână. Acest înţeles a împins între noi la înfinţarea atâtor biblioteci născute moarte, care au însemnat, nu numai o cheltuială zădarnică, de suflet şi de bani, dar şi o scădere de încredere între oameni, adică o lucrare împotriva propriului scop. De aceea este bine să se vorbească, înainte de cărți, de casă, de aşezare şi de buget, tocmai de bibliotecar, la

care până acum lumea s'a gândit abia la urmă, când n'a crezut deadreptul că nu trebue să se gândească de loc. Atât că numai bibliotecarul se pricepe să unească într'un întreg cele patru părți amintite și să facă din acest întreg o bibliotecă vie. Iată de ce am cutezat chiar să zicem că la început trebue să fie bibliotecarul şi abia apoi să vie biblioteca. Un bibliotecar inimos poate foarte bine să ție locul cărților, până când satul va fi în stare să și le aibă, povestind din cele citite și ştiute oamenilor, într'adevăr ca o carte însuflețită el însuş. O adunare de cărți, oricât de bogată, dar lipsită de priceperea și de râvna unui bibliotecar, rămâne de cele mai multe ori sub chee, neînțeleasă şi fără glas. Incă odată, la început a fost bibliotecarul!

Bibliotecarul trebue să fie, înainte de orice, un om care iubeşte cartea. Numai aşa va fi în stare, la rândul lui, să facă iubită cartea. Dintre cele două feluri de citit cititul literelor și cititul cărților, cel de-al doilea este mult mai anevoios decât cel dintâi. El trebue să fie deprins cu încă și mai mare bătae de cap. Atâția, mai cu seamă dintre țărani, cari au învăţat odată, în şcoală, să citească, n'au citit în viața lor o carte. Este nevoe pentru aceasta de o luare aminte cu totul alta, de o punere în legătură a ceeace spune o pagină și ceeace desvoltă și vrea să ducă mai departe pagina viitoare, de o înviorare și o omenie, care nu se câștigă decât foarte rar singure. După cum copilul este de cele mai multe ori neîncrezător și speriat înaintea semnelor pline de taină ale literelor alfabetului și cere un om înadins pregătit, învățătorul, ca să-l ia de mână, să-l lumineze și să-l schimbe într'un școlar sârguincios, la fel este și cu tânărul sau bărbatul și femeia în putere, în fața cărții. Lucrul pe care este chemat să-l facă dincolo învățătorul trebue să-l facă dincoace bibliotecarul. Pregătirea de

învățător singură nu-i ajunge, ca să împlinească deopotrivă de bine amândouă sarcinele. Aceasta se vede la sat în toate zilele. Ceeace nu înseamnă însă, în acelaş timp, că omul care poate să-și însușească cel mai ușor pregătirea de bibliotecar, nu rămâne tot învățătorul. De aceea, atât la noi cât şi în alte ţări, cei mai mulţi din bibliotecarii bibliotecilor de ţară sunt învăţătorii.

Meseria de bibliotecar, ca orice meserie, se învaţă. Când este vorba de bibliotecarii marilor cetăţi ale cărţii cu sute de mii şi cu milioane de volume, lucrul pare de la sine înţeles. Din cele mai vechi vremuri ei au urmat o școală anumită şi au făcut, înainte să fie numiți, ucenicie de mulţi ani prin marile biblioteci. Indoiala în trebuinţa unei pregătiri deosebite se naşte numai când este vorba de bibliotecarii cari gospodăresc abia câteva zeci sau sute de volume într'un sat pierdut. Dacă ei sunt nişte cărturari cunoscuţi, cum ar fi preoţii sau învăţătorii, de unde nevoia să mai facă o şcoală pe deasupra? Ce-ar mai avea de învățat peste ce știu?

Mai au de învățat aproape tot. Trebue să-și însușească, întâiu, greaua ştiinţă a câştigării oamenilor pentru carte. Bibliotecarii bibliotecilor de la sat nu sunt numai niște bibliotecari oarecari, puşi doar peste o gospodărie mai mică. Rostul lor este cu totul deosebit de al celorlalți. Pe când bibliotecarii mari sunt niște oameni de știință, cari stau între cărţi şi aşteaptă pe cititori, îndemnaţi să vie singuri să-i caute, fie de nevoia unei cercetări, fie de drag, bibliotecarii mici sunt mai mult niște oameni de inimă, meșteri să născocească tot felul de mijloace, ca să-și facă și să-și călăuzească cititorii, car fără ei nici n'ar fi. Un bibliotecar mare pus peste o bibliotecă mică o poate da de râpă. Anii lui mai mulţi de pregătire şi priceperea mai largă, aici

nu-i sunt de niciun ajutor. Dimpotrivă, se încurcă în ei și depărtează sufletele.

Numărul cititorilor la o asemenea bibliotecă nu este prea mare, așa că fiecare poate fi cunoscut de aproape. Bibliotecarul îi poate dinainte pune deoparte, cartea cea mai potrivită, poate sta de vorbă cu el și-l poate dumiri despre ceeace-i place și-i este și mai de folos. El îi stă ori-când la îndemână, nu numai în ceasurile când biblioteca rămâne deschisă, dar și pe drum sau în propria bătătură. Citește el însuș, de câteori poate, și înmulțește cu iscusință prilejurile, fie la șezători, fie în casa omului, atunci când vine o carte nouă și procopsită. Are grijă să dea de veste îndată ce-i sosește ceva deosebit. Pentrucă la țară cărțile se împrumută acasă, bibliotecarul trebue să folosească dreptul pe care-l are să le urmărească și să n'aștepte totdeauna sorocul ca să i se întoarcă singure. O vorbă aduce alta, o pagină care n'a fost înțeleasă poate fi lămurită, o știre neașteptată dintr'un ziar sau revistă, adusă plocon, și cititorul păstrează astfel mereu vie legătura cu biblioteca. Dacă școala poate să aștepte în liniște pe școlari, cari sunt datori s'o urmeze, biblioteca trebue să umble ea după cititori, să-i ție calzi și să-i înmulțească, pentrucă pe ei nimic nu-i silește decât brânciul inimii și limba dulce a bibliotecarului.

Bibliotecarul mai trebue să aibă însă și foarte multe cunoștințe, pe care le capătă de la alții, mai pricepuți decât el, de unde poate să afle cărțile cele mai bune pentru biblioteca lui, cum să le așeze, cum să le lege, cum să le apere de stricăciune, cum să ție un registru, cum să păstreze legătura cu alte biblioteci, cum să facă socoteala citirii și s'o trimeată acolo unde se adună din toată țara și se tipărește, cum să ia parte la marile adunări ale bibliotecarilor și ce să ceară în ele .

La noi, întâia şcoală de bibliotecari, care s'a deschis de Direcţia Educaţiei Poporului, din Ministerul Şcoalelor, în anul 1933, s'a gândit maicuseamă la bibliotecile satului. Trebuinţa ei era atât de simţită încât, în loc de 50, 60, câţi ar fi trebuit să fie ascultătorii, ca să poată lucra bine, au venit, într'o adevărată năvală, peste 250. Ei au urmat cu mare sete, atât lecţiile de catedră, cât şi lucrările şi vizitele prin biblioteci. Deşi cei mai mulţi erau învăţători, cursurile li s'au părut cu totul noui şi de cel mai mare folos. Ori pe unde sunt întâlniţi şi astăzi, după atâţia ani, prin satele lor, ei spun cu mândrie şi îşi aduc aminte mişcaţi că au luat parte la întâia şcoală de bibliotecari din România. Acea şcoală n'a fost decât o încercare, dar întru totul izbutită. Atunci însă când legea bibliotecilor sa va întinde peste toată ţara, lege care n'are niciun rost fără bibliotecari, asemenea şcoli vor trebui să se înmulţească şi să se deschidă la timpuri hotărîte. Nimeni nu va putea să fie numit bibliotecar, ceeace-i va aduce neapărat şi o leafă, mai mare sau mai mică după numărul cărţilor şi al cititorilor bibliotecii şi după bogăţia comunei, fără să nu aibă un certificat al unei astfel de şcoli.

S'au făcut lecţii despre: Statul cultural; Istoria cărţii; Din viaţa bibliotecilor străine şi de la noi; Propaganda cărţii; circulaţia, ancheta printre cititori şi statistica cititului; Organizarea, technica şi întreţinerea unei biblioteci populare; Cărţile satului; Cărţile femeii; Cărţile micii biblioteci de oraş; Cărţi de înoire morală şi materială; Cărţile de pe lângă o bibliotecă populară, cărţi vechi, manuscrise, colecţii din folklorul local, albume, stampe, inscripţii şi exerciţii de citire cirilică; Cărţile copiilor şi ale tineretului; Cărţile muncitorilor şi ale meseriaşilor; Metode pentru cultura adulţilor: realizările de la Căminul cultural din Ungu-

reni; Cinematograful cultural, cu demonstraţii; Cântecele, corurile, dansurile şi muzica instrumentală, pentru adulţi, tineret şi copii; Sporturile la ţară şi educaţia fizică; Teatrul popular de copii şi prin copii, despre dicţiune şi punere în scenă.

In afară de lecţii, s'au cercetat biblioteci, arhive, muzee, tipografii de cărţi şi ziare, postul de emisiune radiofonică, s'au jucat piese de teatru cu copiii şi s'a luat parte la reprezentaţii dramatice şi de Operă. Lucrările practice propriu zise au fost mai puţine, dar ele n'au fost cu putinţă în măsura voită, din pricina, cum s'a arătat, a prea marelui număr de înscrişi. Să nu se uite, apoi, că Bucureştii, oricât este el de înzestrat cu biblioteci puternice pentru învăţaţi, n'are încă nici o bibliotecă populară bine chivernisită cu bibliotecar, cărţi şi public, unde să se poată face ucenicie. Pentru anul viitor, 1934, se puseseră la cale patru asemenea şcoli de bibliotecari de biblioteci ale satului, deschise în cele patru oraşe ale ţării unde se găsesc biblioteci universitare şi, prin urmare, oameni destui de meserie ca să dea bune lecţii. Imprejurările au împiedicat împlinirea acestui gând, dar atâtea societăţi şi-au făcut de-atunci un obiceiu să dea bibliotecarilor lor de ţară sau altor oameni cari lucrează acolo, câteva lecţii de bibliotecărie. Am amintit, în altă parte, dintre acestea, Fundaţia Culturală Principele Carol şi Astra. Gândul, necunoscut la noi înainte, şi-a făcut numai în câţiva ani drum. Putem fi de-acum încredinţaţi că nicio lege a bibliotecilor populare nu se va mai aduce fără ca ea să nu hotărască şi înfiinţarea unor şcoli de bibliotecari.

Toate ţările vecine, care au legi ale bibliotecilor, s'au purtat la fel. In Cehoslovacia sunt trei rânduri de şcoli de bibliotecari. Cea dintâi ţine un an întreg şi scoate bi-

Şcoală primară „în aer liber" la Bucureşti, pe la 1842, după un desen de Ch. Doussault din BUCUREŞTII VECHI de Adrian C. Corbu.

ION CREANGĂ

ILUSTRAT DE STOICA-D.

CAPRA CU TREI IEZI

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ" BUCUREŞTI

Carte de copii

AFIŞ pentru cărţile şi revistele Fundaţiei Culturale Regale „Principele Carol" de *Lena Constante*

bliotecari pentru bibliotecile mari. Noi avem ceva numai ca un început la Arhivele Statului din București. Cea de-a doua dă cursuri de trei săptămâni pentru bibliotecile din comune cu o populaţie între 2.000 şi 10.000 de locuitori. Atât pregătirea şcolară cerută candidaţilor cât şi programul de învățământ sunt mai grele. A treia şcoală nu ţine decât vreo câteva zile, are un program uşor şi este mult mai aproape de ceeace ne-ar trebui nouă, pentru cele mai multe din satele noastre.

Programul, numit al cursului scurt de bibliotecari, se împarte în două: în cursuri propriu zise şi în exrciții practice. Cursurile au trei părţi: 1. Insemnătatea şi scopul bibliotecii populare. Starea ei în ţară, judeţe şi plăşi. Legea bibliotecilor. Bibliotecarul şi îndatoririle lui; Organizaţia culturii poporului şi aşezământul pentru sprijinirea muncii bibliotecarului; 2. Literatura pentru toţi şi alegerea cărților pentru bibilotecile populare; 3. Conducerea bibliotecilor populare mici; iegatul cărţilor şi aşezarea bibliotecii; sistemul împrumutării, tehnica ei, statistica şi contabilitatea. Exercițiile practice se fac în bibliotecile locului unde se țin cursurile.

Bulgaria îşi pregăteşte bibliotecarii citaliştilor ei prin cursuri asemănătoare.

Cu toate că suntem o țară în care bibliotecile pentru toți s'au desvoltat de curând, nu ne-au lipsit marii bibliotecari. După pilda lor vor putea ceilalţi să-şi călăuzească paşii. La locul de cinste cuvine-se să fie aşezat acel Ardelean, crescut în datinele de credință față de carte ale Blajului, Ion Bianu. Cincizeci de ani a gospodărit el cea mai de seamă bibliotecă din toate timpurile a Românilor, Biblioteca Academiei Române, făurind-o bucată cu bucată, alergând prin ţară şi pe afară din ţară după cărţile rare, cumpărând, când se putea plăti cu bani, cerşind, când nu se putea, şi

apărând apoi, dupăce comoara se strânsese, tot ce umplea acum pivniţele şi dulapurile, ca un cioban o stână, cu legea şi cu bâta. Parcă îl văd, în odaia lui de sus, la masa de scris, între hărţi, chipuri de scriitori şi cărţi. Abia începeam o vorbă şi intra cineva. Era sau un om cu nişte scrisori de semnat, sau casierul cu socotelile vreunei moşii a Academiei Române, sau un bibliotecar venit să întrebe ceva despre o tipăritură, sau vreun străin în trecere prin Bucureşti şi dornic să cunoască biblioteca. Nimic nu se putea mişca fără ştirea lui în nesfârşita gospodărie a Academiei Române. Ferestrele, în loc de sticle străvezii, aveau sticle colorate cu feţe de Domni şi Domniţe vechi şi, când lovea în ele soarele, ochii Domnilor şi Domniţelor se aprindeau, privind la sluga lor credincioasă, care, în munca lui fără preget, deşi îi înălţase acolo, nici nu mai avea minte să-i vadă, iar încăperea se umplea de o lumină caldă de biserică. Atunci când toţi plecaseră în Moldova, înaintea duşmanilor cotropitori din marele răsboiu, el a rămas pe loc, dârj, ca să-şi păzească biblioteca. De-atâtea ori a putut să ţie piept şi de atâtea ori a scrâşnit, neputincios, dar toţi cei veniţi, profesori lacomi de pe la Sofia sau din altă parte, ca să pună mâna pe averea de cărţi a Academiei Române, au trebuit să se întoarcă acasă fără ispravă. Ion Bianu îi întâmpinase în prag şi niciunul nu putuse să treacă peste el. Odaia de sus şi-a schimbat de pe acum rosturile, a doua zi după moarte, casele cele vechi unde este adăpostit aşezământul astăzi, se vor dărâma, ca să facă loc altora, mai bogate şi mai largi decât le cunoscuse bătrânul bibliotecar, dar amintirea lui ne va urmări totdeauna. El este pentru noi un fel de bibliotecar părinte, la care ne vom duce mereu, ca să-i cerem, nu atât îndrumări, cât o scântee din acea iubire faţă de meserie, de carte, de ţară şi de destinele

lor fără moarte, pe care nu le-am putea nicăeri în altă parte găsi în aceeaşi măsură.

Un bibliotecar va şti să-şi înzestreze biblioteca lui cu cele mai potrivite cărţi. Este drept că una din marile greutăţi, de care se izbeşte orice bibliotecă de sat, este raritatea lucrărilor scrise anume pentru ţărani. Nici cunoştinţele puse în ele, nici limba în care sunt îmbrăcate nu le fac uşor înţelese. De aceea, încă dinainte de răsboiul din 1917, aşezămintele sau oamenii cari voiau să facă biblioteci ţărăneşti au ajuns la hotărîrea să tipărească întâiu chiar ei cărţile trebuitoare. Aşa s'au purtat la noi Casa Şcoalelor, Societatea Steaua, Albina, iar în Ardeal Astra. In vremurile mai noui, cu ţara mărită şi cu luarea aminte faţă de ţărani crescută, trebuinţa aceasta s'a simţit cu atât mai vie. Alături de vechile aşezăminte de Stat şi societăţi, s'au ivit marile edituri, „Cartea Românească" şi „Universul", care au tipărit în mii şi zeci de mii de exemplare, cărţi de cunoştinţe folositoare, pagini alese şi calendare, sau culegeri agricole, şi s'a ivit Fundaţia Culturală Principele Carol, care a început să scoată „Cartea Satului". Astăzi avem câteva sute de volume şi volumaşe, pe care le putem trimete la ţară, şi numărul lor creşte necontenit. Nu este tot ce ne trebue, în unele ramuri avem prea mult şi în altele de loc, scriitorul nu nemereşte totdeauna vorba sau întorsătura cea mai obişnuită, dar suntem pe cale. Dupăce cărturarii de la oraşe au suspinat atâta de dragul ţăranului, au descoperit în sfârşit şi graiul ca să se facă înţeleşi. De-acum, cea mai temută piedică pusă în drumul bibliotecilor satului a fost înlăturată.

Ceeace are rostul unui înainte mergător al cărţii, ţine trează luarea aminte, deprinde cu cititul zilnic şi-i arată folosul oricui, este ziarul. Tipăritura aceasta, care iese la

timpuri hotărîte şi cu întâmplări noui din lume, poate fi sau o gazetă obişnuită, de ştiri, o foaie populară, o revistă de cultură sau chiar un calendar, zilnice, săptămânale, lunare sau anuale. Ele ţin biblioteca şi pe cititorii ei în strânsă legătură cu viaţa, îi atrag şi îi împrietenesc în cele din urmă cu însăşi cartea, puţin mai grea şi mai de zile mari. De aceea este bine ca fiecare bibliotecă de sat să fie abonată la cel puţin o foaie şi o revistă. Când foaia şi revista sunt şi ilustrate, folosul este cu atât mai mare. Trebue să se caute însă ca ziarul să nu fie politic, pentru păstrarea bunei înţelegeri între oameni, cari pot să aibă păreri politice deosebite. Deopotrivă, trebue să se ţie departe cu grijă acele tipărituri de haz, care, din dorul să stârnească râsul cu orice preţ, păcătuesc de atâtea ori faţă de bunăcuviinţa şi de încrederea pe care oamenii se cuvine să le păstreze faţă de aşezăminte şi de viaţă, mai ales oamenii mai sănătoşi şi mai întregi de la ţară. Intâia secţie a unei biblioteci de sat trebue să fie, prin urmare, aceasta, a ziarelor şi a revistelor.

Mai dornici chiar decât cei mari de cărţi rămân copiii. Ei sunt vârsta minunată a basmelor, un basm această vârstă ea însăşi, şi a mirării de fiecare pas a ochiului. Tot ce li se povesteşte îi încântă şi tot ce li se arată îi opreşte. Cărţi mari cu foi groase, cu scris puţin sau de loc, dar cu atât mai atrăgătoare ilustraţii, pentru copiii cari n'au fost încă la şcoală, sunt ca nişte adevărate porţi vrăjite pe unde prichindeii de astăzi se vor obişnui să intre în pământul necunoscut şi cu multe taine al bibliotecii. Ei trebue deprinşi de fragezi, nu atât cu o carte de lecţii, cu care se vor găsi prea destui să-i deprindă, făcându-le-o de-atâtea ori silnică, ci cu o carte de bucurie şi de petrecere.

De la o vreme ies şi la noi în tot mai mare număr şi

tot mai frumoase cărțile de copii, cunoscute cu numele de cărți de Crăciun, pentrucă la orașe se fac de obiceiu dar de aceste sărbători ale iernii și ale cititului. Nicio bibliotecă nu trebue să fie lipsită de câteva pe un raft. De atâtea ori ele ispitesc pe părinți, cari altfel n'ar veni, dar, dacă le știu că sunt, vin, ca să-și aducă de mână copiii până la ușă sau să le facă o bucurie, împrumutându-le. Astfel, în momeala pregătită pentru cei mici se pot prinde și cei vârstnici. Incercați, de pildă, cu vestita capră cu trei iezi a hăzosului Ion Creangă din Humulești. Nu luați, când aveți înainte copii mici, cartea cu toate basmele lui, care nu sunt toate potrivite și sperie prin înșirarea nesfârșită pe sute de pagini a literelor, ca un popor de furnici ieșit la soare. Este o carte numai cu acest basm, tipărită pe foi mari, cu desene pe fiecare foae. Am văzut de-atâtea ori capete de fete sau de băeți mărunți aplecate pe aceste desene, cu iezi și cu lupi, și făcând haz. Când le spuneam versurile, în care capra dădea de veste puilor ei că mama lor a sosit cu lapte în țâțe și cu alte bunătăți, copiii nu se uitau la mine, ci se uitau cu și mai încordată luare aminte la boturile umede ale iezilor. Le vedeau poate mișcându-se și îngânând după mama lor: Trei iezi cucueți Mamei ușa descueți! Nu le mai puteam lua cartea din mână.

A doua secție a oricărei biblioteci de sat trebue să fie aceasta, a cărților pentru copii. Când clădirea îngădue, este mai bine ca ea să nu fie laolaltă cu secția cărților de oameni mari. Copiilor le place să mai întârzie, sunt mai zgomotoși sau li se face chiar acolo citirea. In felul acesta, apoi, sănătatea lor trupească și sufletească le este mai apărată.

Aici s'ar putea adăuga și cărțile pentru tineret, dar poate că ele sunt mai nimerite pe lângă secția oamenilor mari; tineretul se simte micșorat dacă se vede amestecat

din nou cu copiii, de cari abia s'a desfăcut, şi capătă altă încredere în sine, când este pus în rândul celor de deasupra lui.

Temelia şi rostul dintâi al bibliotecii satului rămâne însă cartea pentru oameni vârstnici. Ea este menită să mulţumească trebuinţa de cunoştinţe şi de desfătare a minţii, pe care ţăranii o au, dar nu şi-au putut-o până acum îndestula decât mai mult pe apucate şi când au avut noroc de vreun dăruit cu duhul. Cărţile de acest fel se împart în două. Unele sunt potrivite cu toate bibliotecile, în orice sate s'ar găsi ele aşezate, în ţara veche sau în pământurile de curând întoarse, la munte sau la mare. Orice om care ştie să citească este dator să le cunoască şi se poate socoti mai sărac dacă nu i-au căzut în mână. Aşa este o carte cu povestiri de un mare scriitor al trecutului, cum ar fi Constantin Negruzzi, sau de un puternic povestitor de astăzi, cum ar fi Sadoveanu şi Rebreanu, mai ales în povestirile lor ţărăneşti. Scrisul românesc frumos se găseşte întrupat în anumiţi scriitori, cari arată mai bine decât alţii cum simte neamul nostru, ce întâmplări îl frământă, ce limbă vorbeşte, şi sunt adevăraţi învăţători de simţire, de viaţă şi de graiu. Ei ne călăuzesc prin darul condeiului lor. Despre aceşti scriitori se potriveşte mai ales ceeace a spus un scriitor străin, tocmai de prin părţile neguroase ale Angliei: „Când omul s'a simţit gata să lase ceva moştenire urmaşilor, a făurit o maşină care să oprească timpul în loc. Aşa s'a născut tiparul. Şi tot ce-a ieşit pe urmă din el". Ne zâmbesc din lumea lor Moldovenii, Vasile Alecsandri, neistovitul cântăreţ şi adunătorul celor mai frumoase poezii populare, Ion Creangă, isteţul povestitor, şi, mai în fund, Mihai Eminescu însuş, chemător şi greu de suit ca un munte; Muntenii, Nicolae Bălcescu, prietenul ţăranilor şi învietorul

lui Mihai Vodă Viteazul, Petre Ispirescu, plin de basme, Brătescu-Voinești, limbă-dulce și inimă-bună; Ardelenii, Ion Slavici, cu țăranii lui pietroși, pricepuți să se salte din nevoe, George Coșbuc, viersuitorul fără pereche, Ion Agârbiceanu, glas al lui Dumnezeu pe pământ, sfătos și meșter la cuvânt. Și atâția încă alături de ei, mai vechi și mai noui, cari pot fi aduși de departe și de aproape și închiși în biblioteca satului ca într'o cutie fermecată, de unde să fie scoși după pofta inimii și puși să râdă și să vorbească. Tot în rândul cărților bune pentru toți trebue așezate acele lucrări în care se scrie despre trupul omenesc și sănătate, sau despre istoria țării, sau despre pământul nostru și bogățiile lui, sau despre biserică, virtuți și păcate.

Dar bibliotecile satului nu trebue să semene una cu alta, așa cum nu seamănă sat cu sat. Școala poate să creadă, de atâtea ori spre paguba ei, că toți copiii trebue să învețe aceleași lucruri, dar biblioteca n'are voe. Ea este chemată să-i sară în ajutor, nu omului de oriunde, ci omului dintr'un anumit loc. Dacă satul este cuibărit pe-o coastă de deal, săteanul trebue să poată găsi între cărțile bibliotecii lui, și una în care să aibă îndrumări de pomărit și de albinărit, de ocrotirea pădurilor și de îngrijirea vitelor, precum dacă locuește la baltă sau la mare, trebue să fie în stare să citească despre viața peștilor, despre lucratul bărcilor, uneltele de pescuit, săratul și afumatul cărnii vietăților de apă, despre împletitul papurei, despre frigurile date de țânțari și despre isprăvile Românilor sau ale marilor oameni de alt neam, porniți pe valuri. Al doilea fel de cărți din bibliotecile de oameni vârstnici este acesta, al cărților în legătură cu nevoile locului. Aici se cunoaște maicuseamă mâna bibliotecarului. Dupăcum va fi alcătuită această ramură, cu mai multă sau cu mai puțină pricepere,

biblioteca va folosi într'adevăr şi va fi privită ca un ajutor în viaţă sau va începe să fie judecată drept încă un prilej de pierdere de vreme, pentru cei cari n'au altceva mai bun de făcut.

In fiecare lună se tipăresc de unele librării sau publicaţii, liste de cărţi, pe care liste bibliotecarul trebue să le cunoască şi de unde alege tot ce-i lipseşte sau tot ce este mai nou. Ziarele şi revistele au scriitori anume însărcinaţi să citească toate cărţile noui şi să scrie despre ele, ca să afle şi cei cari nu le-au avut în mână, ce cuprind, pentru cine sunt mai ales potrivite şi dacă sunt bune sau nu. Asemenea dări de seamă sunt cea mai nemerită întregire a listelor, care, singure, n'ajung, pentrucă în ele cărţile stau înşirate după nume de autor şi titlu, fără să se poată şti mai mult despre fiecare în parte. Uneori se tipăresc şi volume întregi cu îndrumări la fel, cum a fost „Catalogul bibliotecii populare", care, deşi a apărut în 1933 şi ar trebui împrospătat în fiecare an cu tot ce-a mai adus acel an, poate să fie răsfoit cu folos şi astăzi. „Catalogul" a fost scos de Direcţia Educaţiei Poporului din Ministerul Şcoalelor şi făcea parte, ca şi şcoala de bibliotecari tot de-atunci, din măsurile de pregătire a legii bibliotecilor populare. Cel dintâi meşteşug al oricărei biblioteci este să aibă cărţi pentru toate vârstele şi gusturile. Nimeni din cei cari vin la ea, ca la o fântână, să-şi potolească setea minţii, la fel, dacă nu şi mai fierbinte decât aceea a trupului, să nu plece cu mâna goală. Flăcăii şi fetele se îndeamnă la altă citire şi femeile gospodine cer cărţi care nu le spun de cele mai dese ori nimic sau prea puţin bărbaţilor. Bibliotecarul trebue să poarte grijă de toţi deopotrivă. Numai aşa biblioteca lui este vie în rafturi şi gata să învieze şi de a doua viaţă, plecând în lume şi propovăduind, ca ucenicii

lui Isus. A treia secţie a oricărei biblioteci de sat este aceasta a oamenilor vârstinici.

Cu atât nu s'a încheiat însă zestrea unei bune biblioteci, oricât de mică ar fi ea. La loc văzut au să fie, atunci când are o sală de citire, şi chiar când n'are, pe oricât de îngust loc în jurul dulapului de cărţi şi la nevoe pe uşorii şi pe geamurile lui, chipurile scriitorilor celor mai cunoscuţi, vreo hartă, a satului, a judeţului sau a ţării. La o bibliotecă ţărănească din Săcele am văzut toţi pereţii acoperiţi cu lista cărţilor ei, de unde fiecare putea să aleagă, fără să mai fie nevoe să răsfoiască vreo condică sau nişte bucăţi de cartoane. Sunt apoi cărţi mari, care nu se dau acasă şi nici nu se citesc, dicţionarele sau enciclopediile de tot felul. Cine nu ştie înţelesul unui cuvânt sau nu cunoaşte un nume sau o întâmplare din trecut caută acolo, pentrucă numele şi întâmplările sunt aşezate la rând, după litera cu care începe vorba, şi cu toate lămuririle alături. Lângă aceste cărţi se pot găsi un atlas cu hărţi geografice, vreo carte veche dăruită de cineva, vreo psaltire sau Evanghelie chirilică, vreun album de artă, cu reproduceri după zugrăveli de biserici sau după pânze ale pictorilor români şi străini. Tot ce este mai mult de arătat decât de citit şi o mândrie a oricărei biblioteci se aşează deoparte şi se păstrează de orice stricăciune. Cărţile obişnuite, dacă se macină de întrebuinţare, pot fi arse şi înlocuite cu altele cumpărate de la librărie; acestea rămân nedespărţite de bibliotecă, oricât ar izbuti ea să ajungă de bătrână. Sunt ca un fel de diplome de boerie ale ei. A patra secţie a unei biblioteci de sat este aceasta a raritătilor.

De multe ori, biblioteca ţărănească, în afară de cărţile satului, potrivite cu trebuinţele şi cu pregătirea locuitorilor, se mai sporeşte şi cu alt fel de cărţi, pentru cărturari. Bi-

bliotecarul, fie că este învăţător, preot sau alt cărturar, vrea să aibă la îndemână şi cărţi anume pentru el, nu numai revistele cu liste de tipărituri sau cataloagele, despre care am vorbit, şi cu care ţăranii n'au ce face, dar lucrări mai grele. Tot aşa şi cu alţi oameni din sat, cu învăţătură mai multă, băeţi şi fete de la şcoli mai înalte întorşi în vacanţe acasă sau retraşi de la carte şi veniţi să trăiască între ai lor. Câteva din asemenea dorinţe pot fi ascultate, dar cu destulă pază, ca să nu schimbe treptat înfăţişarea şi rostul bibliotecii ţărăneşti. Bibliotecile populare sunt înfiinţate, cum am spus, atât la sat cât şi la oraş, ca să mulţumească trebuinţa de citit a locuitorilor. Aceştia au voe să-şi arate dorinţele lor de cărţi, atunci când nu găsesc ceeace caută, şi bibliotecarul sau comitetul cu care lucrează el, pot hotărî să se cumpere, după aceste cereri, tot ce lipseşte. Atâtea cereri însă nu sunt ţinute în seamă, pentrucă n'ar privi decât pe foarte puţini sau cartea n'ar fi nici în sine bună. Cine are nevoe de asemenea citire, sau îşi cumpără singur ce-i trebue sau se duce la o altfel de bibliotecă decât la o bibliotecă pentru toţi. Nu se poate lua din puţinii bani pentru cărţi menite tuturor, ca să se cumpere lucruri înţelese numai de câţiva sau chiar de unul singur. Şi nu se poate, nici chiar prin daruri, care n'ar costa prin urmare nimic, să se facă, să zicem, dintr'o bibliotecă ţărănească o bibliotecă pestriţă, cu cărţi de pedagogie, cu tratate administrative sau cu romane franţuzeşti. N'ajunge că s'ar găsi un om sau doi în sat în stare să le citească. Una este biblioteca de-acasă a fiecăruia, cu cărţi care-i plac sau îi trebue numai lui, şi alta biblioteca tuturor. Bibliotecarul trebue să fie cu ochii în patru, ca în stupul lui să nu se strecoare vietăţi străine, care, atunci, la fel ca în stupul celălalt, al albinelor, pentru ca să nu-l

pună în primejdie, trebue ucise și scoase afară. Secția aceasta a cincea, a cărturarilor, poate primi un adăpost în biblioteca țărănească, dar cu măsură, Cele mai multe din bibliotecile noastre de sat, sunt astăzi, ca alcătuire, atât de jalnice, tocmai pentrucă s'a uitat acest lucru. Incă-odată, ochii în patru! Nicăeri ca la bibliotecă vechiul proverb: Calul de dar nu se caută la dinți, nu e mai puțin potrivit. Orice carte dăruită trebue cercetată de aproape și, dacă nu se potrivește cu cititorii obișnuiți ai bibliotecii, trebue fără milă îndepărtată. Așa cum citeau cei bătrâni în cărțile moștenite de la Elinii de demult, falnica cetate Troia de la marginea mărilor calde a căzut, nu pentrucă oamenii cari o apărau n'au fost destul de viteji, ci pentrucă au primit, fără să deschidă ochii, darul făcut de dușmani între zidurile ei, calul uriaș de lemn, de unde au ieșit noaptea pe furiș ostașii, de au ucis și au ars tot. Să băgăm de seamă să nu se întâmple un lucru așișderea și cu cărțile de dar, pe care le primim, în biblioteca noastră țărănească.

Biblioteca, atât pentru zestrea ei de cărți, de foi, de reviste, de rarități, cât și pentru atâtea din lucrări, de pildă, sală de citire, loc de adunare a cititorilor pentru citiri împreună sau pentru cuvântări de îndrumare și serbări ale cărții, are nevoe de o clădire proprie. Chiar când e vorba de un sat mic și de cărți puține biblioteca trebue să aibă măcar o odae a ei, fie că e dată de școală, de primărie, de vreo cooperativă, fie că e luată cu chirie în sat. Numai la cârciumă n'are ce căuta și nici la cooperativă, atunci când aceasta vinde și băuturi spirtoase. Dupăcum se cere pentru biserică o anumită depărtare de orice loc de petreceri și de zgomot, la fel și pentru bibliotecă.

Oamenii n'ajung să-și dea seama de dreptul la viață

al unui așezământ decât dacă el are pentru toți ochii o ființă de sine stătătoare. Biserica este locul unde toți se roagă și clădirea, potrivită cu aceste rosturi deosebite, chiamă și convinge numai prin sine. Dacă, așa ca în unele sate noui de coloniști din Cadrilater, toată biserica nu este decât un clopot mic de aramă spânzurat de o grindă pusă pe două furci în mijlocul câmpului, credința se face mai slabă și, când Dumnezeul cel fără acoperiș coboară între acești oameni, îi găsește alunecați spre păgânătate. Școala este locul unde copiii vin să deprindă scrisul și cititul și să afle tot ce-au născocit înaintașii lor, ca să facă viața pe pământ mai ușoară și mai frumoasă. Ea își are casă de toți cunoscută, cu săli încăpătoare și cu ferestre largi, ca să adune cât mai multă lumină pentru florile omenești adăpostite înăuntru. Este destul s'o vadă pentruca toți să-i înțeleagă rostul și să i se supue. Primăria este locul unde se gospodărește satul și oamenii își împlinesc datoriile și își caută drepturile lor de cetățeni. Așezată în mijlocul caselor, care o înconjoară ca jucătorii pe lăutari la horă, ea domnește și îndrumează. Biblioteca țărănească trebue deopotrivă, să-și aibă și ea un sălaș al său, dacă vrea să fie cunoscută și prețuită. O singură odae să fie în sat, dacă nu se va putea la început să fie o casă întreagă, o odae cu o tablă deasupra ușei, pe care să scrie că acolo se găsește biblioteca, și aproape jumătate din treabă este ca și făcută. Oamenii se vor duce, oricât de puțini, să citească în ea sau să împrumute cărți, numai pentrucă stă cu un rost limpede în calea lor, așa cum intră Duminica să se roage, pentrucă biserica își deschide porțile, și și-ar vedea de altele, dacă n'ar fi biserică.

Dacă biserica este adăpostul și lacra adevărului dumnezeesc, biblioteca este adăpostul și lacra adevărului ome-

nesc şi al sufletului românesc. De multe popoare mari în vechime, între care putem pune şi poporul roman al strămoşilor, n'am mai şti nimic, dupăce le-a îngropat vremea, dacă n'ar fi rămas de la ele cărţile cu gândurile lor, cărţile pe care le întâlnim şi astăzi, pe rafturile bibliotecilor. N'avem decât să întindem mâna şi să le deschidem, ca să stăm de vorbă cu oamenii de-atunci, de o mie şi de două mii de ani, parcă ne-ar fi tovarăşi de viaţă şi astăzi.

O bibliotecă ţărănească, miluită cu un locşor numai pentru dulapul de cărţi, într'o clădire străină, este pe jumătate dinainte osândită. Până şi în regulamentul de la 1898, al bibliotecilor săteşti ale lui Haret, făcute de oameni de şcoală şi pe lângă şcoli, se prevedea ca fiecare bibliotecă să aibă o încăpere numai pentru ea. Mai târziu acest lucru s'a uitat şi biblioteca populară s'a amestecat, în acelaş dulap nedescuiat, cu biblioteca şcolară. Urmările le avem cu toţii înaintea ochilor. De aceea, aş merge chiar atât de departe să zic, tocmai din pricina primejdiei necontenite de asemenea amestec, atât între oamenii şcolii, crezându-se de drept gospodari ai oricărei cărţi din sat, cât şi între locuitori, temători să nu fie puşi din nou la vârsta lor în rând cu copiii, că biblioteca ţărănească şade mai bine oriunde în altă parte decât la şcoală.

Când biblioteca are o clădire a ei sau se găseşte, cu odăi aparte, în casa Căminului cultural, grija dintâi trebue să-i fie sala de citire. Pe-acolo se pun în legătură cu biblioteca cititorii şi după cât va şti ea să fie de zâmbitoare şi de caldă se va socoti şi numărul lor. Să nu se uite, apoi, că una din duşmanele bibliotecii rămâne cârciuma, care, pe lângă băutură, dă un prilej de întâlnire şi de vorbă şi în acelaş timp de pierdere de timp şi de luare în râs ieftin a tot ce nu-i seamănă. Este destul de cu tâlc faptul

că la noi, în acelaş an când a început să se lucreze cu adevărată inimă pentru ridicarea satelor, pe la 1897, când s'a tipărit revista „Albina" s'au făcut societăţi pentru răspândirea cunoştinţelor între săteni şi s'a pus la cale acel Regulament al bibliotecilor ţărăneşti, tot atunci s'a înfiinţat întâia societate de luptă împotriva băuturilor spirtoase şi a cârciumilor, cu cei mai mari medici şi oameni de ştiinţă ai vremii. Sala de citire a bibliotecii ţărăneşti trebue să fie destul de plăcută şi de atrăgătoare ca să oprească oamenii la ea şi să nu-i mai lase să treacă dincolo. Ispita cea mai puternică, poate şi mai puternică pentru sătean decât pentru alţi oameni, sunt ştirile noui, despre ce se petrece şi se povesteşte în lumea largă. Secţia foilor şi a revistelor trebue să răspundă acestei trebuinţe. Pe pereţi se pot pune şi rame care să rămână, cu chipul Regelui, al marilor Domni şi scriitori, hărţi, dar şi tot felul de ilustraţii luate din foi şi reviste şi care se pot schimba, făcând să pară sala mereu alta şi cu ceva nou de văzut. Se poate potrivi aşa în cât la ceasurile de seară, când ţăranii sunt liberi şi se îndreaptă spre bibliotecă, în lunile cu mai puţină muncă sau iarna, să fie cineva care să le citească sau să le lămurească tot ceeace se poate crede că i-ar privi. Să se mute adică aici cronica satului şi a ţării. In locul lăutarilor de dincolo, se poate deschide aparatul de radio. Dacă sala nu este destul de mare, să se aşeze o singură masă la mijloc; altminteri, este mai bine să fie mai multe mese mai mici, pentruca oamenii să se însoţească la ele cu cine vor şi să se simtă ca la ei acasă.

La ţară cărţile nu se citesc la bibliotecă, ci se împrumută acasă. Pentru aceasta ele n'ar trebui să fie date în întrebuinţare decât legate. Legatul cărţilor este un meşteşug destul de uşor de învăţat şi el ar trebui, ca un fel

de pregătire pentru folosirea mai târziu a bibliotecii, să fie deprins de învățători și învățătoare în școala normală, iar de băeți și fete în anii din urmă ai cursului primar. Cărțile și revistele ar putea să fie astfel legate și drese cu o cheltuială de nimic. Altminteri, sarcina aceasta urmează să și-o ia câțiva membri ai Căminului sau ai bibliotecii. O bibliotecă legată ține cel puțin de două ori mai mult și are altă trecere, cu haina ei de scoarță tare, ca o uniformă, în ochii cititorilor. Odaia, unde stau dulapurile sau rafturile de cărți, trebue să fie sau alta decât sala de citire sau despărțită de ea prin masa bibliotecarului. Trebue să se facă obiceiu ca la cărți să nu umble decât bibliotecarul, iar cititorii să se mulțumească să i le ceară și să le primească din mâna lui, dupăce au aflat de la el, prin întrebări, ceeace le-ar plăcea, sau au căutat ei înșiși în condici și prin cartoanele de titluri.

Am văzut odată o bibliotecă, dar e drept că era de copii, unde copiii ei singuri așezau la locul lor cărțile aduse îndărăt și-și luau ce le trebuia pentru săptămâna viitoare. Era într'o mahala de margine de mare oraș străin. Bibliotecara îi primea la masa ei, le cerceta hârtiile, făcea toate însemnările pe ele, ce cărți au adus, ce cărți vor să ia, la ce dată și până la ce dată, și apoi îi lăsa să alerge până la rafturile nu mai înalte decât mica lor înălțime, ca să pună și să scoată. Ii urmărea numai cu un ochiu și lucrurile mergeau strună. Imi spunea că erau rare greșelile, deși pereții erau toți patru acoperiți cu cărți, iar cărțile așezate după împărțiri destul de încurcate și peste priceperea vârstei. Copiii credeau că-și gospodăresc ei înșiși biblioteca și o iubeau și o îngrijeau astfel mai mult, ca pe un lucru al lor, deși se lăsau numai mânuiți, fără să-și dea seama, de isteața bibliotecară. De pe pereți, în partea li-

beră de deasupra rafturilor, alți copii ca ei, în desene colorate, alergau prin păduri cu o scufiță roșie pe cap, sau pătrundeau cu teamă într'un palat cu smei, sau se uitau prin sticla unui submarin al povestitorului Jules Verne, la toate vietățile din fundul mării. Dacă apropiai puțin pleoapele, încântat de toată această tinerețe, peste care cădea râzând soarele pe ferestrele mari, ajungeai uneori, ca într'o ațipire, să încurci pe omuleții adevărați cu omuleții desenați și să te crezi tu însuți aplecat peste cărți de povești cu minunate ilustrații. Este însă mai greu și poate că n'ar fi nici cuminte încă la noi, să se facă acelaș lucru cu oamenii vârstnici. Ei n'au nevoe de amăgeala, care câștigă pe copii, și o asemenea gospodărie amestecată ar putea să ducă chiar la pagube. Ceeace nu înseamnă că, dacă biblioteca satului, acolo unde ea a ajuns la rarul noroc să-și aibă o casă a ei, poate să dea o odae anume secției copiilor, aceasta n'ar putea să semene cu biblioteca din marginea de oraș străin, despre care am amintit. Acea bibliotecă se chema „Ora veselă" și arată numai prin nume ce bucurie aduce, ca un joc frumos, în viața copiilor.

Pentru clădirea bibliotecilor populare celor mari, de la orașe, s'a ajuns astăzi la o știință și la un meșteșug aparte. Ele se deosebesc numaidecât dintre celelalte, așa cum se deosebesc o biserică, o școală, o judecătorie, o bancă. Nu este nevoe să mai intri înăuntru, ca să știi ce sunt. Aceasta nu vrea să zică altceva decât că biblioteca a pătruns și ea, cu o făptură proprie, între celelalte așezăminte ale omenirii, mai cunoscute decât a fost până de curând biblioteca. In zilele noastre nu se mai poate închipui o capitală de țară sau un oraș de seamă fără o asemenea clădire. Ea costă singură o avere, zeci și sute de milioane, și dovedește chiar prin aceasta cât de scumpă trebue să

fie cealaltă avere, pe care este chemată s'o adăpostească. Această avere sunt cărțile și, după toate cele scrise până aci, se vede că astfel de cheltueli, făcute pentru ele, nu sunt numai o risipă de orășeni fudui, cari nu mai știu ce să facă cu banii și cum să se mai împodobească. După cum însă biserica mai bogată la oraș, școala de-acolo, judecătoria și primăria, se întâlnesc și la sate, potrivite cu nevoința și puterile oamenilor, la fel cu biblioteca țărănească. Astăzi încă, lucrul fiind nou, atâția au să dea din umeri auzind. Așa au dat din umeri și când au auzit întâiu de zidirea unui local de cooperativă sau de băi de sat, iar mai târziu li s'au părut, nu numai firești, dar au alergat pe unde nu gândeau, ca să le aibă și vorbeau ca de o rușine pentru comună, că îi lipsesc. N'are să treacă mult și are să se întâmple acelaș lucru cu biblioteca. Vremea ei vine. Bine de cei cari se vor pricepe s'o ia înainte și să se folosească ei întâiu de noua binefacere a lumii, de această unealtă de luminare și de atotputere.

Orice clădire de bibliotecă, mare sau mică, trebue să împlinească trei rosturi: păstrarea cărților, punerea lor la îndeamnă, adăpostirea bibliotecarului.

Cărțile se țin într'o odae de depozit. Se înțelege că alt fel, și în alt număr vor fi aceste odăi când cărțile se vor ridica la o sută sau două, sau se vor ridica la mai multe mii sau sute de mii, cu rarități fără preț, cărți vechi, tipărituri ilustrate și manuscrise. Oricum ar fi acest depozit, el trebue să fie în așa chip zidit sau apărat încât să nu se găsească în primejdie de foc, să n'aibă umezeală și să nu-l coacă soarele. Cărțile își au și ele dușmanii lor, chiar în afară de oameni, cari le murdăresc și le strică: praful, carii de tot felul, umezeala. Fie că odaia de depozit este una, fie că sunt mai multe, că este închiriată sau clădită

anume, cei cari au răspunderea ei să nu uite aceste cerințe. Oricât ar fi de puține și de călătoare cărțile unei biblioteci țărănești, viața lor, adică buna lor stare, ascultă de aceleași legi.

Al doilea rost al clădirii de bibliotecă, punerea la îndemână a cărților, înseamnă o sală de citire. Sălile acestea la bibliotecile mari se fac pentru mai multe sute de cititori, pentru oameni cari citesc obișnuit și pot fi mai mulți împreună, dar și pentru oameni cari fac cercetări și au nevoe să fie mai puțini sau singuri; una pentru cărți, alta tru ziare și reviste, unde se întorc și se fâșie foi, adică se face zgomot și cititorul de cărți nu și-ar putea vedea în liniște de citit; una pentru vârstnici și alta pentru copii. Deoarece aceste biblioteci dau cărți de citit în cuprinsul lor și împrumută și cărți acasă, altele sunt sălile unde se citește și altele unde se face împrumutul. O bibliotecă de sat, mică așa cum este și negândindu-se de obiceiu la o sală de citire propriu zisă, pentrucă țăranii nu pot să vie câteva ceasuri pe zi acolo ca să citească, are de răspuns, când vrea să-și facă datoria, la întrebări tot așa, dacă nu mai grele. Sala ei de citire este mai puțin, dar este și mai mult decât atâta. Ea este o sală de ziare, dar este și un loc de adunare unde se face un fel de citire vie, mai rodnică de atâtea ori decât citirea mută a largilor săli de la orașe. Cel care o alege sau chiar o clădește și o chivernisește trebue s'o pregătească pentru aceste meniri, foarte însemnate. Când este loc și pentru o sală de copii, atunci grija trebue să fie îndoită; aceasta trebue să aibă, pe cât se poate, intrare aparte, pentruca să nu se amestece copiii cu cei mari, și să sufere de zgomotul lor sau să le strice cu propriul zgomot.

Cel din urmă rost al clădirii de bibliotecă este adăpos-

tirea bibliotecarului, nu atât cu odăi unde să-şi aibă locuinţa, cât cu odăi de lucru. La oraş aceste odăi se numără cu zecile, pentrucă şi bibliotecarii sunt foarte mulţi: unul primeşte tipăriturile, alţii le trec în condici şi pe tot felul de cartoane, alţii stau de vorbă cu cititorii şi le dau cărţile dorite. La sat bibliotecarul trebue să aibă cel puţin un loc al lui, o masă cu toate hârtiile, unde ceilalţi să ştie că îl găsesc şi-i pot vorbi. Dacă până acuma nimeni nu s'a gândit la acest lucru, socotit de prisos, este pentrucă până acuma nimeni nu se gândea la bibliotecar. După părerea atâtora, şi rătăcită şi păgubitoare pe cât se poate, biblioteca merge şi singură, mai ales cea de sat. Noi credem că, dacă este vreuna care să nu poată merge fără bibliotecar, este tocmai aceea de sat. Este ca şi cum biserica ar putea trăi fără preot şi şcoala fără învăţător. Iată de ce, în clădirea oricărei biblioteci ţărăneşti trebue păstrat ceva, fie o încăpere anume, fie un loc lesne de recunoscut, pentru bibliotecar. După cum biblioteca trecutului n'a putut să trăiască din lipsa lui, biblioteca viitorului nu va putea să se înfigă la sate şi să tragă brazdă adâncă, fără el.

Cărţile dintr'o bibliotecă se deosebesc numaidecât de orice alte cărţi prin aceea că sunt aşezate în şiruri şi împărţiri care le fac uşor de găsit. Cine are în cap numai o bibliotecă de sat cu puţine volume poate că nu este convins destul. Să ceară să fie dus odată, ca să se convingă, în depozitele unei biblioteci cu sute de mii de volume, unde mintea se pierde şi ochiul se uluește, şi să vadă cum, pentru orice carte i-ar trăzni în cap să ceară, paznicul se îndreaptă fără nici o greutate, după niște semne făcute pe hârtie, tocmai la locul unde ea se află şi așteaptă parcă să fie scoasă.

Fiecare carte, când intră în bibliotecă, fie mare, fie

mică, primeşte un număr şi un loc al ei. Este destul dacă cineva arată acest număr şi acest loc, din condicile unde cartea a fost trecută, pentrucă ea să fie descoperită numai-decât, între o sută, o mie sau o sută de mii. Cine are acasă la el numai treizeci sau patruzeci de cărţi ale lui şi-i trebue una, le ia atunci pe fiecare în mână sau răscoleşte două, trei odăi pe unde şi-aduce aminte că a pus-o, şi se poate ca la urmă nici aşa să n'o găsească. La bibliotecă este altfel, pentrucă acolo se urmează o aşezare, care înlătură orice rătăcire, pierdere şi bătae de cap. Fără această aşezare, cu aruncarea cărţilor unde se nimereşte, biblioteca s'ar desfiinţa în cel mai scurt timp şi ar ajunge numai un maldăr de cărţi, fără nicio întrebuinţare. O singură carte pusă din greşală nelalocul ei, se poate să nu mai fie găsită niciodată, decât din întâmplare, pentrucă ar fi luată în mână când i s'ar căuta o vecină. Aşa sunt aproape toate înlesnirile pe care omul le-a născocit pentru viaţa mai înaintată de astăzi. Indată ce nu ascultăm de anumite rânduelì, ele sunt mai puţin folositoare decât erau mijloacele mult mai înapoiate ale vremurilor vechi. Intr'un oraş, unde vine apa pe ţevi şi poţi să dai drumul la câtă vrei numai întorcând de o chee, lumea e în primejdie să moară de sete dacă se strică ceva acolo unde e vatra ei, pentrucă de mulţi ani în curţi nu se mai găsesc puţuri nici izvoare. La fel cu trăsura aceea iute ca vântul, care merge cu benzină, pe roţi groase de cauciuc, fără nicio zguduire. Dacă în loc de o şosea pietruită, dă de una desfundată, automobilul nu se mai poate mişca şi trebue tras cu boii. Biblioteca populară este şi ea mai bună decât oricâte cărţi puse la întâmplare pe nişte poliţe, dar numai dacă ascultă de aşezarea dată de bibliotecar. De aceea, această aşezare şi multele feluri în care este înţeleasă în diferitele ţări,

atât pentru bibliotecile mari cât și pentru bibliotecile mici, au dat mare bătae de cap oamenilor de știință și bibliotecarilor. Astăzi au pătruns, de pildă, până la noi mijloacele găsite și întrebuințate de Americanii din Statele Unite, unde sunt cele mai bune și cele mai mari biblioteci publice din lume, nu de ieri, de alaltăeri, ci de o sută de ani. Ei ne-au fost, în această treabă, un fel de înaintemergători.

Așezarea cărților în biblioteca satului are două înțelesuri și două părți: trecerea în niște condici unde atât bibliotecarul cât și cititorul au întreaga bibliotecă numai în câteva foi și pot să caute prin ea în voe tot ce le trebue, și înșirarea propriu zisă pe rafturi și în dulapuri. Aici se vede maicuseamă că biblioteca este o gospodărie ca oricare alta și că are nevoe tot timpul de un gospodar al ei.

Intâia condică a oricărei biblioteci ar putea să poarte un nume cunoscut mai mult de la banca sau cooperativa satului: registru inventar. In ea se trec la rând cărțile pe măsură ce vin la bibliotecă. Fiecare capătă numărul ei de intrare, care se scrie și pe o hârtie lipită pe cotorul cărții, precum și înăuntru pe întâia foaie, fie deadreptul, fie tot așa, pe o bucată de hârtie lipită. Numărul acesta însoțește cartea prin toată viața ei în bibliotecă, ajută să fie căutată în raft, este arătat pe toate foile de împrumut și se întrebuințează mai mult decât titlul sau numele autorului. Prin el cartea nu mai este un volum oarecare, ușor de amestecat cu altul asemenea, ci un mădular și o parte a bibliotecii. Odată cu trecerea numărului înăuntru, se pune în mai multe locuri în carte, dar așa ca să nu se acopere scrisul, ștampila bibliotecii. Ștampila arată dreptul de proprietate și trebue să îngreuneze înstrăinarea cărților. După număr, se scrie în condică numele autorului, fiecare în câte o despărțitură; apoi titlul, orașul și anul când s'a tipărit cartea,

dacă a fost cumpărată sau dăruită, în ce zi, lună şi an. In nişte scoarţe, în care hârtiile se pot lega sau strânge în copci, ca să nu curgă, se păstrează, după aceeaş numerotare, hârtiile de cumpărare de la librărie, de cost al legării sau de danie. Condica aceasta, care este un fel de foae de zestre a bibliotecii, nu trebue lăsată pe mese, ca să caute în ea cititorii sau străinii, ci rămâne numai în seama bibliotecarului. Ea este de cea mai mare însemnătate. Fără ea nici o bibliotecă, mare sau mică, nu se poate închipui.

A doua şi a treia condică sunt condicile cititorilor. Una se chiamă Catalogul cărţilor după nume de autori, iar cealaltă, Catalogul cărţilor după cuprins. Este cuminte ca ele să fie făcute din foi de hârtie mai groase şi legate în coperte trainice, ca să nu se macine de multa răsfoire.

În Catalogul după nume, autorii sunt aşezaţi în grupe după alfabet, adică după litera de început a numelui lor de familie. Fiecare carte îşi păstrează însă numărul, cu care a fost trecută odată pentru totdeauna în Registrul inventar sau Registrul jurnal. Dacă, de pildă, în acest Registru, la pagina 1, Alecsandri Vasile, Poezii populare, avea numărul 1, după el urma Creangă Ion, Poveşti, cu numărul 2, şi aşa mai departe, până la pagina 9 a lui, să zicem, unde era Alexandrescu Grigore, Fabule, cu numărul 143, şi Coşbuc George, Balade şi idile, cu numărul 144; în Catalogul cărţilor după nume, Alexandrescu Grigore, Fabule, numărul 142 şi Alecsandri Vasile, Poezii populare, numărul 1 vor fi pe aceeaş foae şi în această rânduială, iar Coşbuc George, Balade şi idile, numărul 144, şi Creangă Ion, Poveşti, numărul 2 se vor găsi împreună, alături de toţi scriitorii al căror nume de familie începe cu C. Rostul acestui Catalog este ca toţi cei cari ştiu numele autorului cărţii pe care vor s'o citească, fără să ştie însă numărul la care ea a fost

trecută, să poată s'o găsească fără osteneală. Căutând la autor, ei pot să-și facă în acelaș timp și o părere despre toate celelalte lucrări scrise de el și să fie îndemnați să le ceară una după alta, dacă întâia carte le-a plăcut. Catalogul după nume arată pe scriitor nu singur, cu o singură carte, aceea trecută la un număr oarecare, după care urmează alt scriitor și altă carte, cu totul deosebită, ci îl arată în mijlocul întregii lui zămisliri, uneori al douăzeci sau treizeci de volume. El capătă deodată, numai prin această așezare, o înfățișare și o viață, pe care, fără ea, nu le avea. Catalogul după nume este de mare ajutor și bibliotecarului, care poate, dintr'o singură privire, să-și dea seama cât are biblioteca din fiecare autor în parte și ce-i mai lipsește din opera lor.

In Catalogul după cuprins nu mai privește în întâiul rând autorul, ci cartea pe care a scris-o și ceeace ea aduce. Așa cum în Catalogul după nume acelaș scriitor putea să strângă împrejurul lui toate cărțile de orice cuprins ar fi fost, numai să fie gândite și scrise de el, de pe toate foile Registrului jurnal, aici se întâmplă tocmai dimpotrivă. Cărțile aceluiaș scriitor pot să se împrăștie în toate colțurile Catalogului după cuprins, dacă fiecare din ele vorbește despre altceva și încape în altă împărțire a lui. Bunăoară, Coșbuc George are să să arate cu Balade și idile la locul unde e trecută poezia, cu Povestea unei coroane de oțel la locul unde e trecută istoria, cu Modelele lui de conferințe pentru popor la locul unde e trecută lucrarea culturală la sate, la fiecare în parte deavalma cu scriitorii cei mai deosebiți, dar cari au scris despre lucruri asemănătoare. Cititorii, cari vor cărți dintr'o anumită ramură de cunoștințe, fără grijă câtuș de puțin pentru autorii lor, sunt foarte mulțumiți să le poată găsi pe toate la un loc. Biblio-

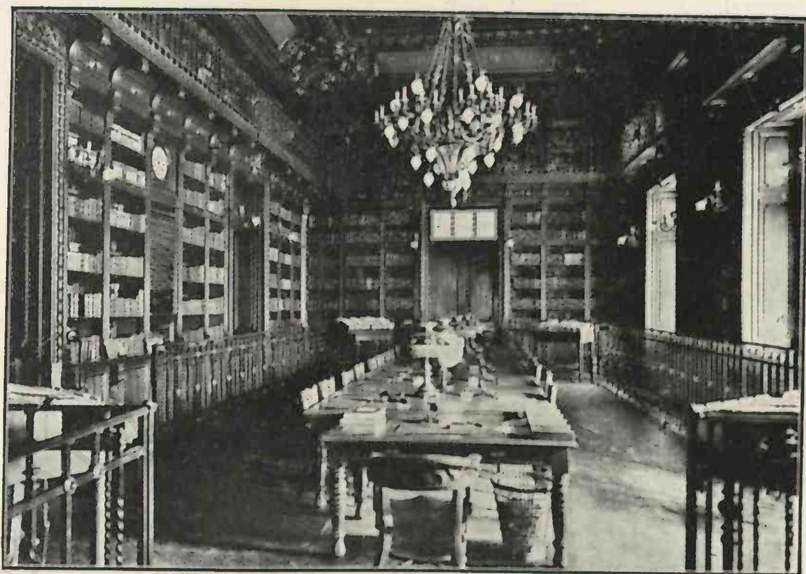
tecarul, deopotrivă, când vrea să fie dumirit despre felul cum, adică prin câţi şi ce scriitori şi prin ce opere este înfăţişată acea ramură de cunoştinţe în bibliotecă.

Impărţirile în care intră cărţile unei biblioteci sunt foarte deosebite, întâiu după număr de cărţi şi apoi după ţară. Impărţirea cea mai uşoară pentru o bibliotecă a satului ar fi aceasta: 1. Povestiri, romane, nuvele şi altele asemănătoare; 2. Poezii şi piese de teatru; 3. Cărţi de învăţătură. Dacă trebuinţele şi cărţile încep să se înmulţească, fiecare împărţire mai mare trebue să se desfacă în mai multe subîmpărţiri. Când într'o bibliotecă de acestea numai cărţile de învăţătură ar ajunge 200, cititorul ar începe să găsească foarte greu ceeace-i trebue, dacă el poate fi plugar, crescător de vite, albinar, uscător de prune, tăetor de lemne în pădure sau caută vreo carte de sănătate, despre cooperative, despre mori şi turbine cu apă, despre clădirea unei gropi de nutreţ murat sau despre văpsirea cu zeamă de burueni a lânei. Dacă am rămâne la împărţirea cea mare, atunci omul ar fi silit, când nu se mulţumeşte cu ce-i spune bibliotecarul, să citească şi să se oprească la toate cele 200 de nume de autori şi titluri. Impărţirea se poate atunci desvolta astfel: 1. Ştiinţă şi meşteşuguri; 2. Plugărie, grădinărie, gospodărie; 3. Creştere, sănătate, gimnastică, sport şi jocuri; 4. Istorie, geografie; 5. Drept şi stat, Societate şi gospodărie naţională; 6. Viaţa sufletească a omului (religie, artă şi literatură, scris şi limbă).

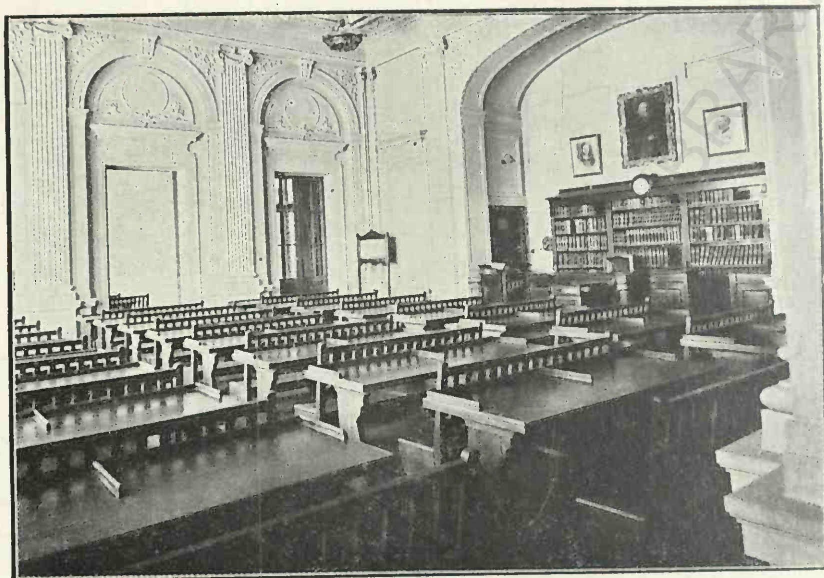
Când biblioteca nu mai încape nici în aceste margini, înseamnă că ea este destul de mare ca să treacă la întocmiri mai puternice şi în seama unor bibliotecari cu altă pregătire. Americanii au descoperit mijlocul, pentru marile lor biblioteci, să facă în Catalogul după cuprins împărţiri atât de amănunţite încât orice carte, ori despre ce-ar scrie,

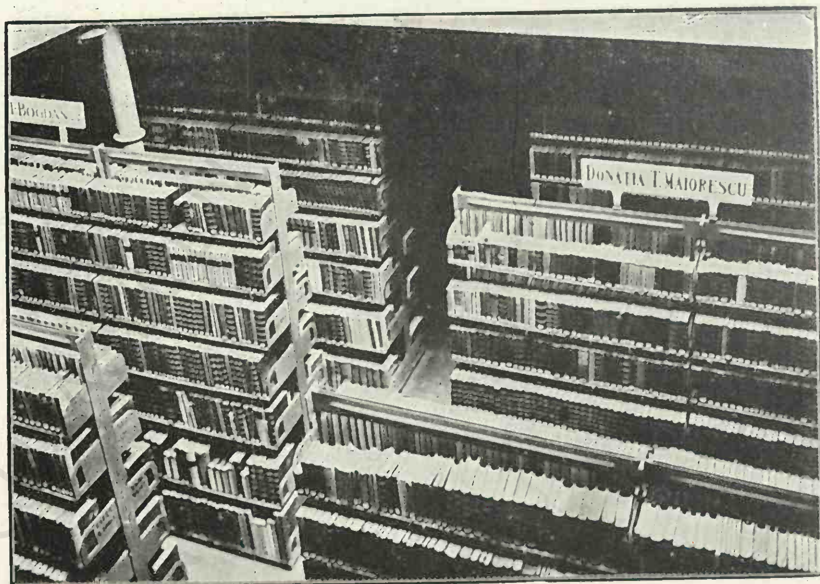
Biblioteca Fundației universitare Carol I din București.

Vechia sală de citire.

O nouă sală de citire și biblioteca dicționarelor și lexicoanelor.

O parte din depozitul de cărți cu donația Titu Maiorescu.

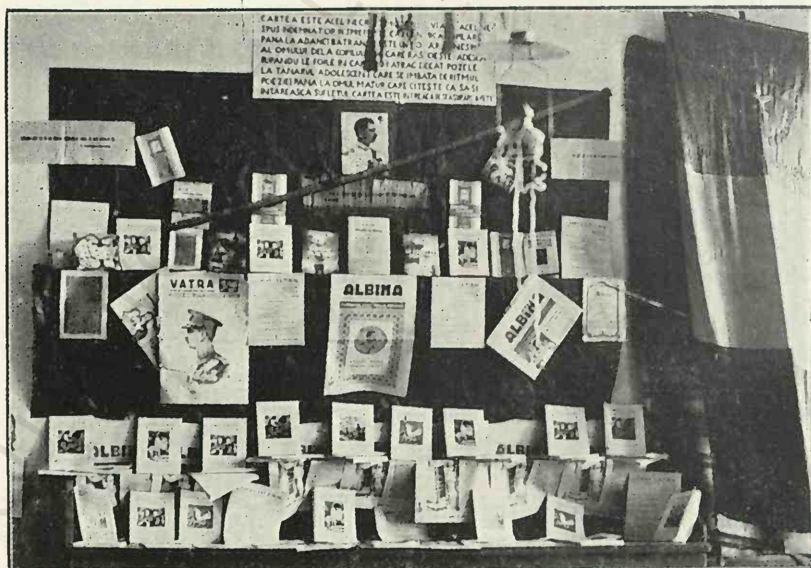
Imprumutare de cărţi dela biblioteca populară din Râpile (Bacău) în 1934.

Citire de ziare la Căminul cultural din Nepos (Năsăud) în 1936

Cărţile pentru popor în biblioteca de cămin cultural din Plătăreşti (Cetatea Albă) în 1935.

Expoziţia cărţii din Plătăreşti (Cetatea Albă) în 1935.

să se afle foarte uşor. Dacă cineva vrea să citească despre felul cum își cioplesc Moţii ciuberele lor, despre viermii cari mănâncă prunii din Basarabia, despre preţul cu care s'a plătit pietruitul unei şosele de munte sau despre unel‐tele din cancelaria domnească a lui Ştefan cel Mare, Cata‐logul după cuprins, ticluit de chibzuinţa americănească, îl pune numaidecât pe cale. Bibliotecarii, învăţaţi cu nenu‐măratele lui subîmpărţiri, sunt gata să răspundă la ade‐vărate ghicitori şi să ameţească pe cititorii cei mai buclu‐cași prin iuțeala cu care le aduc orice carte. Bibliotecile noastre pentru studenți și cercetători, Biblioteca universi‐tară Carol I şi Biblioteca Academiei Române din Bucu‐reşti, Biblioteca Universității din Cluj au cărţile aşezate după acest catalog. Toate cărţile sunt desfăcute întâiu în zece mari împărţiri însemnate cu numere, de la 0 până la 9. Cele cu acelaş fel intră la acelaş număr, la 0 dicţionare sau enciclopedii, la 1 gândirea sau filozofia, la 2 religia, la 3 gospodăria ţării și dreptul, la 4 limbile, la 5 ştiinţele naturale și matematica, la 6 științele aplicate și arta, la 7 artele frumoase, la 8 literatura, la 9 istoria și geografia. Fiecare număr se poate împărţi însă, la rândul lui, în alte zece numere şi sub fiecare din acestea se pun cărţile care au cuprinsul arătat de întâiul număr, dacă e 3, de pildă, cărți de gospodăria ţării, dar în tot mai mici subîmpărţiri, de pildă, lemnăritul, și mai departe încă, cioplitul lemnului în Munții Apuseni, până dăm la capăt de vreun volumaş unde cineva a arătat cum își fac Moţii ciuberele! Este des‐tul să dibăcim astfel acest număr, ca să-l căutăm în cata‐log și să dăm acolo, între miile de cărți pe care le cuprinde, tocmai de ceeace ne pasă.

La bibliotecile mari, Cataloagele, adică lista cărților, nu mai sunt scrise în condici, pentrucă acolo, de fiecare

literă de nume de autor sau de fiecare împărțire, vin zilnic zeci sau sute de lucrări noui și începe să fie cu neputință să li se găsească un loc de trecut. Ar trebui ca în fiecare an să se facă noui condici. Atunci s'a descoperit niște cataloage mult mai îndemânatece, făcute din cartoane înșirate pe o vargă de alamă. Pe fiecare carton se scrie o carte, cu tot ce vrem să știm despre ea, autor, an și loc de tipărire sau cuprinsul pe scurt. Dacă vine o nouă carte al cărei loc ar fi tocmai între două din cele vechi, n'avem decât să facem un nou carton și să-l așezăm la mijloc. Putem să așezăm astfel între ele zece sau o sută de cartoane, fără greutate și fără să se bage de seamă, pe când în condică, unde scriam de mână pe aceeaș foae de hârtie, de la un timp, oricât ne-am fi înghesuit și am fi urâțit locul, nu mai aveam unde. Cartoanele se chiamă fișe și se țin într'o cutie lungă de lemn, căreia îi zice fișier. La fișier ciocănește și lucrează necontenit, întregind, controlând și schimbând, bibliotecarul. Fișierul aduce aminte de acele sticle în care meșteșugari isteți izbutesc să strecoare, pe gâtul îngust, tot felul de lemnișoare și la urmă să închipue din ele, de-a minune, crucea răstignirii, sulițele, ciocanul și toate uneltele, ținute în apă ca să nu se usuce și să se deschee, ale Sfintelor Patimi. Le vezi în mic înainte, cum vor fi fost aevea în zilele Evangheliilor pe Dealul Căpățânii. Fișierul nu este altceva decât întreaga bibliotecă, ușoară s'o iei la subțiori, cu fiecare carte un carton plin de însemnări, peste care stau aplecați cititori și bibliotecari. La bibliotecile mari sunt săli anume, pline de aceste fișiere, așezate unele peste altele în caturi și acestea în rânduri, cu ulițe printre ele, pe unde umblă căutătorii. Sunt însă și biblioteci mici țărănești care, datorită unui bibliotecar fost pe la cursuri și dornic de înoiri, au înlocuit condica și

caetul cu fişierul. Lucrul este atunci, adeseori, mai de folos bibliotecarului decât ţăranilor, cari primesc îndrumările şi cărţile mai mult deadreptul de la el, dar se poate aduce dovadă că s'a făcut şi n'a ieşit rău.

A patra şi cea din urmă condică a unei biblioteci ţărăneşti este condica împrumuturilor. Deşi cea mai de seamă avuţie a unei biblioteci sunt nu zidurile ei şi nici cărţile, ci tocmai cititorii, în afară de cari toate celelalte sunt zadarnice, bibliotecarul este dator să stea de pază cu mare grijă asupra zestrei date în seamă. O bibliotecă însă care îşi urmăreşte prost pe împrumutători se distruge de două ori: odată, prin pierderea cărţilor care o împuţinează sau, ceeace înseamnă acelaş lucru, prin scoaterea lor multă vreme din întrebuinţare, atunci când nu sunt cerute la soroc; şi al doilea, prin reaua creştere făcută cititorilor. Fiecare carte trebue trecută în condică, împreună cu data când se cade să fie înapoiată, la două săptămâni sau atât cât cere regulamentul bibliotecii. Indatăce cartea se întoarce, bibliotecarul e dator să dea descărcare cititorului, ştergându-l, chiar sub ochii lui, din condică şi însemnând ziua şi luna. Toate aceste însemnări vor folosi pentru facerea numărătorii cititorilor şi cititului, cu arătarea vârstei şi îndeletnicirii, dacă e bărbat sau femee, a pregătirii şcolare, pentru cititori; a numărului de volume şi a felului lor, pentru cărţi. Dacă în Registrul jurnal, în Catalogul după numele scriitorilor şi în Catalogul după cuprinsul cărţilor se pot urmări fiinţa şi alcătuirea bibliotecii, în Condica împrumuturilor se vede însăşi viaţa ei. Insemnătatea acestei condici este într'un fel mai mare chiar decât a celorlalte două. Iată de ce bibliotecarul trebue s'o supravegheze deaproape. Ca şi Registrul inventar, ea îl priveşte numai pe el şi n'are de ce să intre în mâna cititorilor. De multe ori şi aici,

condica este mai bine să fie înlocuită de fişe, care se mânuesc mult mai uşor.

Imprumutarea cărţilor a ajuns în unele ţări şi la unele biblioteci atât de departe, încât, ca în Elveţia, ciobanul din munte să ceară, de-acolo dintre oile și vacile lui, o carte de orice fel prin poştă, şi, tot prin poştă, ea să-i fie fără întârziere trimeasă.

Aşezarea propriu zisă pe raft trebue făcută, la orice bibliotecă de sat cu un număr mai mic de volume, la rând, după cum au fost trecute cărţile în registrul-inventar. Fiecare carte purtând pe cotor numărul ei, bibliotecarul şi oricine poate vedea cu mai mare uşurinţă dacă lipseşte vreuna. Atunci când cărțile încep să se înmulțească, aceastǎ aşezare încetează să fie cea mai bună. Fiind destul de stingheritor să se pună alături cărţi de mărimi prea deosebite, ceeace, pe lângă urâţenie, încurcă la mânuit; de multe-ori, iar în bibliotecile mari totdeauna, cărțile se aşează după mărime sau după formate, cum zic bibliotecarii. Se iau cărţile cele mai mari și se înșiră alături, pe raftul de jos, pentrucă se scot mai anevoe și ca să fie la îndemână; acesta e formatul unu. Se iau apoi cărțile cele mai mici și se pun pe raftul cel mai de sus, cam la înălțimea omului, ca să poată fi ajunse cu mâna ridicată, fără scaun; acesta este formatul patru sau cinci, după cum s'a hotărît un număr mai mare sau mai restrâns. Cele care rămân se împart în două sau trei și se așează între celelalte; acestea sunt formatele doi și trei sau patru. După asemenea așezare însă, rostul cataloagelor se simte şi mai limpede, pentrucă numerele de pe cotor nu mai sunt acum la rând şi, fără arătările din catalog, într'adevăr nu se mai pot găsi cărțile. In catalog trebue, de aceea, însemnat şi numărul

dulapului şi al raftului pe care se află cartea. Dulapul şi raftul se arată, fie cu un număr, fie cu o literă.

Pentru ziare şi reviste se face o trecere deosebită. Ceeace se însemnă, de câte ori vine o foae nouă, nu mai este titlul, rămas acelaş, ci numai numărul. Ziarele, la bibliotecile mici, de obiceiu nu se păstrează, pentrucă n'au nici un rost de document; altceva este cu revistele. La sfârşitul anului ele se leagă şi urcă între cărţi. Atât ziarele cât şi revistele trebue ţinute pe un cadru, un fel de gherghef de scândurele sau de trestie, ca să nu se vânzolească şi să fie mai uşor de luat în mână.

Orice bibliotecă de sat trebue să aibă venituri proprii, oricât de neînsemnate, din care să trăiască. Cheltuelile ei sunt cel puţin de trei feluri: cumpărare de cărţi şi abonamente la ziare şi reviste; o mică plată bibliotecarului; cheltueli de administraţie, de la chirie, lemne, lumină, curăţenie până la hârtia şi cerneala de cancelarie. In fiecare an bibliotecarul, împreună cu comitetul sau autorităţile satului şi ale Statului, încropeşte un buget, de care trebue să caute să se ţie cât mai de aproape. O bibliotecă fără buget este o întreprindere nesigură şi care nu-şi merită numele.

De acest lucru noi de obiceiu nu suntem pătrunşi, pentrucă mai toate bibliotecile româneşti au ieşit dintr'o bunăvoinţă culturală, odată pentru totdeauna, atunci la înfiinţare, şi fără vreun sprijin în viitor. Dovadă bibliotecile noastre ţărăneşti, care, afară de rari cazuri, sunt fără buget. Ele alcătuesc în mijlocul satului nişte întocmiri venite şi întreţinute din afară. De aci până la părerea că nu privesc satul nu este prea departe. In foarte multe locuri s'a şi ajuns să se gândească aşa.

Este nevoe mai mult decât oricând de o întoarcere şi de o schimbare în bine de părere. Poate că o cale, şi nu cea

mai puţin potrivită, va fi tocmai bugetul. Ţăranul este prea gospodar şi socotit, ca să nu vadă în cele din urmă că ceva, pentru care se cheltueşte din banii satului şi din banii lui, nu se poate să nu ascundă vreun folos, şi ca să nu-l descopere. In schimb, astăzi, ţăranul vede că pe tot ce pune mâna costă, pentru o bucată de sfoară trebue să plătească, pentru un pumn de sare i se cer bani, pentru un chibrit trebue să scoată şi să dea, şi numai pentru pachetele de cărţi, cu care se trezeşte într'o bună zi, la şcoală sau la primărie şi care i se spune că ar fi ale lui şi spre binele lui, nu este nevoe să mişte niciun deget ca să le capete. Cartea, în capul lui, atât de muncită, până să fie gândită şi scrisă, mai muncită decât un ogor pietros până să se facă lan de grâu, şi atât de scumpă, apoi, până să iasă din teascurile tipografului ca marfă, aşa cum a ieşit făina şi pâinea, cu osteneala morarului, a brutarului, a căruşilor şi a tot felul de prăvăliaşi, cartea aceasta, în capul ţăranului, care, tocmai el, dacă ar fi pusă ca muncă alături de munca lui, ar înţelege-o mai bine, pare un lucru fără preţ, ticluit, din lipsă de alte griji, pentru petrecere, de târgoveţi şi împărţit cui vrea şi cui nu vrea, pentru aceeaş pierdere de vreme. Nepriceperea şi puţinul respect faţă de bibliotecă urmează de la sine De aceea, biblioteca ţărănească trebue schimbată într'o gospodărie, ca orice alte gospodării, cu veniturile şi cheltuelile ei, cu un cap răspunzător şi cu rosturi limpezi. Iată însemnătatea, tot pe atât de pământească pe cât sufletească, a bugetului înăuntrul unei biblioteci.

Pentrucă bilioteca împlineşte o trebuinţă foarte înrudită cu a şcoalei: păstrează ceeace dă şcoala şi desvoltă, iar şcoala este întreţinută de Stat, nu se poate ca biblioteca să nu se bucure de o luare aminte la fel. Intâia parte din

bugetul oricărei biblioteci țărănești trebue să vie de la el. Statul, în locul unde lucrează biblioteca, este satul, ca însăși îi stă deschisă și este numai a lui. De aci urmează datoria pentru fiecare sat să pună o sumă cât de mică în bugetul lui, pentru bibliotecă. Legea, de altminteri, oriunde este o lege a bibliotecilor populare, și în România la fel, legea noastră din 1933, prevede această îndatorire pentru comune, sate și orașe. Bibliotecile populare ele însele se chiamă, din această pricină, la noi și în altă parte, biblioteci comunale. Satul românesc, și așa destul de sărac, nu trebue să se sperie de o nouă sarcină. In afară că este vorba de un nou așezământ pentru suflet, alături de școală și de biserică, destul de slăbite, de valuri ale veacului sau de sămânță de boale lăuntrice, ca să le fie binevenit un asemenea ajutor, dar suma n'are și nu trebue să fie o povară pentru buget. Apoi Statul va da și el, maicuseamă daruri de cărți și poate și sume de bani bibliotecilor care arată bune roade, prin Ministerul Școalelor, supraveghetorul și îndrumătorul bibliotecilor țărănești.

Biblioteca trebue să fie sprijinită și de oamenii mai de inimă ai satului, cititori ai ei. Fiecare bibliotecă este bine să aibă o societate a prietenilor ei, cari să fie un reazăm pentru bibliotecar în gospodăria bibliotecii și în întâiul rând să plătească fiecare o cotizație, să dea adică un venit sigur pus de la începutul anului în buget. Aceeaș societate, împreună cu bibliotecarul, trebue să pună la cale o serbare sau două pe an, de unde să iasă iară o sumă de bani. Ceeace face comitetul școlar pentru școală, are menirea să facă pentru biblioteca satului această societate a prietenilor ei. Pe lângă folosul pipăit, creșterea unui buget, care nu poate să fie niciodată îndestulător, dacă n'are alt izvor decât bugetul satului, își face loc folosul mai ascuns,

dar mai adânc. Se nasc în jurul bibliotecii, o însufleţire, un îndemn la faptă şi o legătură între oameni, care o pun la adăpost de paragină şi de uitare. Să nu se uite că dacă şcoala satului este apărată de legea îndatoririi de înscriere şi de urmare, biblioteca îşi deschide uşile numai pentru cine vrea să intre. Dincolo copiii sunt aşteptaţi şi, la nevoe, pot fi duşi din urmă; aici oamenii trebue câştigaţi, pentrucă nu vin decât de bunăvoe. Intr'un asemenea scop niciun mijloc nu trebue uitat. Acesta, în afară de ceeace este chemat să facă biliotecarul între pereţii bibliotecii prin carte, este dintre cele mai încercate şi mai temeinice. Un lucru nu trebue să se uite însă niciodată, în căutarea de mijloace băneşti pentru întrebuinţarea bibliotecii ţărăneşti, că folosirea cărţilor se face fără nicio plată. Prietenii bibliotecii plătesc pentrucă vor şi se leagă ei, şi nici decum ca să aibă dreptul să citească. Unii dintre aceştia, atunci când ar fi oameni ieşiţi din sat şi cu rosturi mari la oraşe, s'ar putea să nici nu se folosească de bibliotecă şi de ziarele şi cărţile ei.

Bugetul bibliotecii se alcătueşte de bibliotecar, dar se încuviinţează şi aducerea lui la îndeplinire se supraveghează de un comitet sau de orice altă adunare şi autoritate, cu care bibliotecarul este îndatorat prin lege sau printr'un regulament să lucreze. Biblioteca nu este numai o gospodărie sufletească, ci este şi o gospodărie adevărată, care mânueşte bani. De aceea, chiar bibliotecarii cei mai mărunţi primesc la şcoala lor şi câteva lecţii de ţinerea socotelilor şi a registrelor. Una din cheltuelile cele mai însemnate este cumpărarea cărţilor. Este însemnată, întâiu, pentrucă ziarele, revistele şi cărţile sunt însăş viaţa bibliotecii. Rostul în alegere al bibliotecarului este covârşitor. Bibliotecarul se ajută, de obiceiu, aşa cum s'a văzut, cu liste de

cărţi potrivite, pe care le trimite un serviciu din Ministerul Şcoalelor însărcinat cu îndrumarea bibliotecilor populare, cu publicaţii anume făcute de librării sau de aşezăminte culturale, cu dările de seamă din foi şi reviste, cu dorinţele chiar ale cititorilor. Acelaş comitet şi aceeaş adunare sunt în drept să-şi spună cuvântul şi să ferească astfel de greşeli şi poate şi de o răspundere prea mare pe bibliotecar.

Dar cumpărarea cărţilor pentru bibliotecile satului mai este însemnată şi din altă pricină. Dacă aceste biblioteci vor ajunge să fie odată 10.000 şi fiecare să aibă un buget de cumpărare de cărţi numai de 500 lei, iată cum în fiecare an o sumă de 5.000.000 de lei se va îndrepta spre târgul cărţii, ca să-l învioreze. Această sumă va fi cu atât mai preţioasă cu cât va veni dintr'o lume nedeprinsă până astăzi să facă asemenea cheltueli. Când atât alcătuitorii de cărţi, scriitorii, cât şi cei cari le tipăresc şi le desfac, tipografii şi negustorii, vor şti că au cumpărători siguri de câteva milioane, ei se vor grăbi să se aştearnă anume la lucru pentru sate. Foarte curând lipsa din trecut şi chiar şi din zilele noastre, de tipărituri potrivite pentru biliotecile ţărăneşti, va pieri. Va ieşi din potrivă, de-aici, cum e firesc, şi o cunoaştere mai adâncă a vieţii şi a trebuinţelor oamenilor de la ţară, pentrucă aceştia vor îndrăgi şi vor căuta mai ales acele cărţi în care vor afla oglindite acea viaţă şi acele trebuinţe. De aceea, una din cererile mereu auzite, fie în foi şi reviste, fie la Ziua Cărţii, atât ale scriitorilor, cât şi ale editorilor şi librarilor, a fost să se înfiinţeze, cât mai repede, bibliotecile populare. Ei vedeau în ele o adevărată mântuire a cărţii. Trebue însă bine înţeles că nimeni nu s'a gândit la bibliotecile datorite bunăvoinţei, stinsă odată cu înfiinţarea lor, pe care le avem şi astăzi în destul de

mare număr, fără să însemne un folos adevărat nici pentru cititori nici pentru scriitori şi editori, Este vorba numai de bibliotecile pentru cei mulţi ale viitorului, întocmite aşa cum s'a văzut, şi având în deosebi un buget propriu şi regulat. Să ne gândim că 5.000.000 de lei, cheltuiţi numai pentru cărţi, înseamnă în fiecare an 200.000 de volume, de câte 25 de lei fiecare, în care ar intra şi tot felul de scăzăminte de plată, atunci când cumpărătura se face în mare şi deadreptul, şi acestea numai pentru înoirea şi creşterea bibliotecilor satului. In cinci ani s'ar putea îndrepta astfel către cele 10.000 de sate româneşti cu biblioteci, nu mai puţin de un milion de volume, nu din dar şi nici din silinţe şi jertfe neobişnuite, ceeace ar trebui să ne bucure mai puţin, ci din veniturile de toată ziua ale unei gospodării, tot pe atât de smerite pe cât de chibzuite .Incă odată, semnul după care o bibliotecă din timpul nostru se deosebeşte de la întâia privire de o bibliotecă de odinioară, este bugetul ei de venituri şi de cheltueli, înjghebat prin mijolace proprii. Oricât suflet ar însemna o bibliotecă fără buget, ea nu se poate asemăna cu cealaltă, în care sufletul capătă sprijinul şi îşi înmulţeşte puterile cu puterea banului, strâns din voinţa şi din punga tuturor. Nicio bibliotecă de sat să nu se mai înfiinţeze pe viitor până când nu va putea să arate, din întâia zi, acest buget.

In afară de condicile propriu zise ale bibliotecii, bibliotecarul va trebui să aibă şi registre de aducerea la îndeplinire a bugetului, cu toate temeiurile, atât pentru venituri cât şi pentru cheltueli, ţinute în cea mai bună rânduială. Pentru venituri el va avea legături cu servicii de Stat, care plătesc ajutoare, sau cu tot felul de comitete, care adună cotizaţii sau dau serbări, iar pentru cheltueli,

în cea mai mare parte, cu librari și cu negustorii cei mai deosebiți, de la legători până la vânzătorii de lemne și de gaz. Lucrând cu un comitet, în ședințe, unde bibliotecarul este secretar de drept, sau cu alte autorități, el trebue să ție și o condică de dări de seamă sau de cronică, din care să se poată urmări oricând și de oricine viața administrativă a bibliotecii. Intre alte cartoane, trebue să se găsească apoi copii după scrisorile, cele mai însemnate, pe care nu se poate ca biblioteca să nu le schimbe cu unul sau cu altul, sau ce puțin arătarea pe scurt a cuprinsului, împreună cu adresele unde au fost trimise. Dacă ne mai gândim că biblioteca satului se înființează și lucrează potrivit unei legi și unui regulament, ascultat în toată țara, dar care trebue pus necontenit față în față cu împrejurările, tot altele, și că pentru cunoașterea drepturilor și datoriilor fiecărui cititor este nevoe de o călăuză cu îndrumări foarte limpezi la fiecare bibliotecă în parte, sarcina bibliotecarului începe într'adevăr să sperie. Aici este, de altminteri, și una din cele mai mari primejdii care îl pândesc, să nu se lase înecat de multele hârtii și țineri de socoteli până într'atât încât să piardă din vedere că bibliotecarul este, în întâiul rând, și rămâne sufletul așezământului dat lui și numai lui singur în seamă. Pentru treaba de secretar și de funcționar de bibliotecă își poate găsi oricând ajutor, dacă simte că nu mai poate răzbi, în cineva din societatea prietenilor bibliotecii sau în vreun cărturar binevoitor din sat, dar în treaba de bibliotecar propriu zis, de mare baciu al cărților și cititorilor, nimeni nu-l poate înlocui. In slujba ei trebui să fie cu toată paza și să-și pună toată inima.

INCHEERE

Bibliotecile sătești, unelte de cunoaștere și unelte de Stat. — Cartea la marginea țării. — Cea mai frumoasă bibliotecă de sat din România.

Bibliotecile pentru toți sunt o mare unealtă de cultură și de aceea toate țările, atât cele care au luat-o înainte cât și cele rămase mai în urmă, fac tot ce le stă în putere ca să le desvolte și să le îmbunătățească. Intr'o vreme când cele mai noui și mai îndrăsnețe mijloace tehnice de ușurare a vieții se întind pretutindeni, din mândrele orașe până în cele mai umile cătune, telegraf, telefon, automobil, avion, electricitate, radio, și când poporul întreg este chemat să hotărască în parlamente sau alte adunări obștești soarta statelor și a lumii, se simte ca o trebuință dintre cele mai poruncitoare și mai grabnice împrăștierea cât mai departe a cunoștințelor. Şcoala pentru toți este însă numai un început, pe care îl spulberă vremea, dacă nu este luat pe seamă și dus la desăvârșire de bibliotecă. Biblioteca satului are menirea să întindă ca o legătură între oameni, să ajute pe toți să se ție în pas cu vremea și să arunce lumină în treburile mai înalte unde maicuseamă ochii țăranului singur n'ar putea să pătrundă niciodată. Dar nu numai atât.

Bibliotecile pentru toți, și prin urmare, bibliotecile satului odată cu ele, au ajuns în timpul din urmă și o unealtă

de guvernământ. Nu mai amintim că bibliotecile cele mari ale vechimii au fost totdeauna privite și întrebuințate ca atare. Ele se găseau în palatele regilor sau în templele unde Faraonul intra ca fiu de zeu și zeu el însuș. Se cunoaște, mai aproape de noi, soarta vestitei biblioteci de la Alexandria, orașul de mare de la gura Nilului, al doilea odinioară după Roma, ca număr de suflete și ca bogăție. Când au ajuns aici Arabii, pe la anul 641, în drumul lor de cucerire, Alexandria era mai cunoscută decât fusese mai de mult prin farul ei, acum prin biblioteca pe care o adăpostea, cu cele mai de preț manuscrise ale tuturor vremurilor, mai ales elinești și erveești. Ea a căzut în mâinile păgânilor cu 4000 de palate, 4000 de băi, 12.000 de negustori de untdelemn, 12.000 de grădinari, 40.000 de Evrei plătitori de tribut, 400 de teatre și de locuri de petrecere. Șase luni se zice însă că focul la băi s'a făcut cu manuscrisele cele fără preț ale bibliotecii, pentrucă Omar califul, întrebat ce hotărăște cu ea, dăduse crudul răspuns că, sau biblioteca nu cuprinde mai mult decât cuprinde Coranul, cartea cea sfântă lăsată de Mahomet, și atunci este nefolositoare, sau cuprinde altceva decât Coranul, și atunci este primejdioasă. Iată întâia bibliotecă privită ca un dușman, și arsă. In zilele noastre, în bisericile din satele românești ale Bulgariei, maicuseamă din județul Vidin, unde s'a citit lui Dumnezeu totdeauna în limba noastră, cărțile de rugăciune, Evanghelii, cazanii și psaltiri, au fost căutate cu jandarmii și puse pe foc. La fel s'a făcut și cu cărțile de povestiri și de sfaturi, venite de dincoace de Dunăre și găsite prin casele oamenilor. Cartea românească este urmărită și nimicită, pentrucă în ea sălășluește sufletul unui neam, care ar încălzi și ar apăra de înstrăinare pe Românii din țara vecină, iar țara vecină nu vrea să îngădue acest lucru.

Iată cum cartea şi biblioteca pot fi crezute un fel de cetăţi, care, la fel cu cele de zid, trebue întâiu dărâmate, de cine vrea să-şi întindă o stăpânire silnică. Altă ţară vecină cu noi, atunci când a vrut, acum câţiva ani, să înoiască din temelii felul de gândire al zeci şi zeci de milioane de oameni una din întâile măsuri pe care le-a luat, a fost scoaterea din bibliotecile pentru toţi a unor anumite cărţi, socotite rele, şi înlocuirea lor cu altele. Popoare de bărăgane uitate, sau de munţi îngheţaţi, care nici nu cunoscuseră scrisul, au căpătat un alfabet al lor şi tipografii, ca să se poată tipări pentru ele gazete şi cărţi şi întocmi biblioteci, de unde să fie călăuzite şi câştigate. Aşa s'au trezit Românii de-acolo, trecuţi cu mult de o jumătate de milion de suflete, cu ziare, cărţi şi biblioteci ţărăneşti în limba lor, care era oprită mai înainte, şi acestea toate, nu de drag, ci ca să fie supuşi prin noua sabie a cărţii, împreună cu celelalte popoare.

România este, dela răsboiu încoace, o ţară fericită, pentrucă a fost în stare să-şi strângă aproape toţi fiii între hotarele lărgite. Basarabenii rupţi de noi de mai bine de o sută de ani, Bucovinenii smulşi cam cu vreo 50 de ani înaintea lor, Transilvănenii, pierduţi din veacurile ciobăniei, de la anul o mie după Cristos şi poate mai de mult, s'au întors cu toţii la vatră, ca să închege un singur neam. Călătoriseră şi în vremurile trecute de la unii la alţii, în ciuda hotarelor nefireşti trase între ei, oamenii şi cărţile, mai ales cele bisericeşti, ale căror cuvinte trebue să fie ca banii, ca să umble şi să fie înţelese între toţi Românii. Când ne-am întâlnit din nou, după atâta lungă despărţire, am băgat de seamă cu bucurie că, datorită mai ales acelor cărţi, rămăseserăm destul de asemenea. Ţara însă, în alcătuirea ei de astăzi, este

o ţară nouă. Toţi trebue să punem mână de la mână ca să umplem atâtea şanţuri, pe care le-au săpat anii când n'am fost împreună. Pământurile s'au făcut una; trebue să se facă una şi sufletele. Ţăranul ardelean din părţile Sălajului trebue să se simtă legat de ţăranul dobrogean şi ţăranul din Hotin de ţăranul Banatului. Atâtea mijloace lucrează în acest scop dar niciunul n'are să fie mai puternic şi să pătrundă mai adânc, până la izvorul gândurilor, decât cartea şi biblioteca. Scriitorii români, cei cari au fost şi cei de astăzi, cu darul lor fără pereche de rostire, sunt mai în stare decât oricine să vorbească tuturor despre ceeace ne e mai drag şi mai al nostru. Ei încap tocmai bine, ca într'o arcă şi un chivot al legii, într'o bibliotecă ţărănească, pe care ţara s'o poarte pe umerii săi, ori în ce căi ar merge. Nimic n'o poate apăra mai bine, de multele primejdii care o pândesc, decât sufletul acesta românesc, întrupat în cei mai buni şi pus în cărţi, ca să treacă astfel din nou în toţi şi să-l oţelească. Biblioteca satului poate fi înzestrată cu toate cărţile pe care ţara le socoteşte cele mai potrivite cu vremea şi cu poruncile ei de viaţă, pentruca să scoată pe oameni după tiparul dorit de ea. Cine a pregătit zi cu zi şi în taină Unirea, este mai chemat decât alţii s'o întărească. Biblioteca satului este astăzi, nu numai o unealtă de cunoaştere, dar şi o armă de luptă. Vremurile sunt destul de tulburi. Să n'o uităm în aceste vremuri tocmai pe ea, cea mai la îndemână, cea mai încercată, cea mai sigură.

Pentru aceasta să nu înţeleagă însă nimeni greşit, că am fi prietenii unei biblioteci cu cărţi alese pe sprânceană. O asemenea bibliotecă se osândeşte singură, dinainte, pentrucă cititorii bagă foarte curând de seamă şi o părăsesc. Este vorba de altceva, de descoperirea celei dintâi trebuinţe a obştei, pentru care s'au făcut bibliotecile, şi de punerea

lor în slujba acelei trebuinţe, cu toată însufleţirea şi cu toate mijloacele de organizare cu putinţă. In felul acesta, biblioteca pentru toţi nu va rămâne alături de viaţă, fără gând şi putere s'o înrâurească, ci se aşează chiar în miezul ei, viteieşte. Ea este un isvor de înoire şi o călăuză prin greutăţi.

Am fost martor totdeauna la deschiderea Săptămânii Cărţii, cu toată literatura română de astăzi faţă, neastâmpărată şi tânără sau luătoare aminte şi stăpânită. Am fost prin librării, în aceste zile de mare vânzare şi de împărţire de semnături din partea scriitorilor. Am citit tot ce s'a publicat, liric sau documentar, despre serbarea şi însemnătatea tiparului românesc. Nimic nu m'a mişcat însă atât cât o mică, nevinovată şi zâmbitoare lecţie asupra cărţii, făcută în aceeaş săptămână, într'o şcoală de bârne, cu o singură sală de clasă, dintr'un sat dela hotarele Bucovinei. Aici cartea era deodată mai mult decât numai o unealtă de cunoaştere sau de petrecere a minţii, pe care o laşi din mână după ce ai folosit-o. Ea se schimbă într'un fel de piatră de hotar ea însăşi, mărturie şi apărătoare a unui neam şi a unei limbi, în care se răsfrânge şi trăeşte sufletul lui, în faţa altor neamuri şi altor limbi. De jur împrejurul ei se aşezau copiii fragezi, fete în fote portocalii şi băeţi cu pieptare de piele, cu tiv de lână neagră de oaie, ca nişte făpturi îngereşti dintr'o pânză italiană a Renaşterei, când oamenii mai credeau destul în Dumnezeu, la ieşirea din Veacul de Mijloc, încât să încerce să coboare cerul pe pământ. Satul era dela marginea ţării Huţulilor, Gura Putilei, pe Ceremuş. Ziua, pe la un mijloc de Maiu.

Locurile sunt ele însele pline de istorie. Gândiţi-vă că, vorbindu-le la o lecţie, care venea întâmplător, în urmărirea programei şcolare, despre Dimitrie Cantemir, prinţul învăţat, şi Ion Sobieschi, Riga Poloniei, care a des-

presurat Viena de păgâni, atunci când învăţătorul întreba de Pocuţia: cine ştie să arate unde a fost? băiatul desgheţat, sculat vesel în picioare ca să răspundă, în loc să arate ţinutul pe hartă, a arătat cu mâna pe fereastră şi a zis: Aci! Deşi ştiam că muntele cu brazi care se vedea în faţă era din acel pământ zălogit pe nişte bani de argint lui Alexandru cel Bun, m'a trecut un fior. Parcă se întorceau vremurile! La fel m'a înfiorat altădată, când preotul din Câmpulungul de pe Ceremuş, un sat huţul la vreo zece kilometri de-aici în susul apei, mi-a spus, ca şi când n'ar fi vorbit în anul dela Domnul 1930, ci în leatul dela Facerea Lumii 6973, că Ştefan Vodă a cerut un clopotar pentru mânăstirea Putna de peste munte, chiar dintre oamenii acelui loc. Nu trebue să fii numai decât un îndrăgostit fără leac de trecut, ca să ţi se pară că auzi atunci prin văzduhul subţire un clopot de departe, tras din clopotniţa păstrată până astăzi ca în zilele când a fost zidită, de aceleaşi braţe de acum mai bine de patru şi jumătate sute de ani. Sunt locuri unde timpul, dacă nu stă, împotriva oricăror legi pământeşti, nemişcat, se poate întoarce, la orice slabă amintire. Bucovina este dintre ele.

Satul Gura Putilei sărbătorea şi el în acele zile Săptămâna Cărţii şi mă dusesem până acolo, la 600 de kilometri de Bucureşti, drum de tren, dar şi de căruţă, de alergare pe şosele, dar şi de suit la deal pieptiş, până la 1100 şi mai mulţi de metri, trecătoarea cumpenei apelor dintre Suceava şi Ceremuş, mers pe poduri spânzurate la ameţitoare înălţimi, dar şi deadreptul prin gârlele iuţi de munte, cu spinări de stânci şi cu păstrăvi, mă dusesem până acolo, puţin ca să pun la cale această serbare şi puţin ca să fiu faţă, silindu-mă să par numai un oaspe al întâmplării între localnici, fără să se bage de seamă că aveam mai multă

parte decât ei la ceeace se petrecea. Ţara, aşa cum se aşeza în cadrul fiecărei ferestre, era ea însăşi ca o carte mare deschisă, cu ilustraţii în verde şi în argintiu. Munţii se deschideau odată spre Miază zi şi altădată spre Miază noapte, numai ca să lase să treacă, gâlgâind din unde repezi, Ceremuşul. Şi se mai deschideau odată spre Răsărit, de unde venisem, ca să lase Putila, râul nebun, strecurat până la noi prin tot felul de chei de piatră. Dacă se crăpa o fereastră, liniştea clasei se umplea de cântecul cucilor, unii din pădurile Poloniei de peste vale şi alţii dela noi. Copăcei de liliac, înfloriţi pe-aici abia acum, aprindeau o pâlpâire albastră dinaintea casei lor. Fote portocalii se strecurau grăbite pe drum. Plutaşii strigau pe apă, jumătate la cârmă şi jumătate în râu împingând, pentrucă pluta se prinsese într'o stâncă. Iar copiii din clasa a patra până într'a şaptea, vorbeau cu ochii mari despre cartea românească, despre basme citite sau poezii învăţate în alte cărţi decât cărţile de şcoală.

Şcoala avea tot felul de pui de om. Populaţia, ca în atâtea părţi de graniţă, este amestecată. Huţulii ei înşişi sunt poate un amestec, în care se aud încă atâtea răsunete româneşti, ca la o chemare din veacurile de demult. In limba lor sunt cuvinte, care au intrat odată cu ai noştri, pierduţi apoi pe aceste plaiuri înalte şi prin sălaşele rare, fără legături cu lumea. Huţulii zic vatră, chieptar, portiţă, zic oisagi, brânză.

Prin aceste părţi va trebui să ne mişcăm în curând mai lesne, pe şoseaua de mari frumuseţi, care porneşte dela Vijniţa şi face un mare arc până la Seletin, pe o lungime de vreo 60 de kilometri. Astăzi drumul este cam mâncat de ploi şi spart de telegile cu buşteni, dar el va trebui să fie altfel. Atâta lume vine până în buza acestui pă-

mânt, chemată de vestitele mânăstiri ale lui Bogdan întemeietorul, ale lui Ștefan cel Mare și Sfânt, ale mândrului Ieremia Movilă, ale boierului cu multă minte, dar cu mai puțin noroc, Luca Arbore, și trebue să se întoarcă, fără să bănue măcar ce desfătare o așteaptă la doi pași, pentrucă ținutul este lăsat încă la o parte de marea circulație. Este o greșeală, care nu se poate sà nu fie cât mai repede îndreptată. Țara românească are să câștige o nouă ispită, pentru drumeții dela noi și din țările vecine, iar Huțulii, acești Moți tainici dela Miazănoapte, o legătură cu noi, care rămâne până acum prea slabă. Și un nou mijloc de traiu, pe lângă plutărit și munca de băjenari la câmp, de până astăzi. Gura Putilei va fi atunci popasul cel mai frumos al acestui frumos drum. Deocamdată, copiii vorbesc despre carte, în bănci și la tablă, cu biblioteca alături, și cu glasurile lor cristaline îmbinate cu glasurle catifelate ale cucilor. Este ca un cântec al cărții și al scrisului românesc, rostit de oameni și de locuri, pe acest pridvor pierdut al Țării lui Dragoș, într'o dimineață cu soare de Maiu.

Nu vreau să încheiu însă fără să spun câteva cuvinte despre cea mai frumoasă bibliotecă de sat, fără sat, pe care am cunoscut-o. Ea se găsește la marginea cea mai de răsărit a țării, departe în mare, pe Insula Șerpilor. Pământul este acolo așa de sărac, numai piatră bătută de valuri, încât nu poate hrăni oameni. Numai pescărușii albi se adună cu miile primăvara din larg și-și clocesc prin iarbă ouăle pestrițe. Pe stânci se prăjesc la soare și năpârlesc de piele șerpii negri cari au dat numele insulei. Singurii locuitori sunt păzitorii farului, aduși la fiecare întâiu al lunii, împreună cu merinde și cu apă de băut pentru treizeci de zile, de un vas iute numit pilotină, de la Sulina, portul de la gura Du-

nării, depărtat la 40 de kilometri. Cu ei mai stau de strajă în aceeaş casă aşezată pe o culme, trei, patru marinari grăniceri. Seara farul, cu marele lui cap de sticlă, se aprinde şi clipeşte peste ape, arătând vapoarelor din zare calea cea bună. Păzitorii au grijă să tragă scripetele şi privesc pe ferestrele înalte cerul şi marea.

Aceşti şapte, opt oameni, ţărani din Deltă sau dinlăuntrul ţării, au cerut, ca să poată răbda singurătatea, să li se dea o bibliotecă. Este cea mai răsleaţă bibliotecă ţărănească pe care o avem şi, în acelaş timp, cea mai cu tâlc. Ea am privit-o înfiorat, în odaia ei de sub far. Nicăeri cartea nu se arăta ca în acel loc, prietenul omului. Locuitorii vremelnici ai insulei o înconjurau cu iubire şi vorbeau de fiecare întâmplare scrisă ca de o întâmplare a lor, trăită. Lumea, pe care o lăsaseră, venise cu ei în aceste cărţi. N'aveau decât să se amestece între ele şi ţara era din nou cu ei. Nu mai sufereau de urît. Vapoarele de pe valuri avea flacăra farului, ca să treacă prin noapte, şi ei îşi aveau biblioteca din colţ, cu mai multe lumini decât el.

Am luat şi eu o carte şi m'am dus în iarbă să citesc. Peste mine treceau ţipând pescăruşii. Din trecut ieşeau amintiri de zei păgâni, care-şi avuseseră capiştele pe aceste locuri. Sus, îndărătul meu, lipiţi de cer, cei doi paznici rămâneau încremeniţi alături şi se uitau peste mare. Erau ca nişte strămoşi, stând de sute de ani de veghe la marginea pământului românesc.

CHIPURI

CUPRINSUL

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „LUCEAFĂRUL" S. A. — BUCUREȘTI
10030 ex. VI. 1936

CARTEA SATULUI

SCOASĂ DE FUNDAŢIA CULTURALĂ REGALĂ „PRINCIPELE CAROL"

Intâile volume:

1. *Cezar Petrescu:* Cei trei Regi (cu un desen de *Lena Constante* şi cu 46 de vederi şi chipuri după fotografii).
2. *Mihail Sadoveanu:* Inima noastră (cu desene de *Leon Viorescu).*
3. *Al. Lascarov - Moldovanu:* Viaţa creştină în pilde (cu desene de *Mac Constantinescu).*
4. *V. Voiculescu:* Toate leacurile la îndemână (cu o reproducere în culori după *Şt. Luchian* şi numeroase figuri).
5. *Lucia Filimon-Ciulei:* Intre gospodine (cu desene de *Aurel Jiquidi).*
6. *N. Oancea:* Culegere de coruri (cu un desen colorat de *Mac Constantinescu* şi vederi după fotografii).
7. *Joc sfânt popular:* Vicleimul, (cu întregiri şi lămuriri de *Victor Ion Popa* şi muzică de *G. Breazul* cu un desen în culori de *Mac Constantinescu* şi vederi după fotografii).
8. *I. C. Vissarion:* Invietorul de morţi (cu desene de *Aurel Jiquidi).*
9. *T. Buşniţă:* Cartea crescătorului de peşti (cu o reproducere în culori după *J. Steriadi* şi numeroase figuri).
10. *Tudor Pamfile* şi *Victor Ion Popa:* Cuiul lui Pepelea, comedie populară (cu un desen colorat de *Aurel Jiquidi* şi numeroase desene negre).
11. *I. Agârbiceanu:* Minunea, povestiri (cu desene de *Demian).*
12. *Apostol D. Culea:* Şezători de seară (cu o reproducere în culori după *Rodica Maniu* şi cu numeroase figuri).
13. *G. V. Madan:* Răsunete din Basarabia (cu desene de *Victor Ion Popa).*
14. *Liviu Rebreanu:* Oameni de pe Someş (cu desene de *Lena Constante).*
15. *Emanoil Bucuţa:* Biblioteca Satului (cu o vedere în culori după *G. Petraşcu* şi cu alte chipuri).
16. *I. Simionescu:* Auzite şi trăite în ţară (cu desene de *Aurel Jiquidi).*
17. *Victor Ion Popa:* A fost odată un război (cu desene de autor).

PREŢUL UNUI VOLUM 30 LEI

Se găseşte de vânzare la toate librăriile

Depozit: FUNDAŢIA CULTURALĂ REGALĂ „PRINCIPELE CAROL"

BUCUREŞTI III. Str. Latină, 8.

PREȚUL 30 LEI